

Begroting 2023

Inhoudsopgave Begroting 2023

Inleiding/Leeswijzer	3
Hoofdstuk 1. Coalitieakkoord 2019-2023	5
Hoofdstuk 2. Programmaplan 2023	7
Hoofdstuk 3. Beschouwingen bij de begroting	
- A Ontwikkelingen sinds het vorige begrotingsjaar	29
- B Overzicht incidentele baten en lasten	32
- C Onttrekkingen overige bestemmingsreserves en voorzieningen	33
- D Duurzaamheid / Innovatie	35
- E Uitgangspunten en normen	37
- F Uitkomst van de begroting 2023	40
- G Waterschapsbelastingen	41
- H Kostentoerekening	46
- I Weerstandsvermogen	47
- J Investeringsprogramma	49
- K Financiering (treasuryparagraaf)	50
- L Risicoparagraaf	53
- M Verbonden partijen	57
- N Bedrijfsvoering	61
- O Openbaarheidsparagraaf	64
- P EMU-saldo	66
Hoofdstuk 4. Begroting naar kosten- en opbrengstensoorten	68
Hoofdstuk 5. Vaststellen begroting 2023	77
Bijlagen	
1 Geplande investeringen 2023	80
Toelichting C investeringen	84
2 Staat van reserves en voorzieningen 2023	92
3 Staat van personeelslasten 2023	95

Inleiding

De begroting 2023 is samengesteld op basis van de Waterschapswet. De begroting 2023 is een programmabegroting, dit houdt in dat de begroting is onderverdeeld in een aantal programma's. Bij de indeling in programma's is de indeling van het waterbeheerprogramma 2022 - 2027 gevolgd.

Leeswijzer

Ten eerste wordt in hoofdstuk 1 ingegaan op het coalitieakkoord 2019 – 2023 “Door water verbonden”. In het coalitieakkoord is een aantal strategische thema's en accenten benoemd en is aangegeven dat hierop en op nog te ontwikkelen initiatieven – met een nadere uitwerking – wordt teruggekomen. In het eerste hoofdstuk stippen wij een aantal ontwikkelingen aan.

In hoofdstuk 2, programmaplan 2023, wordt per programma ingegaan op de beleidsdoelen en onze ambities in 2023. Dit komt overeen met het waterbeheerprogramma. Zie hiervoor de hoofdstukken 5 tot en met 11 van het waterbeheerprogramma. Per programma zijn de beleidsdoelen nader uitgewerkt in opgaven en maatregelen: de acties. Per actie is concreet aangegeven wat we in 2023 gaan doen. Daarnaast wordt als afsluiting van dit hoofdstuk per programma een overzicht gegeven van de netto exploitatiekosten en de geplande investeringsuitgaven.

Hoofdstuk 3 bevat grotendeels financiële beschouwingen. Hier wordt onder andere ingegaan op de begrotingsuitkomst, de begroting naar taken en de bijbehorende belastingtarieven voor 2023 en onze geplande investeringen. Daarnaast wordt ingegaan op ons duurzaamheidsbeleid en innovatie.

Hoofdstuk 4 gaat nader in op de uitkomst van de begroting 2023. De begroting 2023 op kosten- en opbrengstensoorten wordt vergeleken met de begroting 2022 en van een nadere toelichting voorzien.

Hoofdstuk 5 bevat het voorstel tot het vaststellen van de begroting.

Tot slot zijn diverse bijlagen opgenomen.

Hoofdstuk 1. Coalitieakkoord 2019 – 2023: Door water verbonden

In maart 2023 worden algemene verkiezingen gehouden voor een nieuw algemeen bestuur. Daarna zal ook een nieuw dagelijks bestuur gevormd worden. Dit dagelijks bestuur zal afspraken willen maken voor de komende bestuursperiode in de vorm van een bestuursakkoord of coalitieakkoord. Om die reden is dit eerste hoofdstuk van de begroting anders van vorm dan gebruikelijk. We volstaan met een beknopte opsomming van acties die vanuit het huidige coalitieakkoord 'nog open staan'. De verwachting is overigens dat deze acties niet in 2023 worden afgerond, omdat de aard van de acties dikwijls zorgt voor een langere tijdshorizon dan één bestuursperiode.

- Windmolens op de zeedijk (duurzaamheid)
De intentieovereenkomst met RWE Windpower voor windmolens op de zeedijk is getekend. Het bedrijf is nu bezig met het verder ontwikkelen van het plan, inclusief nadere studie naar veiligheid.
- Strategie veenoxidatie (voldoende water)
Dit item is nu opgenomen in het uitvoeringsprogramma van het Waterbeheerprogramma 2022 – 2027. Zie paragraaf 8.2.3. Afronding is voorzien in 2024.
- Pilots zuiveren (innovatie)
Een aantal proeven op onze rwzi's is nog niet afgerond. De resultaten zullen in 2023 tot vervolgstappen kunnen leiden.
- Water- en stoffenbalans (zuiveren)
De rapportage (optimaal energie en chemicaliën gebruik van al onze zuiveringen) is afgerond. De uitwerking zal vanaf 2023 plaatsvinden.
- Informatieborden c.a. (bewustwording)
Actualisatie van informatiezuilen, panelen en toepassen nieuwe huisstijl loopt nog door.
- Rekenkamer (kostenbewustzijn)
In 2023 is duidelijk hoe de rekenkamer bij Hunze en Aa's (wettelijk) vormgegeven gaat worden. De bemensing en verdere invulling is aan het nieuwe algemeen bestuur.

In de jaarrekening 2022 (AB juni 2023) zal een eindoverzicht gegeven worden van de resultaten van het coalitieakkoord 2019 - 2022.

Hoofdstuk 2. Programmaplan 2023

Inleiding

Het waterschap heeft als taak te zorgen voor veiligheid, voldoende water en schoon en ecologisch gezond water. In het Waterbeheerprogramma 2022-2027 is voor deze taken aangegeven welke opgaven we hebben, nu en in de toekomst, welke doelen we willen bereiken en op welke wijze we dat willen bereiken. Er zijn strategische keuzes uitgelegd en er zijn inrichtingsmaatregelen beschreven.

Aanvullend op het strategisch beleid en de inrichtingsmaatregelen worden de doelen bereikt door operationeel beheer. Het dagelijks beheer van bijvoorbeeld de stuwen en de gemalen, het beheer en onderhoud, het muskusrattenbeheer, de vergunningverlening en handhaving en het beheer van de zuiveringsinstallaties bepaalt mede het behalen en behouden van de doelen.

Als waterschap hebben wij, naast onze kerntaken, te maken met maatschappelijke ontwikkelingen die invloed hebben op ons werk en waar wij een rol in spelen. Deze ontwikkelingen en opgaven behoren niet direct tot onze kerntaken, maar kunnen invloed hebben op hoe wij onze kerntaken uitvoeren en op het behalen van onze doelen en opgaven.

Opzet

Dit hoofdstuk met daarin het meerjarenprogrammaplan geeft onze beleidsopgaven (acties) voor de komende jaren weer. De thematische indeling van het waterbeheerprogramma volgen we hierbij. De nummering is gelijk aan het waterbeheerprogramma.

Eerst worden per programma onze ambitie en beleidsdoelen in de periode 2022-2027 weergegeven. Dit komt overeen met het waterbeheerprogramma. Zie hiervoor de hoofdstukken 5 tot en met 11 van het waterbeheerprogramma. In een doelenboom per programma staan de diverse subdoelen in relatie tot het bovenliggende doel opgenomen. Vervolgens zijn per programma de ingekaderde opgaven en maatregelen (de acties) opgesomd.

Om de continuïteit te waarborgen wordt in de meerjarenraming en de begroting gewerkt met drie vaste programma's: veiligheid, watersystemen en organisatie. De thema's uit het waterbeheerprogramma worden - in financiële zin - in deze programma's verwerkt. Hierbij is onderscheid gemaakt in de te bereiken doelen en de wijze waarop wij hieraan invulling geven. Bij de begroting 2023 zal per actiepunten worden aangegeven wat we concreet in het begrotingsjaar gaan doen om het actiepunten te realiseren.

Acties waarvan bij het opstellen van dit programmaplan 2023 verwacht wordt dat deze in 2022 kunnen worden afgerond ("gereed") staan niet meer in het programmaplan 2023. Door aanpassingen in de planning / voortschrijdend inzicht kan het jaar waarin een actiepunten is afgerond veranderen. Hierdoor ontstaan afwijkingen ten opzichte van het oorspronkelijke WBP 2022 – 2027.

In tabelvorm:

Programmabegroting	Waterbeheerprogramma 2022-2027
Veiligheid	H5 Deltaplan Waterveiligheid
Watersystemen	H6 Deltaplan Zoetwater H7 Europese Kaderrichtlijn Water H8 Deltaplan Ruimtelijke adaptatie H9 Integraal Beheer
Organisatie	H10 Water en maatschappij H11 Organisatie

In het waterbeheerprogramma zijn in het thema organisatie geen maatregelen opgenomen. Jaarlijks wordt via de paragraaf bedrijfsvoering in de begroting ingegaan op de ontwikkeling van de organisatiedoelen.

De te nemen maatregelen in deze meerjarenperiode zijn in tabelvorm per thema weergegeven. Door met kleuren te werken geven we indicatief aan in welke fase de uitvoering van een maatregel zit.

Toelichting gebruikte kleuren:

	Vorbereiding
	Uitvoering
	Afronding / gereed
	Doorlopend

Programma Waterveiligheid

Het leven in een deltagebied als Nederland vraagt om bescherming tegen het water en de hieraan verbonden gevaren voor mens, dier en goed. Veiligheid voor de mens staat dan ook voorop; altijd en overal. Waterveiligheid is een wettelijke kerntaak van het waterschap. Om een veilige situatie te bereiken, kijken we naar verschillende maatregelen (meerlaagsveiligheid). Voorop staat de preventie van overstroming door het op sterkte houden van de zeedijk en boezemkaden (laag één). Maar door ook te kijken naar maatregelen in de ruimtelijke inrichting zijn beperkingen van gevolgschade mogelijk als het een keer mis gaat (laag twee). Hierbij denken we bijvoorbeeld aan het voorkomen van nieuwe bebouwing in overstromingsgevoelig gebied, het beschermen van kwetsbare gebouwen en het op hoogte brengen van vluchtroutes. Tot slot zijn er de maatregelen in de rampenbeheersing, zoals goede calamiteiten- en evacuatieplannen (laag drie).

Het programma veiligheid omvat alleen het thema Deltaplan Veiligheid

Thema Deltaplan Veiligheid (H 5 WBP)

Doel

Levensbedreigende situaties voor mensen mogen niet plaatsvinden; voor dieren proberen we die zoveel mogelijk te voorkomen. Materiële schade proberen we tot een minimum te beperken.

Ambitie 2022-2027

In 2027 zijn we begonnen aan de uitvoeringsmaatregelen voor de verbetering van de zeedijk. Daarbij werken we met veel partijen samen om integrale oplossingen te bedenken voor de inrichting van de zeedijk.

Voor de veiligheid van de boezem is het Masterplan Kaden afgerond en is 1,7 miljoen extra m³ berging voor de Eemskanaal-Dollardboezem (EKDB) ingericht. We hebben de stabiliteit van onze boezemkeringen door middel van een formele toetsing in beeld gebracht en de urgente trajecten verbeterd. Deze keringen worden periodiek getoetst, waarna afgekeurde trajecten voor de volgende toetsronde worden opgepakt. Met beheermaatregelen zorgen we dat de situatie permanent veilig is. Naast de zorg voor de keringen betekent dit dat we (regen)water waar het kan bovenstrooms vasthouden, om de boezem te ontlasten.

Deltaplan Veiligheid

Maatregelen		gereed	2023	2024	2025	2026
5.1.1	Actualiseren van overstromingsgevaarkaarten en overstromingsrisicokaarten	2025				
5.1.2	Actualiseren overstromingsrisicobeheerplannen voor de ROR	2026				
5.2.2	Afronding monitoring POV-pilot gras- en kleibekleding	2024				
5.2.3	Afronding demonstratieproject Brede Groene Dijk	2025				
5.2.4	Verkenning en Planvorming traject Punt van Reide - Duitsland	2026				
5.2.5	Verkennen strategieën kustzone Groningen met betrekking tot zeespiegelstijging	2026				
5.3.1	Afronden Masterplan Kaden	2023				
5.3.3	Verbeteren urgente kadetrajecten uit 2 ^e toetsingsronde	2027				
5.3.4	Actualisatie van studie Droge Voeten 2050	2025				
5.4.1	Realisatie berging Wolfsbarge 2, Tusschenwater Zuid en Noordma/Zuidoevers	2027				
5.4.2	Realisatie berging in Meerstad	2027				
5.4.3	Water vasthouden Geelbroek	2025				
5.4.4	Water vasthouden bovenstreams in diverse trajecten in de Hunze	2027				
5.4.5	Water vasthouden in Rolderdiep (Drentsche Aa) (zie ook 7.3.1.)	2027				
5.4.6	Water vasthouden in Amerdiep (Drentsche Aa) (zie ook 7.3.1.)	2027				
5.4.6	Zoeken naar extra ruimte voor water vasthouden in Westerwolde	2027				

Toelichting gebruikte kleuren:

	Vorbereiding
	Uitvoering
	Afronding / gereed
	Doorlopend

Uitwerking maatregelen in 2023: wat gaan we in 2023 doen?

Maatregel:	Uitvoering:
5.1.1	Landelijk vinden er ontwikkelingen plaats over de totstandkoming van de overstromingsrisicokaarten. In 2023 brengen we in beeld wat de consequenties zijn voor de totstandkoming van onze overstromingsrisicokaarten. We nemen ook deel aan een Pilot van de Stowa waarin dit aan de orde komt.
5.1.2	Volgt op 5.1.1 en in 2023 geen concrete acties anders dan afstemmen met waterbeheerders binnen de regio.
5.2.2	Dit jaar werken we aan monitoring, analyse en kennisdeling van de pilot.
5.2.3	De dijk is aangelegd. Tot en met 2025 wordt de dijk als onderdeel van het demonstratieproject BGD gemonitord.
5.2.4	Nog geen actie in 2023.
5.2.5	De kustvisie zal verder worden uitgewerkt.
5.3.1	Het kadetraject Steendam Tjuchem zal worden afgerond.
5.3.3	Dit jaar begint het uitwerken van het ontwerp van de dijkversterking Borgsloot. Zodat we eind 2023 een projectplan waterwet (of een projectbesluit Omgevingswet) kunnen vaststellen. Voor de overige afgekeurde urgente kadetrajecten (zoals bij de Tusschenklappenpolder en de Eekerpolder) maken we een projectopdracht.
5.3.4	De voorbereiding van de studie DV2050 bestaat uit het opstellen van een plan van aanpak. De benodigde klimaatscenario's komen in 2023 beschikbaar. Het aanbestedingstraject start in 2023. Na het beschikbaar zijn van de EKDB bodemdaling studie.
5.4.1	<u>Wolfsbarge</u> . Dit traject wacht op het vrij beschikbaar krijgen van de ondergrond voor de inrichting. <u>Tusschenwater Zuid</u> . Dit jaar gaan we verder met de planvorming. Prolander is de trekker van dit project. <u>Noordma/Zuidoevers</u> . De uitvoering van dit deelproject start naar verwachting in 2023.

5.4.2	In het westelijk deel van het plangebied wordt de komende jaren het aanwezige Woldmeer verder afgerond en zal totaal ca. 125 ha omvatten, hiermee wordt het bergingsvolume van 0,5 miljoen kuub in 2027 ruim gehaald. Meerstad zet de zandwinning in het oostelijk deel van het plangebied voort, waarmee nieuw wateroppervlak wordt gerealiseerd, dit staat echter nog niet in verbinding met het aanwezige deel van het Woldmeer. De totale afronding van het meer wordt verwacht in 2035. Momenteel zijn we bezig met het project 'Inlaat bij de Slochtersluis voor de berging in Meerstad'.
5.4.3	De uitvoering zal naar verwachting in 2023 van start gaan (realisatie door Prolander).
5.4.4	Naar verwachting is de uitvoering gestart van een project ten noorden en ten zuidwesten van Spijkerboor ('Boonspolder' en 'bevergebied Spijkerboor').
5.4.5	De verdere planuitwerking is gepland evenals het beschikbaar krijgen van gronden. Het project wordt getrokken door Prolander.
5.4.5	De verdere planuitwerking is gepland evenals het beschikbaar krijgen van gronden. Het project wordt getrokken door Prolander.
5.4.6	We proberen voorlopig mee te liften met externe gebiedsontwikkelingen rond NNN en/of EVZ. Ontwikkelingen bij de EVZ Pagediep is hier een van; de ontwikkelingen worden afgewacht.

Programma Watersystemen

Het waterschap heeft naast de in het voorgaande programma beschreven veiligheidstaak ook als taak te zorgen voor voldoende water en schoon en ecologisch gezond water.

De zorg voor voldoende water betekent dat wij streven naar een optimaal waterbeheer voor de functies in ons gebied. Bij de vaststelling van de gewenste waterpeilen, maken we een zorgvuldige afweging van de belangen van de diverse functies. In natte perioden voeren we water af, in droge perioden zorgen we indien mogelijk voor voldoende water. We zorgen ervoor dat de wateroverlast beperkt blijft tot het afgesproken, aanvaardbare niveau. Wij voorkomen wateroverlast door bodemdaling en we geven op proactieve wijze advies aan gemeenten om wateroverlast in stedelijk gebied zoveel mogelijk te voorkomen. We onderhouden de watergangen zodanig dat de aan- en afvoerfunctie van de watergangen gegarandeerd blijft en houden daarbij zoveel mogelijk rekening met de ontwikkeling en het behoud van natuurwaarden en ecologische belangen. Tevens zorgen we voor voldoende waterdiepte voor de scheepvaart.

De zorg voor schoon en ecologisch gezond water is een wettelijk vastgelegde taak. Dit betekent dat er geen chemische stoffen norm overschrijdend in het water mogen voorkomen en dat het oppervlaktewatersysteem voldoende leef- en opgroeimogelijkheden biedt voor gewenste planten en dieren. Het waterschap meet de waterkwaliteit van het oppervlaktewater en zorgt ervoor dat er geen activiteiten plaatsvinden die de gewenste waterkwaliteit verstoren.

De zorg voor ecologisch gezond water omvat een grote diversiteit aan watertypen. Dit zijn allereerst de grotere beken, kanalen en meren, waarvoor binnen de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) doelen en maatregelen zijn opgesteld. Daarnaast betreft dit zwemwater en de kleinere wateren. Wij geven advies aan gemeenten over stedelijke wateren en we adviseren de provincie over de zwemwaterkwaliteit. Voor ecologisch gezonde wateren zijn vooral de inrichting en de samenstelling van het water van belang. Wij zorgen daarnaast voor de zuivering van rioolwater. De kwaliteit van het gezuiverde water, dat op oppervlaktewater wordt geloosd, voldoet minimaal aan de wettelijke normen.

Het programma watersystemen is in vier thema's opgedeeld.

- Deltaplan Zoetwater
- Europese Kaderrichtlijn Water
- Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie
- Integraal Beheer

Thema Deltaplan zoetwater (H 6 WBP)

's Zomers kent ons beheergebied een natuurlijk watertekort. Daarom wordt iedere zomer vanuit het IJsselmeer, via Friesland en Drenthe, water aangevoerd om aan de watervraag te kunnen voldoen. Het aangevoerde water wordt onder andere gebruikt voor het op peil houden van het oppervlaktewater in de watergangen, voor de industrie, voor de natuur, voor doorspoeling tegen verzilting en voor de beregening door de landbouw. De watervraag in ons gebied neemt toe door klimaatverandering, door de gewenste hogere productie in de landbouw en door economische ontwikkelingen, zoals nieuwe datacentra en een nieuwe waterstoffabriek.

Binnen het thema zoetwaterbeschikbaarheid zetten wij in op verschillende sporen:

We optimaliseren de wateraanvoer, zodat we de voor ons beschikbare hoeveelheid water vanuit het IJsselmeer ons beheergebied in kunnen laten stromen en op een goede manier kunnen verdelen over de verschillende watersystemen. Daarnaast zetten we in op het conserveren van water, door het water zoveel mogelijk bovenstrooms vast te houden en te laten infiltreren in de bodem. Het derde spoor richt zich op het voorkomen van inefficiënt watergebruik. Het vierde spoor is het optimaliseren van het gebruik van grondwater, zonder dat dit schade brengt aan andere gebruiksfuncties. Tot slot stimuleren wij efficiënt watergebruik en optimaal bodembeheer, om zodoende het watergebruik te beperken.

Verandering in het zoetwater gebruik is iets dat het waterschap niet alleen kan bewerkstelligen. Keuzes over aanpassingen in het landgebruik vallen bijvoorbeeld buiten onze verantwoordelijkheid. Daarvoor is de samenwerking tussen vele partijen noodzakelijk. Als waterschap hebben wij maar beperkt invloed op keuzes die andere partijen maken. Wij richten ons binnen dit thema op datgene wat wij kunnen doen en werken graag samen met anderen om ook in de toekomst te zorgen voor voldoende zoetwaterbeschikbaarheid.

Doel

We spannen ons in voor voldoende water, nu en in de toekomst. Ondanks onze inspanning is er niet overal en altijd voldoende water beschikbaar. Daarom geven wij de watergebruikers inzicht in de zoetwaterbeschikbaarheid en vragen hen nadrukkelijk om hun bedrijfsvoering daarop aan te passen.

Ambitie 2022-2027

In 2027 hebben we de verdeling van het aanvoerwater verder geoptimaliseerd. We hebben mogelijkheden voor beregenen uit grondwater voor ons hele gebied in beeld gebracht. In gebieden waar dat aan de orde is, is de zoetwaterbeschikbaarheid in 2027 geactualiseerd en gecommuniceerd naar de watergebruikers. We hebben onze gebruikers nog meer bewust gemaakt van het feit dat niet overal en niet altijd voldoende zoet water gegarandeerd kan worden en dat ze water efficiënt moeten gebruiken. Gebruikers passen technieken toe om watergebruik te beperken en delen hun kennis.

Deltaplan Zoetwater

Maatregelen		gereed	2023	2024	2025	2026
6.1.1	Watersysteem analyse binnen Hunze en Aa's met o.a. onderzoek naar noodzaak en kosteneffectiviteit van vergroten capaciteit van de aanvoergemalen	2025				
6.1.2	Toename watervraag onderzoeken	2025				
6.1.3	Indien nodig, met andere belanghebbende partijen aanpassingen doen aan de vigerende waterakkoorden	Doorlopend				
6.2.1	Onderzoek naar besparen op doorspoelen Eemskanaal	2025				
6.2.2	Onderzoek naar mogelijkheden om binnen het reguliere peilbeheer neerslag beter vast te houden en tot infiltratie te laten komen om bodemvocht en grondwateraanvulling te optimaliseren	2025				
6.3.1	Nieuw beleid opstellen voor beregening uit grondwater	2023				
6.3.2	Onderzoek naar invloed van beregening op grondwaterstanden Voorste Diep	2025				
6.3.3	Onderzoek naar het effect van grondwateronttrekking voor beregening in de watersystemen Veenkoloniën en Westerwolde	2023				
6.3.5	FRESHEM, kartering zoet en zout grondwater	2025				
6.3.6	Onderzoek naar mogelijkheden grondwatervoorraad-beheer	2023				
6.3.7	Voorstel uitwerken voor het in beeld brengen van de totale grondwateronttrekking ten behoeve van beregening	2023				
6.4.1	Communicatietraject opstellen om zoetwaterbeschikbaarheid uit te leggen	2023				
6.4.2	Optimalisatie en actualisatie van zoetwaterbeschikbaarheid	2027				
6.4.3	Gebiedsproces en watersysteembrede afweging doorspoelen	2027				
6.5.1	Bepalen beschikbare bodemvocht via satellietgegevens en gegevens ter beschikking stellen aan gebruikers	2025				
6.5.2	Stimuleren optimaal bodembeheer via pilots en kennisverspreiding	Doorlopend				
6.5.3	Stimuleren efficiënt watergebruik via pilots en kennis verspreiding	Doorlopend				
6.5.4	Opstellen beleid maximaal waterverbruik per teelt	2027				
6.5.5	Opstellen beleid voor nieuwe industriële gebruikers, samen met de provincies	2023				

Toelichting gebruikte kleuren:

	Voorbereiding
	Uitvoering
	Afronding / gereed
	Doorlopend

Uitwerking maatregelen in 2023: wat gaan we in 2023 doen?

Maatregel:	Uitvoering:
6.1.1	Dit jaar wordt de studie uitgevoerd.
6.1.2	Dit onderzoek wordt gecombineerd met de studie uit actiepunten 6.1.1 en wordt eveneens dit jaar uitgevoerd.
6.1.3	Geen concrete acties in 2023.
6.2.1	In 2022 is een plan van aanpak opgesteld waaruit bleek dat Rijkswaterstaat initiatiefnemer van het onderzoek is (Deltaprogramma). We pakken het samen op. In 2023 bestaat onze bijdrage vooral uit uren en kennis.
6.2.2	De eerste voorbereidende acties worden uitgezet voor het maken van een plan van aanpak.
6.3.1	In 2023 zal de uitwerking en vertaling van het beregeningsonderzoek Drentsche Aa naar beleid plaatsvinden. De bestuurlijke verankering daarvan is eind 2023.
6.3.2	In 2023 wordt het plan van aanpak opgesteld.
6.3.3	Deze maatregel wordt uitgevoerd in samenhang met 6.3.1. en 6.3.7. Het onderzoek wordt in 2023 uitgevoerd.

6.3.5	In 2023 werken we met de provincies Drenthe en Groningen, Noorderzijlvest en Waterbedrijf Groningen en Drenthe trekken we op om een routeplan op te stellen en voor de gebieden ontheffingen aan te vragen. Ook begeleiden we het onderzoek.
6.3.6	In 2023 zal samen met de provincie Drenthe een gezamenlijke aanpak opgesteld worden om vorm te geven aan grondwatervoorraad-beheer.
6.3.7	In 2023 zal de uitwerking en vertaling naar beleid plaatsvinden. De bestuurlijke verankering daarvan is eind 2023.
6.4.1	Dit jaar stellen we een plan van aanpak op.
6.4.2	Uitwerken van het inzicht in de diverse componenten binnen de zoetwaterbeschikbaarheid (belangen, watervraag, etc.). Gedurende de looptijd van het waterbeheerprogramma zullen steeds meer componenten van het waterverdelingsvraagstuk duidelijk worden. Op basis daarvan kan een goede afweging gemaakt worden. In 2023 kan, op basis van de onderzoeken uit 6.1.1, 6.1.2 en 6.4.3 weer een onderdeel worden afgerond.
6.4.3	Zie 6.4.2.
6.5.1	Het opstellen van een plan van Aanpak en een eerste verkenning van de wensen en eisen bij de gebruikers.
6.5.2	In 2023 wordt via Blue transition gestart met de uitwerking hiervan. Er wordt intern gewerkt volgens PMC (Projectmatig creëren) met een projectopdracht en een Plan van Aanpak.
6.5.3	Zie 6.5.2.
6.5.4	In 2023 is deze maatregel nog niet aan de orde.
6.5.5	Het beleidskader wordt dit jaar opgesteld.

Thema Europese kaderrichtlijn water (H 7 WBP)

Het waterschap heeft de zorg voor schoon en ecologisch gezond water. Dit is een wettelijk vastgelegde taak. Dit betekent dat er geen chemische stoffen norm overschrijdend in het water mogen voorkomen en dat het oppervlaktewatersysteem voldoende leef- en opgroeimogelijkheden biedt voor gewenste planten en dieren. Het waterschap meet de waterkwaliteit van het oppervlaktewater en zorgt ervoor dat er geen activiteiten plaatsvinden die de gewenste waterkwaliteit verstoren.

De zorg voor ecologisch gezond water omvat een grote diversiteit aan watertypen. Dit zijn allereerst de grotere beken, kanalen en meren, waarvoor binnen de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) doelen en maatregelen zijn opgesteld. Daarnaast betreft dit zwemwater en de kleinere wateren. Wij geven advies aan gemeenten over stedelijke wateren en we adviseren de provincie over de zwemwaterkwaliteit. Voor ecologisch gezonde wateren zijn vooral de inrichting en de samenstelling van het water van belang. Wij zorgen daarnaast voor de zuivering van rioolwater. De kwaliteit van het gezuiverde water, dat op oppervlaktewater wordt geloosd, voldoet minimaal aan de wettelijke normen.

Doel

We zorgen voor schoon en ecologisch gezond water, waarin systeemspecifieke dieren en planten voorkomen.

Ambitie 2022-2027

In 2027 zijn de inrichtingsmaatregelen voor de KRW gereed en de KRW-waterlichamen voldoen aan de ecologische doelen. We zien een duidelijke verbetering van de waterkwaliteit ten opzichte van 2010 (aanvang van de KRW). Bij gewasbeschermingsmiddelen zien we alleen nog incidentele overschrijdingen. De zwemwateren hebben een goede bacteriologische kwaliteit.

Europese Kaderrichtlijn Water

Maatregelen		gereed	2023	2024	2025	2026	2027
7.1.2	Tussentijdse evaluatie toestand en doelbereik	2024					
7.3.1	Hermeandering Drentsche Aa (Rolderdiep) (zie ook 5.4.5.)	2026					
7.3.1	Hermeandering Drentsche Aa (Amerdiep) (zie ook 5.4.5.)	2026					
7.3.2	Hermeandering Hunze (delen Voorste Diep en Achterste Diep)	2026					
7.3.3	Onderzoek en introductie beekspecifieke soorten (Westerwoldse Aa zuid / Ruiten Aa)	2026					
7.4.1	Zuidlaardermeer: uitvoeren maatregelen uit inrichtingsplan	2024					
7.4.2	Oldambtmeer: verbeteren oevers voor waterplanten en paai- en opgroeigebied vis	2024					
7.4.3	Onderzoek waterplantengroei Schildmeer	2024					
7.5.1	Aanleg natuurvriendelijke oevers kanalen Hunze/Veenkoloniën	2027					
7.5.2	Aanleg natuurvriendelijke oever Noordwillemskanaal	2027					
7.5.3	Optimalisatie bestaande natuurvriendelijke oevers	2027					
7.6.1	Realisatie vispassages Drentsche Aa	2025					
7.6.1	Realisatie vispassages Hunze	2027					
7.6.2	Ontsluiting extra paai- en opgroeigebied voor paling en driedoornige stekelbaars	2026					
7.6.3	Nader onderzoek barrièrewerking RWZI's van waterschap en bedrijven in vismigratieroutes						
7.7.1	Overleg met buurwaterschappen over verbetering kwaliteit aanvoerwater	2024					
7.7.3	Proefprojecten kringlooplandbouw in Duurswold en Oldambt	2025					
7.7.4	Proefprojecten duurzaam bodembeheer in ons hele beheergebied	2027					
7.8.1	Overleg met waterschappen Vechtstromen en Drents-Overijsselse Delta over verlaging stoffenbelasting vanuit Hoogeveense Vaart	2024					
7.8.2	Onderzoek effluent RWZI's	2025					
7.8.3	Acties uit landelijk Uitvoeringsprogramma Toekomstvisie gewasbescherming 2030 wanneer passend voor ons gebied	2027					
7.9.2	Bronanalyse (lokale bronnen) bij terugkerende overschrijdingen voor alomtegenwoordige stoffen	2023					
7.9.3	Biotamonitoring	2027					
7.9.4	Optimalisatie meetmethode stoffen	2027					
7.9.5	Onderzoek naar regionale natuurlijke achtergrondconcentraties voor metalen	2024					
7.10.1	In kaart brengen van de toxiciteit van de aanwezige microverontreinigingen	2027					
7.11.1	Met de provincies afspraken maken over aanwijzing mogelijke nieuwe zwemlocaties	2023					
7.12.1	Evaluatie van het Uitvoeringsprogramma Oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa	2023					
7.13.1	Evaluatie effect van beekboderverhogende maatregelen op bereiken KRW-doelen	2025					
7.14.1	Samen met gemeenten Inventarisatie waterkwaliteit stedelijke	2024					
7.14.2	Evaluatie metingen overige wateren 2018-2021	2023					
7.14.3	Ambitie bepalen voor overige wateren	2024					
7.14.4	Afstemmen ambitie overige wateren met provincies	2024					

Toelichting gebruikte kleuren:

	Vorbereiding
	Uitvoering
	Afronding / gereed
	Doorlopend

Uitwerking maatregelen in 2023: wat gaan we in 2023 doen?

Maatregel:	Uitvoering:
7.1.2	Het opstellen van de jaarrapportage over de metingen van 2022 en het delen van de rapportage met het AB.
7.3.1	De verdere planuitwerking is gepland evenals het beschikbaar krijgen van gronden. Het project wordt getrokken door Prolander.
7.3.1	De verdere planuitwerking is gepland evenals het beschikbaar krijgen van gronden. Het project wordt getrokken door Prolander.
7.3.2	De planning van de verschillende deeltaalvoeringen loopt mee in de gebiedsuitwerkingen van het <u>Achterste diep</u> , in samenhang met het gebiedsproces Natuur-inclusieve landbouw. In het <u>Voorste diep</u> is de planvorming voor het gebied Bronnegermaden gestart. Zoals het er nu naar uitziet zal dat gebied de komende jaren in 3 deelgebieden worden uitgewerkt en gerealiseerd. De planvorming loopt. De schetsplannen worden opgesteld en na verder onderzoek en informatiebijeekkomsten verder uitgewerkt. Het beschikbaar krijgen van de grondposities blijft een belangrijk aandachtspunt van Prolander.
7.3.3	Dit jaar starten we met de uitvoering van het project en stellen we een Plan van Aanpak op.
7.4.1	De revitalisatie van de rietoevers is als maatregel in voorbereiding en zal in worden uitgevoerd in 2 fasen. Fase 1 is in uitvoering. De voorbereiding van fase 2 wordt verder uitgewerkt. Het afronden en de start van de uitvoering van fase 2 is in de loop van het jaar. Rondom de luwe Zones van het Zuidlaardermeer vindt verkenning op haalbaarheid, technisch en draagvlak plaats. De uitvoering daarvan is mogelijk in 2024/2025. Een en ander is ook afhankelijk van uitkomsten van gebiedsconsultaties.
7.4.2	In 2022 wordt een inrichtingsplan opgesteld, samen met partners en belanghebbenden. Afhankelijk daarvan kan de uitvoering worden voorbereid.
7.4.3	In 2021 is een onderzoeksopzet uitgewerkt om te onderzoeken waarom de waterplantengroei in het Schildmeer achterblijft. Het onderzoek zelf is in 2022 opgestart en loopt door in 2023.
7.5.1	Een zoekproces starten naar geschikte locaties voor de resterende 7,8 km NVO's. Hierbij maken we gebruik van de evaluatie van eerder aangelegde NVO's en de uitkomsten van een gehouden PSU (Project startup).
7.5.2	In samenwerking met de provincie Drenthe realiseren we ca 1 km NVO. Voor de resterende opgave vindt nadere planontwikkeling voor verdere mee koppel kansen plaats met de provincie Drenthe.
7.5.3	Nog geen acties in 2023.
7.6.1	Worden meegenomen in planvorming voor 7.3.1 en 7.3.2.
7.6.1	Deze opgave loopt zoveel als mogelijk mee in de maatregelen Waterberging en beekherstelmaatregelen, zie ook 5.4.1 en 7.3.2.
7.6.2	De inventarisatie wordt dit jaar afgerond. Een voorstel wordt zo nodig voorgelegd aan het bestuur.
7.6.3	In 2023 wordt gestart met de uitvoering van het onderzoek naar barriewerking van Rwn's op vismigratieroutes conform het in 2022 opgestelde PvA.
7.7.1	Voor de Zuidelijke route zijn water- en stoffenbalansen opgesteld voor de aanvoerroute. De mogelijkheden om de waterkwaliteit van het aanvoerwater te verbeteren zijn op korte termijn beperkt. Wel gaat het waterschap Drents Overijsselse Delta een aantal RWZI's aanpakken die effect hebben op de aanvoerwaterkwaliteit. Voor de Noordelijke route gaan we in 2023 in overleg met de Noordelijke

	waterschappen om te kijken of ook hier het opstellen van grove water- en stoffenbalansen een mogelijkheid is.
7.7.3	Als vervolg op 'Vruchtbare kringloop Noord-Nederland' onderzoeken we de mogelijkheid in deze gebieden een doorstart te maken met de veehouders in deze twee gebieden. In 2023 stellen we hiervoor een projectopdracht en een Plan van Aanpak op.
7.7.4	We gaan een pilotproject (binnen DAW) opstarten om bewezen maatregelen te testen en de effectiviteit vast te stellen. Eventueel combineren we deze actie met actie 8.2.1.7 (beleid greppels in landbouwgebieden) voor het testen van greppels.
7.8.1	Voor fosfor is overleg geweest met de waterschappen Vechtstromen en Drents Overijsselse Delta en zijn water- en stoffenbalansen opgesteld. Voor microverontreinigingen gaan we in 2023 (i.p.v. 2022) kijken in het gebied van de Drentse Monden in hoeverre Hunze en Aa's last heeft van deze stoffen in het aanvoerwater.
7.8.2	Atmosferische depositie van gewasbeschermingsmiddelen: We nemen deel aan de werkgroep en voeren zo nodig aanvullende monitoring uit. Imidacloprid: Afhankelijk van de resultaten van de metingen dit jaar continueren we mogelijk de monitoring van deze stof in ons effluent.
7.8.3	Wanneer het landelijke maatregelenpakket extra acties vraagt op het gebied van GBM, voeren we dit, afgestemd met de andere waterschappen, uit waarbij dit passend moet zijn binnen ons werkpakket. Het is nog onduidelijk of het landelijke maatregelenpakket tot extra acties leidt.
7.9.2	Voor de alomtegenwoordige stofgroep PAK's gaan we Biotamonitoring uitvoeren om te bepalen of deze stofgroep daadwerkelijk een probleem vormt voor de oppervlaktewaterkwaliteit. Afhankelijk van de monitoringsresultaten van 2022 voeren we in 2023 Biotamonitoring uit in de overige 8 waterlichamen.
7.9.3	We nemen deel aan het landelijk onderzoek wat in 2023 wordt opgestart om de trend van een twintigtal KRW-stoffen (=KRW-verplichting) te volgen met behulp van biotamonitoring. Zie verder 7.9.2.
7.9.4	Optimalisatie van meetmethodes vindt continue plaats. Implementatie en validatie van gewasbeschermingsmiddelen analyse op GC-MS (Gaschromatografie-massaspectroscopie).
7.9.5	Een onderzoek uitvoeren naar de natuurlijke achtergrondconcentraties voor de stoffen kobalt, seleen, boor, arseen en uranium. Deelname aan de landelijke werkgroep. Mogelijk zijn in 2023 nog extra metingen nodig om de problematiek goed te kunnen duiden.
7.10.1	We voeren op zes locaties in het beheergebied toxiciteitsonderzoek uit om inzicht te krijgen in de verschillende bronnen van microverontreinigingen.
7.11.1	In 2022 zullen met de beide provincies gesprekken gevoerd worden over het aanwijzen en afvoeren van zwemlocaties op basis van bezoekersaantallen. In Groningen is onderzoek uitgevoerd naar de bezoekersaantallen. Op basis hiervan zullen gesprekken gevoerd worden met beheerders.
7.12.1	Het project UPDA loopt formeel af in 2021. In 2023 wordt het UPDA geëvalueerd.
7.13.1	De metingen in de drie pilot trajecten Anlooërdiepje, Zeegserloopje en Taarlosche Diep worden conform planning gecontinueerd en de uitkomsten hiervan nader geëvalueerd.

7.14.1	In 2023 maken we afspraken met de gemeenten over regulier overleg (n.a.v. de gehouden inventarisatie) over de waterkwaliteit.
7.14.2	We hebben in 2018 en in 2021 biologische metingen uitgevoerd in een aantal overige wateren. Over deze resultaten gaan we in 2023 verslag uitbrengen.
7.14.3	Wanneer de inventarisatiefase voor de overige wateren is afgerond (zie 7.14.1.) kan gestart worden met de ambitiebepaling. In 2023 gaan we samen met de provincies de ambities bepalen voor de overige wateren.
7.14.4	De afstemming vindt in 2023 plaats.

Thema Deltaplan ruimtelijke Adaptatie (H 8 WBP)

Als waterschap houden wij ons al vele jaren bezig met klimaatadaptatie binnen onze opgaven. Vanuit onze taak en rol als regionaal waterbeheerder werken wij samen met de gemeenten, provincies en andere belanghebbenden aan de klimaatadaptatie-opgave.

In 2018 hebben Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen met elkaar afgesproken om versneld en intensiever te werken aan een klimaatbestendige en waterrobuuste ruimtelijke inrichting van Nederland in 2050. Hiervoor is het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) opgesteld, als onderdeel van het Deltaprogramma. Het DPRA is gericht op de aanpassing van de ruimtelijke inrichting om de kwetsbaarheid voor en de gevolgen van overstroming, wateroverlast, hittestress en droogte te verkleinen.

Het DPRA raakt aan de opgaven die wij hebben en biedt kansen voor integrale oplossingen. Het DPRA biedt ook kansen om het waterbelang breder onder de aandacht te brengen en vroegtijdig in te kunnen brengen in visies en plannen voor de ruimtelijke inrichting. Maatregelen die in het kader van het DPRA worden genomen, kunnen helpen om extra belasting van het watersysteem te voorkomen en de robuustheid te vergroten. Dit geldt zowel voor waterkwantiteit als waterkwaliteit.

Het DPRA en de daaruit voortvloeiende maatregelen, die worden opgenomen in de Regionale Uitvoeringsagenda DPRA, sluiten aan op eerdere maatregelen en opgaven, zoals de stedelijk wateropgave en de maatregelen vanuit de gemeentelijke waterplannen.

Doel

Wij streven naar klimaatrobuuste watersystemen en dragen vanuit onze kennis en expertise als regionaal waterbeheerder bij aan de nationale klimaatadaptatie-opgave.

Ambitie 2022-2027

Vanuit onze functionele taak en rol als regionaal waterbeheerder zijn wij nauw betrokken bij de invulling van het DPRA in onze regio. We zoeken hierbij de link met onze eigen doelen en opgaven en benutten kansen om te komen tot integrale oplossingen. We benutten het DPRA om te komen tot een betere invulling van onze rol binnen de ruimtelijke ordening.

Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie

Maatregelen	gereed	2023	2024	2025	2026
8.1.1 Plan van aanpak aanpassen kwetsbare en vitale infrastructuur (gemalen en RWZI's) o.b.v. de analyse	2023				
8.1.2 Voorstel implementatie Regionale Uitvoeringsagenda DPRA	2024				
8.1.3 Adviseren van overheden en initiatiefnemers over locatiekeuzes en de invulling van overstroomingsbestendig bouwen	Doorlopend				
8.2.1.1 Modelleren Toekomstbestendig watersysteem	2025				
8.2.1.2 Toetsing watersysteem aan NBW-norm	2025				
8.2.1.3 Uitvoeren maatregelen (reeds bekende) knelpunten watersysteem	Doorlopend				
8.2.1.4 Actualiseren richtlijnen toekomstbestendig watersysteem	2025				
8.2.1.5 Stimuleren duurzaam bodembeheer landbouw d.m.v. pilots	Doorlopend				
8.2.1.6 Actief communiceren over eigen maatregelen grondgebruikers, zoals goed bodembeheer en landgebruik (bijvoorbeeld via landbouwoverleggen, -beurzen, -nieuwsbrieven, etc.)	Doorlopend				
8.2.1.7 Beleid omgaan met greppels in landbouwpercelen	2024				
8.2.3.2 Opstellen van overzicht van instrumenten en oplossingen als input gebiedsprocessen	2023				
8.2.3.3 Communicatie- en gebiedsproces over mogelijke oplossingen in een aantal aandachtsgebieden	2024				
8.2.3.4 Samen met de provincies en gemeenten komen tot een strategie voor de aanpak van de aandachtsgebieden veenoxidatie	2024				
8.2.3.5 Peilbesluiten in een aantal veenoxidatie aandachtsgebieden opstellen na afloop van een gebiedsproces en eventuele herinrichting	2027				
8.5.1 Met gemeenten en provincies afspraken maken over de samenwerking in de fysieke leefomgeving, naar aanleiding van de implementatie van de Omgevingswet.	2023				

Toelichting gebruikte kleuren:

	Vorbereiding
	Uitvoering
	Afronding / gereed
	Doorlopend

Uitwerking maatregelen in 2023: wat gaan we in 2023 doen?

Maatregel:	Uitvoering:
8.1.1	Opstellen van mogelijke maatregelen voor de aanpak van kwetsbaarheden op basis van inventarisatie welke in 2021 is uitgevoerd.
8.1.2	De uitvoeringsagenda wordt in 2022 opgesteld samen met de regiopartners en daarna aan de besturen voorgelegd.
8.1.3	Dit is een doorlopend actiepunt.
8.2.1.1	De modelleringsopdracht voor een toekomstbestendig watersysteem wordt aanbesteed en de uitvoering start.
8.2.1.2	Zie 8.2.1.1.
8.2.1.3	Dit is een doorlopend actiepunt.
8.2.1.4	Dit actiepunt is gekoppeld aan de actiepunten 8.2.1.1 en 8.2.1.2.
8.2.1.5	in 2023 wordt via Blue transition gestart met de uitwerking hiervan. DAW PvA wordt door LTO ingediend tweede helft van 2022 en kan in 2023 van start gaan.
8.2.1.6	Dit is een doorlopend proces. Jaarlijks staan wij op een landbouwbeurs en geven wij voorlichting op bijeenkomsten en vergaderingen. Vier per keer per jaar wordt er een landbouwnieuwsbrief uitgegeven. En daarnaast geven wij tijdens bezoeken en controles voorlichting om de waterkwaliteit te verbeteren.
8.2.1.7	De in 2022 verkende mogelijkheden voor het stellen van regels ten aanzien van het graven van greppels dwars op de watergangen, werken we uit in een stappenplan. Eventueel in combinatie met actie 7.7.4.

8.2.3.2	Vanuit de pilots zijn we bezig om meer input te krijgen welke we kunnen toepassen in de rest van ons veenoxidatie aandachtsgebied.
8.2.3.3	We gaan verder met de gebiedsprocessen.
8.2.3.4	In de periode 2023-2026 draait het vooral om leren: Regionale Veenweide Strategie 2.0: inzicht in maatregelen en draagvlak; In de periode 2026-2030 draait het vooral om grootschalig uitrol. Regionale Veenweide Strategie 3.0 in uitvoering en financiering. In 2023 willen we toewerken naar een Regionale Veenweide Strategie 2.0.
8.2.3.5	Peilbesluiten volgen beleid omtrent veenoxidatie. Als er een peilbesluit genomen kan worden zullen we dat doen, maar voor 2023 worden geen peilbesluiten in veengebieden verwacht.
8.5.1	Dit is een doorlopend proces. Na invoering zal op basis van de opgedane ervaringen de werkwijze worden verbeterd.

Thema Integraal beheer (H9 WBP)

Aanvullend op het strategisch beleid en de (inrichtings)maatregelen worden de doelen bereikt door operationeel beheer. Het dagelijks beheer van bijvoorbeeld de stuwen en de gemalen, het beheer en onderhoud, het muskusrattenbeheer, de vergunningverlening en handhaving en het beheer van de zuiveringsinstallaties bepaalt mede het behalen en behouden van de doelen.

Veelal zijn de beheerstaken in eerste instantie gericht op één taak, voor bijvoorbeeld waterkwantiteit, maar heeft het beheer direct of indirect ook gevolgen voor waterkwaliteit en andersom. Peilbeheer en de water aan- en afvoer is vooral bedoeld om de functies te bedienen van voldoende water. Maar bijvoorbeeld droogval in de zomer kan ook effect hebben op het planten- en dierenleven en daarmee het halen van de KRW-doelen. De verbinding tussen de verschillende taken maakt dat we dit in een apart hoofdstuk integraal beheer hebben opgenomen.

Doel

Ons beheer is doelmatig en doeltreffend en draagt bij aan het bereiken van onze strategische doelen.

Ambitie 2022-2027

De verschillende onderdelen van ons beheer staan niet op zichzelf, maar zijn integraal met elkaar verbonden en worden daarnaast nog beïnvloed door het uitgangspunt van de gebiedsinrichting. Het effect van het beheer op het bereiken van onze strategische doelen is bekend en wordt daarop afgestemd. Doelmatigheid, doeltreffendheid en duurzaamheid zijn de speerpunten van ons beheer.

Integraal beheer

Maatregelen		gereed	2023	2024	2025	2026	
9.2.1	Evaluatie effect van ecologische onderhoud	Doorlopend	Doorlopend				
9.2.2	Uitvoering aangepast onderhoud ten behoeve van de KRW	Doorlopend	Doorlopend				
9.3.1	Onderzoek naar mogelijkheden om actuele peilinformatie beschikbaar te stellen ten behoeve van vaarrecreatie	2023	Uitvoering				
9.4.1	Tussenrapportage toestand en effectiviteit beheermethoden invasieve exoten	Doorlopend	Doorlopend				
9.4.2	Onderzoek naar bronpopulaties Amerikaanse rivierkreeften	2024	Uitvoering	Afronding / gereed			
9.4.3	Onderzoek naar opkomende kreeftsoorten	2024	Afronding / gereed				
9.4.4	Communicatieplan ten behoeve van vergroten bewustwording, in samenwerking met de provincies	2023	Afronding / gereed				
9.5.1	Bestrijden van muskusratten tot nul-populatie is bereikt	2032	Doorlopend				
9.6.1	Beleidskader vergunningverlening voor maatregelen in energietransitie opstellen	2026	Voorbereiding	Uitvoering	Afronding / gereed		
9.6.2	Huidige waterschapsregelgeving evalueren. Verbeterpunten meenemen bij het opstellen van de waterschapsverordening	2024	Uitvoering	Afronding / gereed			
9.8.1	Ambitie bepalen op het gebied van microverontreinigingen en medicijnresten	2024	Uitvoering	Afronding / gereed			
9.10.1	Opstellen visbeleid	2026		Voorbereiding	Uitvoering	Afronding / gereed	

Toelichting gebruikte kleuren:

Voorbereiding
Uitvoering
Afronding / gereed
Doorlopend

Uitwerking maatregelen in 2023: wat gaan we in 2023 doen?

Maatregel:	Uitvoering:
9.2.1	In 2022 is wederom een inventarisatie van het effect op vogels uitgevoerd. De uitkomsten van 2021 en 2022 worden samengevoegd in een evaluatie. De implementatie aan de hand van de resultaten en de adviezen van het onderzoek volgt in 2023.
9.2.2	Dit jaar starten we met het onderhoud volgens de beek-beheerplannen in alle beken.
9.3.1	In 2023 is het onderzoek gestart en afgerond.
9.4.1	De beheermethoden worden doorlopend geëvalueerd.
9.4.2	Een onderzoek naar de bronpopulaties van rivierkreeften wordt, afhankelijk van de resultaten eind 2022, voortgezet in 2023.
9.4.3	Een onderzoek naar de routes van opkomende rivierkreeften wordt, afhankelijk van de resultaten eind 2022, voortgezet in 2023.
9.4.4	We zijn hier afhankelijk van het initiatief van de provincies.
9.5.1	Dit is een doorlopend actiepoint.
9.6.1	Landelijke ontwikkelingen (Unie, STOWA, andere waterschappen) worden vanuit de verschillende disciplines gevolgd. Dit vormt input voor het beleidskader.
9.6.2	In 2023 wordt een begin gemaakt met het opstellen van de waterschapsverordening 2.0. Er zal doelgericht naar de huidige regels worden gekeken en er is ruimte voor actualisatie op basis van nieuwe beleid.
9.8.1	Voortzetten van de monitoring van de rwzi's en het oppervlaktewater. Op basis van de resultaten van 2021 worden zo nodig wijzigingen aangebracht in het meetprogramma.
9.10.1	Geen actie in 2023.

Programma Organisatie

Hunze en Aa's is een actief participerend waterschap, dat zorgt voor veiligheid, schoon en voldoende water en dat deze taken uitvoert in samenhang met bescherming en verbetering van de chemische en ecologische kwaliteit van het watersysteem. Naast de primaire functies van ons watersysteem zetten we in op de vervulling van maatschappelijke functies van watersystemen.

De taken die wij hebben, benaderen we functioneel en effectgericht en worden integraal en duurzaam opgepakt, waarbij een goede samenwerking tussen alle partners van essentieel belang is. Onze instelling is daarbij proactief en kostenbewust.

Het realiseren van de grote maatschappelijke opgaven en de daarbij behorende inhoudelijke doelstellingen, zoals die aan bod zijn gekomen in de voorgaande hoofdstukken, vraagt het nodige van onze organisatie. Wij realiseren onze doelen in een bredere maatschappelijke context.

Als waterschap hebben wij, naast onze kerntaken, te maken met maatschappelijke ontwikkelingen die invloed hebben op ons werk en waar wij een rol in spelen. Hoe wij onze houding, rol en ambitie bepalen binnen deze ontwikkelingen is uitgelegd in hoofdstuk 3 van het Waterbeheerprogramma. In dit hoofdstuk beschrijven we enkele maatschappelijke ontwikkelingen en opgaven waar we mee te maken hebben. Deze ontwikkelingen en opgaven behoren niet direct tot onze kerntaken, maar kunnen invloed hebben op hoe wij onze kerntaken uitvoeren en op het behalen van onze doelen en opgaven. Daarnaast kan het ook gaan om wensen vanuit de samenleving waar wij invulling aan willen geven, waarbij we ook weer zoeken naar de juiste balans met de uitvoering van onze taken.

We zijn ons ervan bewust dat we meer en meer een speler zijn in een breder maatschappelijk netwerk. Doelen en opgaven van de verschillende spelers binnen dit netwerk zijn vaak niet los van elkaar te zien en beïnvloeden elkaar.

Onze focus is in de eerste plaats op de invulling van onze rol als regionaal waterbeheerder en de uitvoering van de taken die daarbij horen. We bezien dit echter zoveel mogelijk vanuit een breder maatschappelijk perspectief. Dit betekent dat we inschatten wat het effect is van ons handelen op anderen en vice versa. Het betekent ook dat we proberen zoveel mogelijk de kansen te benutten die zich vanuit de maatschappelijke ontwikkelingen voordoen om werk met werk te maken en aan de andere kant risico's zoveel mogelijk te verkleinen.

In dit programma zijn de (overkoepelende) maatregelen opgenomen die ons handelen bepalen in de maatschappelijke context en de organisatorische kosten die niet rechtstreeks aan de andere programma worden toegerekend. In het waterbeheerprogramma zijn in het thema organisatie geen maatregelen opgenomen. Jaarlijks wordt via de paragraaf bedrijfsvoering in de begroting ingegaan op ontwikkeling van de organisatiedoelen.

Doel

We hebben oog voor maatschappelijke ontwikkelingen en de invloed daarvan op onze kerntaken. We richten ons primair op de invulling van onze rol als regionaal waterbeheerder, maar plaatsen dit in een breder maatschappelijk perspectief.

Ambitie 2022-2027

We zijn een serieuze speler in ons maatschappelijke netwerk. Vanuit onze rol en taak als waterbeheerder spelen we in op maatschappelijke ontwikkelingen.

Water en Maatschappij

Maatregelen		gereed	2023	2024	2025	2026	2027
10.2.1	Opstellen maatregelenplan Biodiversiteit	2023					
10.2.2	Uitvoeren maatregelen biodiversiteit	2027					
10.3.1	Project Beleef de Waddendijk, waarbij dijktrappen worden omgezet in beleefpunten	2027					
10.5.1	Uitvoering maatregelen Zuidlaardermeer/Drents diep	2027					
10.5.2	Uitvoeren maatregelen langs Eemskanaal-Dollardboezem ter compensatie van bodemdaling door gaswinning	2027					
10.6.1	Vervangen van reguliere verlichting door groene lampen bij onze gemalen/sluizen aan de kust	2026					
10.6.2	Onderzoek naar het voorkomen van schade aan broedplaatsen in onze voor waterbeheersing functionele objecten	2023					
10.6.3	Maatregelen ter beperking visschade bij bestaande gemalen	2026					
10.6.4	Visveilig maken van zeeemaal Duurswold	2026					

Toelichting gebruikte kleuren:

	Vorbereiding
	Uitvoering
	Afronding / gereed
	Doorlopend

Uitwerking maatregelen in 2023: wat gaan we in 2023 doen?

Maatregel:	Uitvoering:
10.2.1	Het maatregelenplan behelst drie onderwerpen: 1. Een discussie over het aanpassen van de schouwcriteria voor biodiversiteit. 2. Het realiseren van voldoende waterdiepte in onze hoofdwatgangen voor het waterleven. 3. Het uitvoeren van vogelonderzoek en een mogelijke aanpassing van het onderhoud ter vermindering van (vogel)slachtoffers. In 2023 worden de onderzoeken afgerond en een maatregelenplan opgesteld.
10.2.2	We bereiden ons areaal bloemrijke dijken en terreinen verder uit inclusief het aangepaste onderhoud van gerealiseerde bloemrijke dijken door maaien en afvoeren. Ook worden de betrokken dijken en terreinen gemonitord.
10.3.1	Nog geen acties in 2023.
10.5.1	Zie hiervoor maatregel 7.4.1.
10.5.2	Nog geen activiteiten in 2023. Verdere maatregelen volgen uit studie Droge voeten 2050.
10.6.1	Vervanging wordt meegenomen in regulier groot onderhoud van onze zee objecten.
10.6.2	In 2021 zijn anti-nest maatregelen geplaatst in de vorm van borstels. In 2022 worden de maatregelen gemonitord door middel van camera's op hun effectiviteit. In 2023 wordt de monitoring voortgezet, aan de hand van de resultaten worden ook andere objecten van borstels voorzien.
10.6.3	Op basis van besluitvorming door het algemeen bestuur in december 2022 worden de vervolgacties vanaf 2023 nader vormgegeven.
10.6.4	Op basis van besluitvorming door het algemeen bestuur in december 2022 worden de vervolgacties vanaf 2023 nader vormgegeven.

Kosten per programma op kostensoort

(bedragen x € 1.000)

	Begroting 2023	Begroting 2022
Veiligheid		
Kapitaallasten	4.823	4.557
Personeelslasten	1.619	1.584
Overige lasten/baten	5.197	5.008
Totaal	11.639	11.149
Watersystemen		
Kapitaallasten	11.292	11.524
Personeelslasten	19.029	18.020
Overige lasten/baten	30.112	27.502
Totaal	60.433	57.046
Organisatie		
Kapitaallasten	2.049	1.933
Personeelslasten	14.289	13.087
Overige lasten/baten	10.940	12.525
	27.278	27.545
waarvan doorberekend*	7.870	7.278
Totaal	19.408	20.267
	91.480	88.462

*Via de uurtarieven van medewerkers wordt een deel van de kosten van dit programma (huisvesting en automatisering) doorberekend aan de programma's veiligheid en watersystemen. Om een dubbeltelling te voorkomen worden deze kosten op dit programma in mindering gebracht.

Investeringsuitgaven per programma

	Begroting 2023	Begroting 2022
Veiligheid	4.174.000	7.955.000
Watersystemen	17.224.000	16.686.000
<i>Waarvan voor zuiveringsbeheer:</i>	<i>6.772.000</i>	<i>6.523.000</i>
Organisatie	4.313.000	2.705.000
Prijsstijgingen projecten	870.000	
Totaal	26.581.000	27.346.000

Hoofdstuk 3. Beschouwingen bij de begroting 2023

Hoofdstuk 3 van de begroting is onderverdeeld in een aantal paragrafen. Een aantal hiervan is voorgeschreven in het Waterschapsbesluit. De volgende onderwerpen worden behandeld.

- A. Ontwikkelingen sinds het vorige begrotingsjaar
- B. Overzicht incidentele baten en lasten
- C. Onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen
- D. Duurzaamheid / Innovatie
- E. Uitgangspunten en normen
- F. Uitkomst van de begroting 2023
- G. Waterschapsbelastingen
- H. Kostentoe rekening
- I. Weerstandsvermogen
- J. Investeringsprogramma
- K. Financiering (treasuryparagraaf)
- L. Risicoparagraaf
- M. Verbonden partijen
- N. Bedrijfsvoering
- O. Openbaarheidsparagraaf
- P. EMU-saldo

A. Ontwikkelingen sinds het vorige begrotingsjaar

Het beleid van het waterschap wordt gevormd door externe en interne kaders en ontwikkelingen. In hoofdstuk 2, het programmaplan, worden vooral externe kaders benoemd (onder andere KRW) en doorvertaald naar de beleidsdoelstellingen van het waterschap. Het programmaplan 2023 is gebaseerd op het waterbeheerprogramma 2022-2027. De opbouw is hiervan afgeleid. Het coalitieakkoord is ook een intern kader. Financieel vormt de meerjarenraming 2023 – 2026 (AB 29 juni 2022) een belangrijk kader. De economische situatie van Nederland is ook van belang voor het opstellen van de begroting.

De volgende ontwikkelingen kunnen hier genoemd worden.

De economie in Nederland

Het krachtige herstel na de coronacrisis is in 2022 gekanteld. De oorlog in Oekraïne en de verstoringen door de coronacrisis hebben geleid tot een scherp opgelopen inflatie. Vooral de zeer snel gestegen energieprijzen raken een groeiend aantal huishoudens in de portemonnee nu steeds meer energiecontracten worden aangepast. Dit zet de huishoudbestedingen onder druk.

De besluitvorming in de Miljoenennota leidt volgend jaar tot verbetering van het koopkrachtbeeld en de armoederaming en economische groei. Dit gaat echter wel ten koste van het overheidssaldo. Hierbij moet wel worden aangetekend dat de onzekerheid over de economische ontwikkeling nog altijd zeer groot is. Naast het verloop van de oorlog in Oekraïne en de Russische energiepolicies, moet hierbij ook gedacht worden aan de dreiging van een nieuwe coronagolf en de inflatie- en renteontwikkelingen. Dit schrijft het Centraal Planbureau (CPB) in de Macro Economische Verkenning (MEV) 2023.

In de Macro Economische Verkenning (MEV) 2023 van het Centraal Planbureau is gewerkt met een drietal scenario's (hoog, basis en laag). In het vervolg van deze paragraaf wordt uitgegaan van de basisraming.

De vooruitzichten lijken in deze raming gunstig. Er wordt voor 2023 een economische groei verwacht van 1,5%. Deze economische groei wordt verwacht als gevolg van de koopkrachtmaatregelen uit de Miljoenennota. Deze maatregelen hebben een positief effect op de ontwikkeling van de consumptie, die daardoor – anders dan eerdere ramingen – positief is. Voor 2022 wordt overigens rekening gehouden met een groei van 4,6%. Dit komt met name door de opheffing van de coronarestricties.

De arbeidsmarkt blijft krap: tegenover het matigende effect van de afkoelende economie staat een groeiende vraag naar arbeidskrachten in de collectieve sector. De werkloosheid loopt licht op tot 3,9% in 2023. In 2022 is deze werkloosheid 3,4%. Ter vergelijking, in de jaren tussen 2018 en 2021 schommelde de werkloosheid tussen de 4% en 5%.

Het CPB heeft in de MEV 2023 voor het eerst een raming gepubliceerd van de ontwikkeling van de armoede. De raming laat zien dat de armoede door de hoge inflatie in 2022 snel is toegenomen, maar als gevolg van het tijdelijke beleid in 2023 aanzienlijk lager uitkomt. Door de hoge inflatie is het aandeel van de bevolking dat in armoede leeft namelijk in 2022 opgelopen tot 6,7%. Het beleid in de Miljoenennota zorgt in 2023 voor een scherpe daling van de armoede naar 4,9%.

De koopkracht gaat in 2022 onderuit (daling van 6,8%), maar volgend jaar zorgt het beleid uit de Miljoenennota deels voor herstel (stijging van 3,9%). Dit is uiteraard wel per individuele situatie verschillend. Persoonlijke effecten (bijvoorbeeld wegvallen inkomen) zitten niet in deze koopkracht.

De inflatie bedraagt in 2022 door met name hogere energieprijzen 9,9%. Op dit moment verwacht het CPB dat de inflatie weer afvlakt naar 2,6% in 2023. Hoewel de inflatie enigszins verbreedt naar andere componenten zoals voedsel, blijft de inflatie vooral gedreven door de energieprijzen. De verwachte afvlakking van de inflatie heeft het CPB gebaseerd op de marktverwachtingen van de gasprijs. De geraamde inflatie ligt in 2023 ook lager als gevolg van de lagere energiebelasting en de lagere brandstofaccijnzen. Gezien de onzekerheid rond de gasprijzen, zijn ook de inflatieverwachtingen zeer onzeker.

De overheidsfinanciën profiteren na het herstel uit de coronacrisis in 2022 van tijdelijke factoren (bijvoorbeeld extra inkomsten uit de winstbelasting). In 2023 is het tekort duidelijk hoger door de maatregelen in de Miljoenennota. De verwachting is dat het EMU-saldo in 2022 negatief uitkomt met – 1,1%. In 2021 was het EMU-saldo nog – 2,6%. In 2023 neemt dit overheidstekort, door de maatregelen, naar verwachting weer toe tot een negatief EMU-saldo van - 2,5%.

In paragraaf E Uitgangspunten en normen wordt ingegaan op de door ons gehanteerde uitgangspunten in deze begroting 2023. Uiteraard is dit mede bepaald op basis van de verwachtingen van het CPB.

De meerjarenraming 2023 – 2026

Eind juni is door uw algemeen bestuur de meerjarenraming 2023 – 2026 vastgesteld. In deze meerjarenraming werd "indicatief" uitgegaan van een drietal scenario's voor de stijging van de energielasten (elektriciteit) vanaf 2024. De scenario's voor de stijging van de kosten voor elektriciteit waren achtereenvolgend een stijging van 10%, 50% en 100% ingaande 2024. De lasten stegen in de drie scenario's achtereenvolgend gemiddeld met 2,4%, 2,8% en 3,3%.

De taak watersysteembeheer gaf deze meerjarenperiode bij de drie scenario's een gemiddelde stijging van achtereenvolgend 3,0%, 3,3% en 3,7%. Bij de taak zuiveringsbeheer was dit 1,7%, 2,1% en 2,7%.

Omgevingswet

Het doel van de Omgevingswet is het bundelen van heel veel wetten met betrekking tot de fysieke leefomgeving (bodem, geluid, lucht, water etc.). Met als doel met minder regels toe te kunnen. Snellere besluitvorming te bereiken. En regionale regels te kunnen maken. De diverse overheden moeten hun plannen integreren en onderling op elkaar afstemmen. Daarnaast probeert de Omgevingswet alle informatie digitaal beschikbaar te stellen, waardoor burgers, initiatiefnemers en overheden gemakkelijker over informatie kunnen beschikken.

Voor het waterschap zijn de instrumenten waterschapsverordening (waarin we alle waterschapsregels opnemen), het inbrengen van het waterbelang bij gemeente en provincie, de integratie (afstemming) van het vergunningenproces met andere overheden en het projectbesluit (vervanger projectplan volgens de Waterwet en vooral van belang voor investeringen in de zeedijk) belangrijke opgaven.

De Omgevingswet zal naar verwachting op 1 januari 2023 ingaan.

Voor het beheer van het landelijke Digitale Stelsel Omgevingswet (DSO) is vanaf 2020 een bijdrage opgenomen in de begroting. Al bekende ICT-investeringen, die in relatie staan met de Omgevingswet zijn in het investeringsschema opgenomen.

De periode na de invoering gebruiken we om onze instrumenten verder te vervolmaken.

Aanpassing Belastingstelsel waterschappen

De minister van Infrastructuur en Waterstaat heeft direct na de zomer een wetsvoorstel ter consultatie voorgelegd. Op één punt wijkt deze versie wezenlijk af van de voorstellen die de Unie aan de minister heeft uitgebracht. Dat betreft de omvang van de bandbreedtes voor de categorieën watersysteemheffing Ongebouwd en Natuur. Het wetsvoorstel geeft het algemeen bestuur de ruimte om 25% (positief als negatief) af te wijken van de berekende uitkomst van de kostentoedeling voor deze beide categorieën.

De planning voor de invoering is strak. Het ministerie gaat er nog steeds van uit dat in 2025 de belastingaanslagen volgens het nieuwe stelsel kunnen worden opgelegd.

In het vervolgtraject (het toekomstbestendiger maken van de bekostiging van het waterbeheer) zal ook een aantal vanuit de Tweede kamer gewenste uitwerkingen (o.a. belasting op leidingwater, watergebruik als basis voor belastingheffing) betrokken worden.

Brede Groene Dijk (BGD)

In 2022 is begonnen met de proef van de versterking van 750 meter Brede Groene Dijk met gerijpte klei. Deze proefdijk zal drie jaren worden gemonitord. Met de uitkomsten optimaliseren we het ontwerp van de totale dijkversterking, die na 2025 gepland is.

Programmatistische Aanpak Stikstof (PAS)

We staan in Nederland voor een grote opgave om de stikstofneerslag terug te brengen. Inmiddels is de Stikstofwet van kracht. Hierin is de vergunningplicht voor stikstofuitstoot voor kleine, tijdelijke bouwprojecten vrijgesteld. Onder bouwprojecten worden ook onze (waterhuishoudkundige) projecten verstaan. Wel wordt verwacht dat wij bij dergelijke projecten materieel gebruiken met een zo klein mogelijke stikstofuitstoot. Al met al betekent dit dat we zonder vergunning dergelijke projecten kunnen uitvoeren. Echter is niet alles even duidelijk en om het risico te verkleinen, blijven wij vasthouden aan de uitvoering van een Aeriusberekening (stikstofberekening) en een inschatting van de effecten van de berekende uitstoot op de Natura2000 gebieden die daardoor worden beïnvloed. Desgewenst nemen we dan aanvullende maatregelen die de extra uitstoot tenietdoen in deze gebieden. Dit is ook al eerder met succes toegepast bij de kadeverhoging Drentse Aa.

Voor aanpassing van rioolwaterzuiveringen en andere installaties die stikstof uitstoten geldt dat deze al vaak bestonden voor Natura2000 van kracht werd. Ook geldt vrijwel steeds dat de uitstoot door strengere milieuwetgeving bij dergelijk installaties kleiner is geworden, waardoor de tijdelijke uitstoot van stikstof bij kleine aanpassingen geen probleem is en wegvalt tegen de vermindering van de uitstoot van stikstof die in de loop der jaren heeft plaatsgevonden bij modernisering van de installaties. Ook hier geldt dat we wel Aeriusberekeningen blijven maken om een vinger aan de pols te houden.

Rekenkamerfunctie en rechtmatigheidsverantwoording door het dagelijks bestuur

Op 31 mei 2022 is de Tweede Kamer akkoord gegaan met het wetsvoorstel versterking decentrale rekenkamers. Met het wetsvoorstel worden waterschappen en gemeenten verplicht tot het instellen van onafhankelijke, volledig extern samengestelde rekenkamers. De waterschappen waren voorstander van een model waarin het algemeen bestuur de mogelijkheid heeft om de rekenkamer naar eigen behoefte in te richten. Tijdens het debat bleek er echter weinig steun te zijn voor dit amendement.

Het wetsvoorstel kent naast de rekenkamers nog een tweede onderdeel. Voortaan is er sprake van een rechtmatigheidsverantwoording. Dat betekent dat de dagelijkse besturen van de waterschappen zelf een verklaring afleggen over de vraag of de in de jaarrekening opgenomen financiële feiten in overeenstemming met de daarvoor geldende regelgeving tot stand zijn gekomen. Tot dat moment is het aan de accountant om deze verklaring bij de jaarrekening te geven. Met het aannemen van het wetsvoorstel door de Tweede Kamer worden waterschappen verplicht dit instrument in te voeren. De waterschappen willen wel voldoende voorbereidingstijd om het instrument in te voeren. Als ingangsdatum hebben de waterschappen het verslagjaar 2025 genoemd.

De Eerste Kamer heeft het wetsvoorstel op 27 september als hamerstuk afgedaan. Verwacht wordt dat er snel duidelijkheid komt over de invoeringsdatum.

B. Overzicht incidentele baten en lasten

Het overzicht incidentele baten en lasten betreft de baten en lasten die als éénmalig ten opzichte van voorgaande en komende jaren moeten worden beschouwd.

De volgende incidentele baten en lasten zijn in de begroting 2023 meegenomen.

Incidentele lasten

- Sanering asbestdaken	€ 87.000,-

Toelichting:

Sanering asbestdaken

In de begroting 2022 was voor asbestsanering van met name de daken van de werkplaats Veele een bedrag opgenomen van € 125.000. In 2022 vindt echter enkel de asbestsanering van de daken van de locaties Siddeburen en Termunterzij plaats. De kosten hiervan bedragen € 38.000,-. De asbestsanering op de locatie Veele wordt in samenhang met het project rondom de verduurzaming van werkplaats Veele uitgevoerd (in 2023) en het grootste gedeelte van de voorziene asbestsanering zal derhalve niet in 2022, maar in 2023 plaatsvinden. Dit bedrag van € 87.000 (€ 125.000 - € 38.000) is opgenomen in de begroting 2023.

C. Onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen

Bestemmingsreserves

Naast de algemene reserves kent het waterschap een aantal bestemmingsreserves. Onder deze bestemmingsreserves worden verstaan: reserves waaraan het algemeen bestuur een bepaalde bestemming heeft gegeven.

In onderstaande tabel volgt een totaaloverzicht van het verwachte verloop van de bestemmingsreserves in deze begroting 2023.

Bestemmingsreserve	Stand 1-1-2023	Toevoeging	Onttrekking	Stand 31-12-2023
Afkoopsommen	9.352.937	0	846.000	8.506.937
Bodemsaneringen	14.850	0	14.850	0
HWBP	3.945.000	700.000	0	4.645.000
Bestemmingsreserves Coalitieakkoord	108.000	0	108.000 1)	0
Bestemmingsreserve bodemdaling	5.050.000	768.000	50.000	5.768.000
Totaal	18.470.787	1.468.000	1.018.850	18.919.937

- 1) In de begroting naar kosten- en opbrengstsoorten als per saldo € 0 opgenomen, uitgaaf = gelijk aan de onttrekking).

Bestemmingsreserve afkoopsommen

Bij de begroting 2015 is besloten de afkoopsommen in te zetten om minder te activeren. Vanaf 2015 worden de eigen uren besteed aan projecten, de bouwrente en beheersmatige ICT investeringen (onder andere aanschaf PC's, software) niet langer geactiveerd. Dit betekent dat deze kosten van jaarlijks € 1,4 miljoen rechtstreeks ten laste van de exploitatie komen. De afkoopsommen betreffen volledig de taak watersysteembeheer. Voor zover deze extra kosten toegerekend worden aan de taak watersysteembeheer worden deze kosten gedekt door afkoopsommen.

Bestemmingsreserve bodemsaneringen

Deze reserve is enkele jaren geleden gevormd voor het uitvoeren van bodemsaneringen. Deze reserve is onder meer gebruikt voor de opruiming van het bezonken slib in het Havenkanaal bij de rwzi Assen. Deze werkzaamheden zijn in 2019 afgerond. Het restant wordt ingezet voor toekomstige bodemsaneringen.

Bestemmingsreserve HWBP

In de voorjaarsrapportage 2016 is besloten het jaarlijks verschil tussen de in de begroting opgenomen HWBP bijdrage en de werkelijke HWBP bijdrage te reserveren. Deze bestemmingsreserve willen we gebruiken om in de toekomst (na 2024) ons eigen aandeel (10%) in de kosten van nHWBP-projecten te financieren.

Bestemmingsreserve Coalitieakkoord

In het coalitieakkoord 2019-2023 zijn jaarlijks budgetten opgenomen voor duurzaamheid en innovatie, zichtbaarheid, biodiversiteit, aanleg akkerranden en cultuurhistorisch erfgoed. Aangezien het ene jaar meer of minder als het andere jaar een beroep zal worden gedaan op deze budgetten is besloten het restant van de jaarlijkse budgetten in bestemmingsreserves te storten. De meer kosten in een ander

jaar worden dan onttrokken aan deze bestemmingsreserves. Dit leidt dan niet tot financiële schommelingen in de jaren.

Bestemmingsreserve bodemdaling

In de jaarrekening 2021 is besloten om een bestemmingsreserve bodemdaling te vormen. In 2021 is ons waterschap namelijk tot overeenstemming gekomen over de manier waarop de gevolgen van zoutwinning gecompenseerd zullen worden. Het waterschap ontvangt hiervoor compensatie van een zoutwinbedrijf. Deze compensatie wordt in de bestemmingsreserve bodemdaling gestort. De jaarlijkse kosten als gevolg van de bodemdaling worden verminderd op de bestemmingsreserve.

Voorzieningen

Voorzieningen zijn bedragen op de balans die worden gevormd om verplichtingen, verliezen en risico's op te kunnen vangen, waarvan de omvang per balansdatum onzeker is, maar wel redelijkerwijs in te schatten.

In onderstaande tabel volgt een totaaloverzicht van het verwachte verloop van de voorziening in deze begroting 2023.

Voorziening	Stand 1-1-2023	Toevoeging	Onttrekking	Stand 31-12-2023
Voormalig bestuur en personeel	912.065	18.241	200.000	730.306
Havenkanaal Assen	800.000	200.000	0	1.000.000
Baggeren oude RWZI's	172.000	0	172.000	0
Totaal	1.884.065	218.241	372.000	1.730.306

Voorziening voormalig bestuur en personeel

Conform de regelgeving zijn de toekomstige lasten van voormalig bestuur en personeel opgenomen in een voorziening. De jaarlijkse kosten worden rechtstreeks ten laste van deze voorziening gebracht. Jaarlijks wordt bij de jaarrekening de benodigde hoogte van deze voorziening herberekend. Een eventueel tekort of overschot wordt ten laste of ten gunste van de exploitatie gebracht.

Onderhoudsvoorziening Havenkanaal Assen

De rwzi Assen loost het gezuiverde water (effluent) op het Havenkanaal. De rwzi loost dit gezuiverde water binnen de daarvoor geldende normen. Binnen de normen is er bij elke rwzi echter sprake van een kleine restlozing. Bij stilstaand water bezinkt deze restlozing gedeeltelijk bij het lozingspunt. Als het water stroomt treedt dit probleem niet of veel minder op.

Omdat het Havenkanaal geen stromend water is, treedt hier dus het probleem op dat het effluent direct bij het lozingspunt bezinkt. In 2018 is hiervoor het slib en bagger in het Havenkanaal verwijderd. Uit jaarlijkse metingen blijkt echter inmiddels dat deze sliblaag opnieuw aangroeit en het noodzakelijk is om eenmaal per 8 jaar opnieuw te gaan baggeren. Om de lasten gelijkmatig over de jaren te verdelen, worden de uiteindelijk te betalen baggerkosten jaarlijks middels een (onderhouds)voorziening opgebouwd.

Onderhoudsvoorziening baggeren oude RWZI's

In de besteksfase van het project baggeren Mussel Aa kanaal is vervuilde slib stroomafwaarts van het lozingspunt van de voormalige RWZI Veele/Vlagtwedde waargenomen. Het vervuilde baggerslib ten oosten van het lozingspunt is in het verleden niet geheel gesaneerd bij het amoveren van de RWZI. Conform het beleid van het waterschap dient deze vervuiling te worden verwijderd/gesaneerd. De meerkosten van € 172.000,- voor het saneren van het niet verspreidbare baggerslib kunnen niet

worden geactiveerd. Voor deze meerkosten is in de najaarsrapportage 2022 een voorziening gevormd, waaruit de in 2023 te maken kosten worden gedekt.

D. Duurzaamheid / Innovatie

Duurzaamheid is één van de rode draden in ons handelen. Ons duurzaamheidsbeleid is erop gericht ons duurzaam denken en handelen te vergroten. We zetten in op het beperken van klimaatverandering door het terugdringen van de uitstoot van broeikasgassen (klimaatmitigatie), op circulaire economie (hergebruik van producten en grondstoffen) en op maatschappelijk verantwoord handelen.

We richten ons de komende jaren op een verdere reductie van ons energieverbruik en een toename van onze duurzame energieopwekking. We streven ernaar om 100% energieneutraal te worden. Hiertoe bewandelen we drie sporen. Het eerste spoor richt zich op de eigen installaties. We brengen regelmatig in beeld wat de haalbaarheid is van extra energie-efficiency.

Het tweede spoor richt zich op het door derden laten ontwikkelen van 3 tot 4 windmolens (afhankelijk van de omvang) op onze assets. Van deze windmolens nemen we de Garantie van Oorsprong (GvO) af. Er is hiervoor in 2020 een intentieverklaring afgesloten met RWE Windpower. We zullen niet zelf de windmolens exploiteren, maar slechts de grond daarvoor beschikbaar stellen.

Het derde spoor richt zich op de Regionale Energiestrategieën (RES) van Groningen en Drenthe. In dit spoor zijn de RES en het Klimaatakkoord leidend. We nemen deel aan de RES-en en brengen de potentie van onze eigen assets hiervoor in beeld. Met deze strategie werken we uiteindelijk toe naar energieneutraliteit.

We stimuleren innovaties, acties en maatregelen op voornoemde gebieden en daarom is in het coalitieakkoord 2019-2023, net als in de voorgaande bestuursperiode, € 4 miljoen beschikbaar gesteld zodat we kunnen inspelen op mogelijkheden en kansen die zich voordoen.

Voortgang duurzaamheidsmaatregelen bestuursperiode 2015-2019

In de meerjarenraming is van 2017 tot en met 2020 een investeringsbedrag opgenomen voor duurzaamheidsmaatregelen van in totaal € 4 miljoen. Na de vaststelling van het voorstel met betrekking tot de WKK's in het voorjaar van 2021 is de gehele beschikbaar gestelde € 4 miljoen voor duurzaamheidsmaatregelen geclaimd. De reeds ingevulde/geplande maatregelen zijn als volgt:

	<u>Claim</u>	<u>Status</u>
• Zonnepanelen	€ 1.900.000,-	Afgerond
• Zonnecarports parkeerterrein	€ 555.000,-	Lopend
• Duurzaamheidsmaatregelen nieuwbouw laboratorium	€ 390.000,-	Afgerond
• Duurzame aanpassingen Waterschapshuis	€ 465.000,-	Afgerond
• Gasloze klimatisering Waterschapshuis	€ 350.000,-	Afgerond
• Biodiversiteit terrein Waterschapshuis	€ 150.000,-	Afgerond
• Gasloze verwarming rwzi's Scheemda en Assen	€ 190.000,-	Lopend

Totaal € 4.000.000,-

De zonnepanelen voor de rwzi locaties zijn in de eerste helft van 2019 opgeleverd.

Voor de zonnecarports op de parkeerplaats van het kantoor in Veendam is in augustus 2022 een aannemerscombinatie gecontracteerd voor de bouwteamfase voor een bedrag van € 50.000,-. Zij maken samen met het waterschap een ontwerp voor de zonnecarports. In de tweede helft van 2022 wordt tevens een vergunning voor de bouw van de zonnecarports bij de gemeente Veendam

aangevraagd. Uit gesprekken met de gemeente is gebleken dat rekening gehouden moet worden met een lange doorlooptijd (maximaal 26 weken) t.a.v. de vergunningaanvraag. Na het gereed komen van het ontwerp en de verleende vergunning wordt opdracht gegeven voor de realisatiefase. Op dat moment wordt ook duidelijk of de opdracht past binnen het beschikbare budget. Wij gaan ervan uit dat de realisatie van de zonnecarports in de eerste helft van 2023 gaat plaatsvinden. Om de overlast voor de gebruikers van het terrein tot een minimum te beperken wordt de vervanging van de verharding hierop afgestemd.

De duurzame aanpassingen aan het waterschapshuis zijn in het najaar van 2019 afgerond. De gasloze klimatisering is begin 2021 in werking getreden. Tot slot is in het najaar van 2020 ook gewerkt aan de biodiversiteit rondom het waterschapshuis.

Een ander project met een grote bijdrage aan onze duurzaamheidsdoelstellingen (zie verderop) is de vervanging van de WKK's op de rwzi's Assen en Scheemda. Hiervoor is in de AB-vergadering van 4 juli 2018 een voorbereidingskrediet vrijgegeven. De voorbereidingen zijn inmiddels afgerond en in het voorjaar van 2021 is een voorstel door het algemeen bestuur vastgesteld voor een uitvoeringskrediet. Voor de vervanging van de WKK's is een apart krediet aangevraagd (buiten het duurzaamheidskrediet). De oplevering van beide WKK's staat momenteel gepland voor 2023/2024. In samenhang met het project van de vervanging van de WKK's zullen ook de RWZI's Assen en Scheemda gasloos worden verwarmd. Dit brengt een investering met zich mee van € 190.000,-.

Coalitieakkoord 2019 - 2023

In het coalitieakkoord 2019 - 2023 is daarnaast jaarlijks opnieuw € 1.000.000,- opgenomen voor duurzaamheid. Totaal derhalve € 4.000.000,-. Het jaarlijkse bedrag is onderverdeeld in € 300.000,- exploitatie en € 700.000,- investering. Het jaarlijks budget in de exploitatie van € 300.000,- is o.a. bestemd voor inhuur van kennis voor onderzoek naar energiematregelen, duurzaamheid en innovatie. Deze onderzoeken leiden eventueel tot investeringen. Aangezien het ene jaar meer of minder dan het andere jaar een beroep zal worden gedaan op dit budget, wordt het restant van het jaarlijks budget gestort in een bestemmingsreserve. De meerkosten in een ander jaar worden dan onttrokken aan deze bestemmingsreserve. Dit leidt dan niet tot financiële schommelingen in de jaren.

Tot nu toe zijn diverse initiatieven opgestart vanuit het beschikbare exploitatiebudget duurzaamheid. In de voor- en najaarsrapportage wordt over deze initiatieven gerapporteerd.

In totaal is over de coalitieperiode 2019-2023 een investeringsbedrag opgenomen voor duurzaamheidsmaatregelen van € 3,5 miljoen. Van de investeringsgelden zijn de volgende maatregelen ingevuld/gepland:

- Permanent magneetmotoren Oostermoer € 57.000,-
- Verduurzaming werkplaats Veele € 819.000,-

Totaal € **876.000,-**

De verduurzaming van de werkplaats Veele zal naar verwachting in 2023 worden opgepakt en de werkzaamheden rond gemaal Oostermoer worden naar verwachting nog in 2022 uitgevoerd.

Duurzaamheidsdoelstellingen

Met de eerdergenoemde maatregelen streven we ernaar onze energiedoelstellingen te behalen.

De doelstellingen van waterschap Hunze en Aa's zijn:

- Doel A: in 2020 wordt 30% op energie bespaard met als referentiejaar 2005;
- Doel B: in 2020 wordt 40% van ons energieverbruik zelf opgewekt;
- Doel C: we zijn energieneutraal op termijn.

Doel A betreft een energiereductie-doelstelling die is vertaald naar: de inkoop van energie is in 2020 30% lager dan in 2005. Wanneer alle zekere maatregelen uit ons energieprogramma die gepland zijn t/m 2023 genomen zijn, dan bedraagt de reductie van de inkoop in 2022 31,2%. Onze reductiedoelstelling wordt hiermee behaald.

Daarnaast zijn onze doelen om in 2020 40% van ons energieverbruik zelf duurzaam op te wekken (doel B), en op termijn 100% (doel C). Na het nemen van alle zekere maatregelen uit ons huidige energieprogramma komen we uit op 37,3% opwekking in 2023 (waarvan 26,2% met eigen opwekking en 11,1% door derden op onze assets). Het huidige energieprogramma bevat voor de komende jaren niet meer zekere maatregelen voor verhoging van de zelfopwekking met eigen investeringen.

E. Uitgangspunten en normen

De basis voor het opstellen van deze begroting is de "meerjarenraming (MJR) 2023 - 2026" waarmee het algemeen bestuur op 29 juni 2022 heeft ingestemd.

De volgende algemene uitgangspunten zijn voor de begroting 2023 toegepast:

- Stijging personeelslasten 4%.
- Formatie 338 FTE.
- Prijsstijging (inflatie)
 - Elektriciteit: € 160.000,- extra.
 - Gas: € 200.000,- extra
 - Onderhoud technische installaties (zuiveringen, gemalen, etc): € 600.000,- extra.
 - Overig: 3%. Gebaseerd op prognoses CPB/DNB.
- Rente(omslag)percentage van 2,0%, MJR 1,9%.
- Investeringsvolume € 17 miljoen, hierop zijn de kapitaallasten berekend.
- De raming kwijtschelding is met € 100.000,- verhoogd en oninbaar eveneens met € 100.000,-.

Een aantal posten wordt hierna toegelicht.

Personeelslasten

Formatie

Als gevolg van ontwikkelingen en wetgeving op het gebied van onder meer informatieveiligheid, AVG en de Wet Open Overheid zijn 6,0 fte extra opgenomen. Het voldoen aan nieuwe en aanstaande wetgeving en beveiligingseisen voor onze ICT-infrastructuur is namelijk niet binnen de bestaande formatie uit te voeren.

Van deze 6,0 fte kan 1,5 fte via de personeelsplanning (functieverandering en opleiding) worden gedekt. De overige 4,5 fte zijn als extra loonkosten in de begroting opgenomen. Door bijdragen van derden (Rijk en NZV) betekent dit per saldo een lastenverzwaring van € 250.000,-.

Tezamen met de uitbreiding van 2 fte, welke reeds in meerjarenraming gemeld is, betekent dit per saldo een uitbreiding aan formatie met 6,5 fte (4,5 fte + 2,0 fte) ten opzichte van de begroting 2022.

Loonkosten

Voor de jaarlijkse stijging van de salarissen en sociale lasten is uitgegaan van 4%. Met dit percentage kunnen naar verwachting reguliere ontwikkelingen, zoals aanpassingen in de sociale lasten (o.a. sociale-en pensioenpremies), de verhoging van de salarissen (cao-uitkomsten) en de reguliere loonrondes worden gedekt.

Prijsstijgingen

Aangezien zoals bekend de prijsstijgingen zich met name bij specifieke kosten voordoen (bijvoorbeeld energie), zijn in de begroting voor een aantal onderdelen (bijvoorbeeld energie, staal en hout) specifiek de kostenstijgingen meegenomen. Voor het overige deel is op basis van het CPB/DNB een algemeen inflatiepercentage van 3% meegenomen. Hieronder wordt dit verder toegelicht.

Elektriciteit

Voor 2023 gelden nagenoeg dezelfde leveringstarieven van PZEM (elektriciteit) als in 2022. Er is slechts sprake van een kleine tariefverhoging en derhalve is rekening gehouden met een lichte kostenstijging van € 160.000,- (dit is ongeveer 5% van het totale elektriciteitsbudget).

Gas

In de begroting 2023 is rekening gehouden met voortzetting van ons huidige Gazprom-contract (nu SEFE Energy onder Duitse controle) met bijbehorende gastarieven tot en met mei 2023. Eind april is in het vijfde sanctie-pakket van de EU tegen Rusland een volledig verbod opgenomen op de deelname van Russische bedrijven en burgers aan overheidsopdrachten in de EU. Dit sanctiepakket geldt dus ook voor de Nederlandse waterschappen. In de praktijk betekende dit dat ons contract voor oktober 2022 moest worden beëindigd. Medio september heeft het ministerie van Economische Zaken en Klimaat echter middels een kamerbrief laten weten tot in ieder geval 1 januari 2023 ontheffing te verlenen. Dit naar aanleiding van kamervragen over de effectiviteit van de sanctie (mede gezien de verschillende toepassing in de diverse lidstaten). De komende periode wordt de Europese commissie om nadere duiding gevraagd over het al dan niet toepassen van de sanctiemaatregel. Op basis hiervan wordt besloten of de sanctie richting SEFE Energy vanaf 1 januari 2023 weer gaat gelden of wordt afgeschaft. De minister blijft momenteel nog steeds bij het standpunt dat SEFE Energy onder de sanctie valt. Mede hierdoor is in de begroting 2023 uitgegaan van voortzetting van de sanctie in 2023. Mocht de sanctie weer gaan gelden, dan zal ons waterschap samen met andere waterschappen middels het energiecollectief een aanbesteding gaan starten. Mede gezien de doorlooptijd van een aanbesteding is daarom uitgegaan van een nieuw contract per 1 juni 2023. De extra kosten hiervan bedragen voor 2023 € 200.000,-.

Onderhoud technische installaties en materieel

Jaarlijks zijn budgetten opgenomen voor onderhoudswerkzaamheden aan zuiveringstechnische werken en kwantiteitsobjecten. Door aanhoudende prijsstijgingen lopen de kosten echter niet meer in lijn met de beschikbare budgetten. Met name de prijzen van hout, staal, ijzerwaren en elektrische componenten zijn explosief gestegen. De extra onderhoudskosten in verband met prijsstijgingen voor de zuiveringstechnische werken bedragen over het gehele jaar 2022 naar verwachting € 400.000,- en voor de kwantiteitsobjecten € 200.000,-. In de najaarsrapportage 2022 wordt hierover gerapporteerd. De verwachting is dat deze prijzen ook in 2023 op hetzelfde hoge niveau zullen liggen. Derhalve is in totaal € 600.000,- aan extra onderhoudskosten in de begroting 2023 verwerkt.

Ook bij het onderhoud van het materieel zien we dergelijke prijsstijgingen. De extra kosten bedragen hier € 50.000,-.

Overig

Het CPB rekt in de Macro Economische Verkenning 2023 (uitgebracht op Prinsjesdag) met een inflatie voor 2022 van 9,9% en een inflatie voor 2023 van 2,6%. DNB schat de inflatie in de Economische vooruitzichten (uitgebracht medio juni) op 8,7% voor 2022 en 3,9% voor 2023. Bij beide ramingen gaat het echter om een gemiddelde inflatie (nadruk op de consument). De stijgingen in energie, brandstof en voedingsmiddelen wegen hier sterk in mee. Deze inflatiecijfers zijn derhalve niet representatief. DNB meldt echter dat de geraamde kerninflatie (zonder energie en voeding) 3,6% in 2022 is en daarna afneemt naar 2,6% in zowel 2023 als 2024. Op basis hiervan is, naast de eerder toegelichte specifieke kostenstijgingen, uitgegaan van een algemeen inflatiepercentage van 3% in de begroting 2023.

Kwijtschelding en oninbaar

Als gevolg van de economische situatie in het algemeen (hoge inflatie) en in het bijzonder de situatie voor huishoudens (zeer hoge energiekosten) verwachten wij, in overleg met het NBK, dat meer mensen in de problemen komen om hun belastingaanslag van het waterschap te kunnen voldoen. In eerste instantie verwachten wij dat meer mensen een aanvraag voor kwijtschelding zullen doen. Door de strenge regels en normen die hiervoor gelden zal niet elk verzoek om kwijtschelding (volledig) gehonoreerd worden. Daarom zal naar verwachting ook vaker een betalingsregeling getroffen worden en als sluitpost het – na een invorderingstraject - uiteindelijk oninbaar verklaren van belastingschulden moeten plaatsvinden. De exacte financiële gevolgen zijn moeilijk in te schatten, vooral omdat onduidelijk is hoelang deze situatie voortduurt en of er vanuit het kabinet toereikende compenserende maatregelen komen. Vooralsnog ramen wij de extra kosten voor kwijtschelding op € 100.000,-. Voor oninbaar rekenen we eveneens met een verhoging van € 100.000,-.

Kapitaallasten

De kapitaallasten, zoals berekend in de begroting 2023, zijn gebaseerd op een investeringsvolume van € 17 miljoen.

Momenteel is sprake van oplopende rentes en ook hier is het, volgens het CPB en DNB, onzeker op welke wijze dit zich verder zal ontwikkelen.

Het renteomslagpercentage blijft in 2023 gelijk en bedraagt opnieuw 2,0%.

Voor de toekomst geldt dat de jaarlijks aangetrokken leningen met name zijn voor de financiering van de aflossingen op bestaande leningen. Dit betekent dat het opnieuw financieren van de in het verleden aangetrokken "duurdere" leningen wordt gefinancierd met leningen tegen de huidige lage rentepercentages. Eventuele rentestijgingen (in kleine stapjes) hebben op het renteomslagpercentage geen nadelig effect zolang de herfinanciering tegen een lager percentage dan het huidige renteomslagpercentage is. Wanneer het rentepercentage hierboven ligt, zal het renteomslagpercentage met kleine stapjes gaan stijgen.

In bijlage 1 is de voor 2023 geplande werkvoorraad investeringen opgenomen.

Dividendopbrengst Nederlandse Waterschapsbank (NWB)

In deze begroting wordt, op basis van de uitkeringen in de afgelopen drie jaren, uitgegaan van een dividenduitkering van in totaal € 45 miljoen. Dit betekent voor ons € 1,6 miljoen. De dividenduitkering is afhankelijk van de gerealiseerde winst en kan jaarlijks fluctueren.

Onvoorzien

In ons financieel statuut is geregeld dat de hoogte van de stelpost onvoorzien per taak is gekoppeld aan de omzet van die taak. De raming voor onvoorzien per taak bedraagt thans 0,125% van de omzet. Voor de taak watersysteembeheer bedraagt de raming voor onvoorzien € 65.000,- en voor de taak zuiveringsbeheer € 53.000,-.

De eventuele structurele effecten van deze rapportages zijn in deze begroting verwerkt.

F. Uitkomst van de begroting 2023

Deze begroting is gebaseerd op de op 29 juni 2022 vastgestelde MJR 2023 – 2026. De uitkomst van de begroting 2023 is € 1,4 miljoen hoger dan de verwachte uitkomst voor 2023 volgens de meerjarenraming.

UITKOMST BEGROTING 2023 (bedragen x € 1 miljoen)

	Begroting 2023
Jaarschijf 2023 volgens de MJR 2023 – 2026 (excl. aanwending algemene reserves)	93,1
BEGROTING 2023 (excl. aanwending reserves)	94,5

De stijging van € 1,4 miljoen betreft grotendeels de volgende grotere bijstellingen:

- 4,5 fte extra i.v.m. wetgeving en beveiligingseisen voor onze ICT-infrastructuur € 250.000,- (nadeel)
- Zuiveren over de grens GR Noorderzijlvest € 220.000,- (nadeel)
- Prijsstijging onderhoud technische installaties € 600.000,- (nadeel)
- Kwijtschelding en oninbaar € 200.000,- (nadeel)
- Slibtransport € 150.000,- (nadeel)
- Bijdrage basisregistraties WOZ € 235.000,- (voordeel)

De door de belastingopbrengsten te dekken lasten stijgen in 2023 met € 3,0 miljoen ten opzichte van 2022. Dat is een stijging van 3,4%. Voor een gedetailleerdere toelichting op de verschillen met de begroting 2022 verwijzen wij u naar hoofdstuk 4.

G. Waterschapsbelastingen

Het belastingstelsel voor waterschappen bestaat uit drie heffingen: de watersysteemheffing, de zuiveringsheffing (heffing op indirecte lozingen) en de verontreinigingsheffing (heffing op directe lozingen). De watersysteemheffing heeft betrekking op de zorg voor de waterkering, de waterkwantiteit en de (passieve) waterkwaliteit waarbij de kosten worden toegeedeeld op basis van waardeverhouding en een algemeen solidariteitsdeel.

Binnen de watersysteemheffing zijn vier belastingcategorieën: Ingezetenen, Gebouwd, Ongebouwd (niet zijnde natuur) en Natuur. Voor buitendijks gelegen gebouwde en ongebouwde objecten (niet zijnde natuur) wordt de maximale tariefdifferentiatie (tariefverlaging van 75%) toegepast. Vanaf 2013 wordt eveneens een differentiatie (+ 100%) voor openbare verharde wegen toegepast.

Het tarief voor verontreinigingsheffing is gelijk aan het tarief voor zuiveringsheffing.

In de vergadering van het algemeen bestuur van 9 december 2020 is een nieuwe kostentoedelingsverordening (KTV) ingaande 2021 vastgesteld. In de KTV staat de procentuele verdeling van de kosten van het watersysteem over de belastingcategorieën ingezetenen, gebouwd, ongebouwd en natuur. De verdeling is gebaseerd op een bestuurlijke keuze voor het ingezetenaandeel en een berekening van de onderlinge waardeverhoudingen voor de overige categorieën.

Deze nieuwe KTV vervangt de in 2018 vastgestelde KTV. Volgens de Waterschapswet moet de KTV minimaal eens per vijf jaar worden herzien. Het dagelijks bestuur heeft in 2020 besloten de KTV tussentijds te herzien omdat de ontwikkeling van de waardeverhouding tussen gebouwd en ongebouwd scheef was gegroeid. Dit was met name het gevolg van een gestage afname van het aantal hectares ongebouwd en een forse stijging van de WOZ-waarden in ons gebied. Ook heeft het dagelijks bestuur in 2021 toegezegd jaarlijks een beknopt onderzoek uit te voeren naar de actualiteit van de KTV. Een actualisatie van de KTV was dit jaar niet nodig.

De volgende procentuele verdeling is nu van toepassing:

Categorie:	%
Ingezetenen	29,0%
Gebouwd	49,1%
Ongebouwd	21,5%
Natuur	0,4%

De in deze begroting opgenomen tarieven zijn hierop gebaseerd.

Per taak kan het volgende beeld worden gegeven ten aanzien van de te ontvangen belastingopbrengsten en hiervoor in rekening te brengen belastingtarieven. De belastingtarieven voor de watersysteemheffing zijn gebaseerd op de kostentoedeling watersysteemheffing 2021.

WATERSYSTEEMHEFFING

Begroting 2023 watersysteemheffing

(bedragen x € 1.000)

	begroting 2023	begroting 2022
Netto kosten	52.500	50.252
Bedrag voor onvoorzien	65	62
Kosten kwijtschelding	960	900
Algemene opbrengsten (bespaarde rente)	-459	-401
Onttrekking bestemmingsreserves	-846	-888
Saldo: te ontvangen via belastingheffing	52.220	49.926
Inzet algemene reserve	-2.075	-1.476
Te ontvangen belastingopbrengst	50.145	48.450

De inzet van de algemene reserve zorgt voor een lagere werkelijk te ontvangen belastingopbrengst. Deze belastingopbrengst is 3,5% hoger t.o.v. 2022. Zoals ook in de MJR aangegeven. Met de door het NBK beschikbaar gestelde gegevens voor de grondslagen van belastingheffing kunnen de volgende tarieven worden berekend.

Tarieven 2023	begroting 2023	begroting 2022	Stijging in %
ingezetenen	78,06	76,91	1,5%
gebouwd (basis)	0,03877%	0,04377%	-11,4%
gebouwd (buitendijks)	0,01094%	0,01246%	-12,2%
ongebouwd (basis)	72,42	70,35	2,9%
ongebouwd (buitendijks)	18,74	18,25	2,7%
ongebouwd (wegen)	144,00	139,80	3,0%
natuur	6,47	6,32	2,4%
verontreinigingsheffing	75,26	74,00	1,7%

Toelichting:

De stijging van de lasten is 3,5%. De stijging van de belastingtarieven van alle belastingcategorieën is echter lager dan 3,5%. Dit komt door de stijging van het aantal heffingseenheden bij alle categorieën ten opzichte van vorig jaar. Dit betekent dat de netto lasten over meer eenheden worden verdeeld.

Het tarief voor ingezetenen is met een stijging van 1,5% lager dan de algemene lastenstijging watersysteembeheer van 3,5% doordat het aantal ingezetenen is toegenomen. De toename betreft met name dat door interne controles bestandsverbeteringen hebben plaatsgevonden. Daarnaast is er een stijging van het aantal woningen (waaronder studio's en appartementen).

Het tarief voor gebouwd is gebaseerd op de verwachte stijging van de WOZ-waarden. Op basis van de recentste inventarisatie uit 2022 van de Waarderingskamer wordt voor het heffingsjaar 2023 (peildatum 2022) een stijgingspercentage verwacht van 13,5%. De sterk stijgende WOZ-waarden hebben een dalend effect op de tarieven.

In de begroting 2022 was rekening gehouden met een daling van het aantal hectares ongebouwd door het toerekenen van hectares ongebouwd aan WOZ-objecten. Uiteindelijk blijkt het aantal hectares dat aan gebouwde objecten moet worden toegerekend mee te vallen. Hierdoor stijgt het aantal hectares in 2023 licht en blijft de tariefstijging onder de 3,5% algemene lastenstijging watersysteembeheer.

ZUIVERINGSHEFFING

Begroting 2023 zuiveringsheffing

(bedragen x € 1.000)

	begroting 2023	begroting 2022
Netto kosten	40.507	38.336
Bedrag voor onvoorzien	53	50
Kosten kwijtschelding	1.790	1.670
Algemene opbrengsten (bespaarde rente)	-99	-44
Saldo: te ontvangen via belastingheffing	42.251	40.012
Inzet algemene reserve	-916	0
Te ontvangen belastingopbrengst	41.335	40.012

De te ontvangen belastingopbrengst stijgt met 3,3% ten opzichte van 2022. Het tarief stijgt met 1,7%. Dat het tarief minder is gestegen dan de totale belastingopbrengst komt doordat het aantal vervuilingseenheden is gestegen.

Deze stijging doet zich zowel bij woningen als bij bedrijven voor. Bij woningen stijgt het aantal vervuilingseenheden doordat het aantal ingezetenen stijgt (lees meer woningen).

Bij bedrijven stijgt het aantal vervuilingseenheden als gevolg van een aanpassing aan het werkelijke aantal vervuilingseenheden in 2022. Onder andere door een toename bij een aantal meetbedrijven.

Tarieven 2023	begroting 2023	begroting 2022	Stijging in %
Zuiveringsheffing	75,26	74,00	1,7%

Voor het zuiveringsbeheer worden de kosten verdeeld op basis van het aantal vervuilingseenheden.

Samenvattend tarievenoverzicht 2023

Door middel van een afzonderlijk tarievenbesluit (aanpassing belastingverordeningen) worden de tarieven voor 2023 vastgesteld.

Tarievenoverzicht

Categorie	Tarief 2023 (Begroting)	Belastingopbrengst 2023	Belastingopbrengst 2022
Ingezetenen	€ 78,06	€ 14.676.552	€ 14.196.573
Gebouwd (basis)	0,03877%	€ 24.320.445	€ 23.544.207
Gebouwd (buitendijks)	0,01094%	€ 8.427	€ 9.347

Ongebouwd (basis)	€ 72,42	€ 9.734.170	€ 9.392.970
Ongebouwd (buitendijks)	€ 18,74	€ 1.312	€ 913
Ongebouwd (wegen)	€ 144,00	€ 577.441	€ 565.530
Natuur	€ 6,47	€ 218.467	€ 213.094
Verontreinigingsheffing	€ 75,26	€ 608.545	€ 527.291
Zuiveringsheffing	€ 75,26	€ 41.335.165	€ 40.012.363
Totaal belastingopbrengst		€ 91.480.524	€ 88.462.288

Lastendruk

De belastingtarieven voor 2023 laten voor zes voorbeeldbelastingbetalers de onderstaande lastenontwikkeling zien. De lastenontwikkeling ligt bij alle zes de voorbeeldbelastingbetalers onder de lastenontwikkeling per taak (3,5% voor watersysteembeheer en 3,3% voor zuiveringsbeheer).

	Begroting 2023	Begroting 2022	Vershil
Gezin met huurwoning	€ 303,84	€ 298,91	+1,6%
Gezin met een eigen huis van € 266.000,-*	€ 407,26	€ 401,76	+1,4%
Gezin met 80 ha. bouwland, waarde gebouw € 533.000,-*	€ 6.304,28	€ 6.132,61	+2,8%
MKB bedrijf, waarde gebouw € 2,7 mln., 10 VE*	€ 1.786,79	€ 1.768,48	+1,0%
Industrieel bedrijf, waarde gebouw € 13,3 mln., 800 VE	€ 65.378,96	€ 64.342,42	+1,6%
Natuur per hectare	€ 6,47	€ 6,32	+2,4%

* Voor een goede vergelijking wordt de WOZ waarde gecorrigeerd met de verwachte waardestijging. In deze vergelijking is uitgegaan van een WOZ-waarde van de eigen woning van afgerond € 266.000,- in 2023. Voor de verwachte stijging van de WOZ-waarde is uitgegaan van 13,5%. Hetzelfde gebeurt naar rato bij het gezin met bouwland, het MKB- en het industrieel bedrijf.

De invloed van de ontwikkeling van de heffingseenheden (aangeleverd door het NBK) zorgt voor een verschillend stijgingspercentage van de tarieven. De verschillen worden duidelijk bij onze “voorbeeld belastingbetalers”.

Door veranderingen in de heffingseenheden (aantal ingezetenen, hectares ongebouwd etc.) treden onderling verschillen op. Bij alle belastingcategorieën stijgt het aantal eenheden in de begroting 2023. Bij een stijging van het aantal eenheden, daalt het tarief per eenheid.

Hierdoor ligt de lastenontwikkeling bij alle zes de voorbeeldbelastingbetalers ruimschoots onder lastenontwikkeling per taak (3,5% voor watersysteembeheer en 3,3% voor zuiveringsbeheer).

Het kwijtscheldingsbeleid

Op grond van de Invorderingswet kan aan belastingplichtigen die niet in staat zijn anders dan met buitengewoon bezwaar hun belastingaanslag geheel of gedeeltelijk te betalen, gehele of gedeeltelijke kwijtschelding worden verleend. Net als de meeste waterschappen heeft ook het algemeen bestuur van ons waterschap hiertoe besloten. Hierbij is de norm op 100% gesteld. Een norm van 100% houdt in dat in de regel kwijtschelding wordt verleend aan belastingplichtigen met een inkomen op of onder bijstandsniveau. Het aantal verzoeken ligt gemiddeld op ca. 15.000 stuks per jaar. Iets meer dan 70% van de verzoeken wordt jaarlijks gehonoreerd. Het aanvraagproces en de afhandeling vindt steeds meer digitaal plaats.

Hierdoor stijgt het aantal aanvragen. In het Groninger deel van ons beheergebied wordt bij het afhandelen van de kwijtscheldingsverzoeken in de meeste gevallen samengewerkt met de gemeenten. Kwijtschelding beperkt zich tot ingezetenen (de zuiveringsheffing voor woningen en de watersysteemheffing ingezetenen). Voor de watersysteemheffing gebouwd, ongebouwd en natuurterreinen is geen kwijtschelding mogelijk omdat het bezit van woningen, gebouwen, ongebouwd en natuurterreinen vermogen veronderstelt. Het kwijtscheldingsbeleid is vastgelegd in de kwijtscheldingsregeling waterschap Hunze en Aa's 2012.

Het kwijtscheldingsbeleid is tijdelijk verruimd om de belastingschulden van gedupeerden van de affaire rondom de kinderopvangtoeslagen kwijt te kunnen schelden. Het bestuur van het Noordelijk Belastingkantoor heeft hiertoe een besluit genomen. De gederfde belastingopbrengsten worden door het Rijk gecompenseerd.

H. Kostentoerekening

In artikel 4.2, lid 4 van het Waterschapsbesluit, is opgenomen dat de kostentoerekening plaatsvindt op basis van objectieve, bedrijfseconomische criteria.

De totale begroting per taak bestaat uit de som van de directe kosten en opbrengsten en alle doorberekende kosten van de ondersteunende producten. De kosten van de producten bestaan uit directe en indirecte (netto) kosten. Alle kosten worden uiteindelijk toegerekend aan de taken watersysteembeheer en zuiveringsbeheer en worden gedekt door de belastingheffing over beide taken.

De begroting is ingedeeld in primaire producten en ondersteunende producten. De primaire producten zijn de producten die een directe bijdrage leveren aan de taken van het waterschap. Een voorbeeld hiervan is het product peilbeheer. De ondersteunende producten zijn de producten die de totstandkoming van de primaire producten ondersteunen. Een voorbeeld hiervan is huisvesting. De ondersteunende producten worden middels verdeelsleutels toegerekend aan de primaire producten. De primaire producten kunnen grotendeels rechtstreeks worden toegerekend aan één van de taken watersysteembeheer en zuiveringsbeheer. Een aantal producten is taakoverschrijdend en wordt verdeeld over beide taken. In de AB vergadering van 25 juni 2008 zijn de diverse verdeelsleutels vastgesteld. In de AB vergadering van 30 mei 2012 is ingestemd met een wijziging in deze verdeling. Hieronder volgt een overzicht van de toerekening van de beleidsproducten aan de twee taken watersysteembeheer en zuiveringsbeheer.

Beleidsproduct	Watersysteem- beheer	Zuiverings- Beheer	Totaal
- Planvorming	90%	10%	100%
- Aanleg en onderhoud van waterkeringen	100%		100%
- Inrichting en onderhoud van watersystemen	100%		100%
- Bouw en exploitatie zuiveringstechnische werken		100%	100%
- Inrichting en onderhoud vaarwegen en havens	100%		100%
- Vergunningverlening en handhaving keur	100%		100%
- Beheersing van lozingen			
Aanpak diffuse emissies derden	100%		100%
Handhaving watervergunningen en meldingen	75%	25%	100%
Rioleringsplannen en subsidies lozingen	50%	50%	100%
- Heffing en invordering	Specifiek per taak en het watersysteembeheer onderverdeeld naar belastingcategorie.		
- Bestuur en externe communicatie	50%	50%	100%
- Dekkingsmiddelen			
Dividend opbrengst NWB	50%	50%	100%
Overige posten	Specifiek per taak.		

Hieronder worden de verdeelsleutels van de ondersteunende producten weergegeven.

Ondersteunend product	Verdeelsleutel
- Management en organisatie Beleids en beheerinstrumenten Facilitaire zaken/interne faciliteiten	De verdeling van deze producten is op basis van de verhouding van de omzet van de primaire producten.
- Informatisering/informatiebeleid en automatisering	De verdeling is op basis van het aantal geautomatiseerde werkplekken per afdeling en wordt d.m.v. een opslag op het uurtarief van de afdelingen over de producten verdeeld.
- Informatisering/centrale (geo)grafische informatie	100% watersysteembeheer.
- Facilitaire zaken/huisvesting	De verdeling is op basis van de ingebruik zijnde m ² s van de afdelingen en wordt d.m.v. een opslag op het uurtarief van de afdelingen over de producten verdeeld.
- Bemonstering en analyse (Laboratorium)	De verdeling vindt plaats op basis van het aantal ILOW punten (Integraal Laboratorium Overleg Waterkwaliteitsbeheerders) over de primaire producten.

I. Weerstandsvermogen

De algemene reserves worden vooral gebruikt als algemeen weerstandsvermogen. Het hebben van voldoende eigen vermogen stelt ons in staat financiële tegenvallers zoals bijvoorbeeld beschreven in de risicoparagraaf op te kunnen vangen indien ze zich voordoen.

Uitgangspunt is de omvang van deze reserves in overeenstemming te brengen met het in ons Financieel Statuut gebruikte uitgangspunt dat de reservepositie per taak ligt binnen de bandbreedte van het vastgestelde minimum en maximum.

In de tabel hieronder zijn de meest actuele gegevens verwerkt. De reservepositie is voor 2023, na vaststelling van de najaarsrapportage 2022, als volgt te bepalen:

Taak	Stand per 1 januari 2023 (incl. NJR 2022)	Minimum omvang (basis: risico-inventarisatie)	Tekort (-) t.o.v. minimum Overschot (+)
Watersysteembeheer	10.525.000	1.842.000	+ 8.683.000
Zuiveringsbeheer	3.855.000	691.000	+3.164.000
Totalen	14.380.000	2.533.000	+ 11.847.000

Een totaaloverzicht van ons eigen vermogen vindt u in bijlage 2; de staat van reserves en voorzieningen 2023.

Omvang risico's

Op basis van de recente actualisatie van de risico-inventarisatie (zie hiervoor paragraaf L Risicoparagraaf) is de minimale omvang van de reservepositie vastgesteld op afgerond € 2,5 miljoen. Dit is het benodigde weerstandsvermogen.

Watersysteembeheer

Ingaande 2011 wordt de algemene reserve van de taak watersysteembeheer ingezet voor egalisatie van de tariefstijgingen. De algemene reserve wordt hiervoor ingezet tot de minimumomvang. Inzet van de algemene reserve betekent dat een deel van de netto last niet wordt gedekt door belastingopbrengsten maar door een onttrekking aan de reserve. Aanleiding hiervoor waren een aantal grote kostenstijgingen waar wij als waterschap geen invloed op hadden. Voorbeelden hiervan zijn de overdracht van het muskusrattenbeheer en de jaarlijkse bijdrage Hoogwater Beschermingsprogramma (HWBP).

Uitgangspunt in de begroting 2023 is het afbouwen van reserves tot de minimumomvang aan het einde van de meerjarenperiode. Hiervoor is, op basis van de huidige marktverwachtingen voor o.a. energie en inflatie, een globale doorkijk gemaakt van de ontwikkeling van de netto lasten richting 2026.

De uitkomst is, op basis van de huidige verwachtingen, dat de tarieven tot en met 2026 gestabiliseerd kunnen worden voor het watersysteembeheer op 3,5%.

Zuiveringsbeheer

Ook voor het zuiveringsbeheer is, op basis van de huidige marktverwachtingen voor o.a. energie en inflatie, een globale doorkijk gemaakt van de ontwikkeling van de netto lasten richting 2026. De uitkomst hier is, op basis van de huidige verwachtingen, dat de tarieven tot en met 2025 gestabiliseerd kunnen worden op 3,3% met inzet van de algemene reserves. Op dat moment is de reserve zuiveringsbeheer ook afgebouwd tot nagenoeg de minimumomvang, maar vanaf 2026 geeft de taak zuiveringsbeheer alweer een stijging van tussen de 1% en 2%

J. Investeringsprogramma

Investeringsvolume

In de begroting 2023 zijn de kapitaallasten berekend op een investeringsvolume van € 17 miljoen. Dit is conform de meerjarenraming 2023 – 2026.

Voor 2023 wordt vooralsnog uitgegaan van een gepland investeringsvolume van circa € 27 miljoen. Door een kleine overloop van het niet gerealiseerde planningsvolume 2022 is het feitelijk gepland investeringsvolume voor 2023 hoger. Bedacht dient te worden dat de geplande investeringsvolumes niet geheel bestaan uit door de eigen dienst te maken infrastructurele werken, maar ook uit bijdragen aan derde partijen die infrastructurele werken realiseren (Provincie, Herinrichtingcommissies etc.). Aangezien er meer gepland wordt dan feitelijk geïnvesteerd wordt is er altijd een "werkbuffer" aan investeringsvolume.

De eerdergenoemde € 17 miljoen is momenteel de te verwachten uitgave aan investeringen in 2023. In 2022 zien we door krapte bij aannemers, overheden (onder andere bij vergunningverlening) en adviesbureaus dat we in een aantal gevallen de planningen niet halen en daarmee investeringen doorschuiven. Aan de andere kant ontvangen we claims in relatie tot de sterk gestegen prijzen waardoor de kosten oplopen. Om de exceptionele prijsstijgingen te kunnen betalen heeft het AB ingestemd met de 'regeling prijsstijgingen' en een verzamelkrediet van € 2,1 miljoen beschikbaar gesteld in de AB-vergadering van 29 juni 2022. Over de uitputting van het verzamelkrediet zal via de voor- en najaarsrapportage aan het AB worden gerapporteerd.

We sturen op het behalen van onze doelen en daarmee indirect op een investeringsvolume van ongeveer € 17 miljoen. Het investeringsvolume van € 17 miljoen is echter alleen bedoeld om een reëel beeld van de kapitaallasten te kunnen geven. Bij gunstige omstandigheden zou in geld meer geïnvesteerd kunnen worden. Als een hoger investeringsvolume leidt tot een hogere kapitaallast dan zullen wij daar bij de voor- dan wel najaarsrapportage op terugkomen.

De voor 2023 geplande investeringen zijn onderverdeeld in de volgende categorieën (zie bijlage 1):

A.	Vastgesteld beleid	€	14,4 miljoen
C.	Beheersmatige investeringen	€	9,2 miljoen
E1.	Nieuwe projecten: in de loop van 2023 besluitvorming	€	3,0 miljoen
		€	<u>26,6 miljoen</u>

Per programma zijn de volgende investeringsvolumes gepland:

Veiligheid	€	4,2 miljoen
Watersystemen	€	17,2 miljoen
Organisatie	€	4,3 miljoen
Prijsstijgingen projecten	€	0,9 miljoen
	€	<u>26,6 miljoen</u>

Voor een specificatie van de geplande investeringen wordt verwezen naar bijlage 1. De bijlage geeft de huidige reële planning van de investeringsuitgaven weer en is een momentopname.

Voor de C-investeringen wordt het Algemeen Bestuur gevraagd krediet beschikbaar te stellen. Per C-investering is een korte toelichting opgenomen in bijlage 1.

K. Financiering (treasuryparagraaf)

Inleiding

Naast het treasurystatuut is de treasuryparagraaf een belangrijk instrument voor het sturen en beheersen van, verantwoord over en toezicht houden op de treasury. Het treasurystatuut geeft de kaders voor de treasury. De uitvoering van het treasurybeleid vindt zijn weerslag in de treasuryparagrafen in de begroting en de jaarrekening. In de begroting komen de concrete beleidsplannen aan de orde. In de jaarrekening gaat het om de realisatie van de plannen en om een verschillenanalyse tussen de plannen en de uitkomsten.

Algemene ontwikkelingen en het treasurybeleid

Externe ontwikkelingen

Het krachtige herstel na de coronacrisis is in 2022 gekanteld. De oorlog in Oekraïne en de verstoringen door de coronacrisis hebben geleid tot een scherp opgelopen inflatie. Vooral de zeer snel gestegen energieprijzen raken een groeiend aantal huishoudens in de portemonnee nu steeds meer energiecontracten worden aangepast. Dit zet de huishoudbestedingen onder druk. De besluitvorming in de Miljoenennota leidt volgend jaar tot verbetering van het koopkrachtbeeld en de armoederaming en economische groei. Er wordt voor 2023 een economische groei verwacht van 1,5%. Deze economische groei wordt verwacht als gevolg van de koopkrachtmaatregelen uit de Miljoenennota. Deze maatregelen hebben een positief effect op de ontwikkeling van de consumptie, die daardoor – anders dan eerdere ramingen – positief is. Voor 2022 wordt overigens rekening gehouden met een groei van 4,6%. Dit komt met name door de opheffing van de coronarestricties.

De koopkracht gaat in 2022 onderuit (daling van 6,8%), maar volgend jaar zorgt het beleid uit de Miljoenennota deels voor herstel (stijging van 3,9%). Dit is uiteraard wel per individuele situatie verschillend. Persoonlijke effecten (bijvoorbeeld wegvallen inkomen) zitten niet in deze koopkracht. De inflatie bedraagt in 2022 door met name hogere energieprijzen 9,9%. Op dit moment verwacht het CPB dat de inflatie weer afvlakt naar 2,6% in 2023. De overheidsfinanciën profiteren na het herstel uit de coronacrisis in 2022 van tijdelijke factoren (bijvoorbeeld extra inkomsten uit de winstbelasting). In 2023 is het tekort duidelijk hoger door de maatregelen in de Miljoenennota. De verwachting is dat het EMU-saldo in 2022 negatief uitkomt met – 1,1%. In 2021 was het EMU-saldo nog – 2,6%. In 2023 neemt dit overheidstekort, door de maatregelen, naar verwachting weer toe tot een negatief EMU-saldo van - 2,5%.

Treasurybeheer

Financieringsbehoefte

De berekende financieringsbehoefte heeft in 2023 een verloop van € 2 miljoen begin 2023 tot € 19 miljoen ultimo 2023.

De berekening van de financieringsbehoefte is gebaseerd op een investeringsvolume voor het jaar 2023 van € 17 miljoen.

De investeringen van ons waterschap worden gefinancierd middels totaalfinanciering met langlopende geldleningen, kort geld en eigen vermogen. De financieringsbehoefte wordt bepaald door het zogenaamde financieringstekort en de kortlopende vorderingen en schulden. Het financieringstekort is het verschil tussen de boekwaarde van de investeringen en het saldo van de langlopende geldleningen en het eigen vermogen. De financieringsbehoefte wordt, rekening houdende met de regels van de Wet Fido, deels gedekt door kort geld en deels door langlopende geldleningen. Uiteraard wordt hierbij rekening gehouden met de marktomstandigheden.

Financiering voor de korte termijn

Volgens de Wet Fido mag 23% van het totaal van de jaarbegroting met kort geld worden gefinancierd. Dit wordt de kasgeldlimiet genoemd. De kasgeldlimiet voor 2023 bedraagt € 23 miljoen.

Doelstelling is om de kasgeldlimiet niet te overschrijden. De kasgeldpositie wordt gedurende het gehele jaar bewaakt. De kasgeldlimiet wordt ingezet voor tijdelijke financiering van reguliere exploitatie uitgaven en ter voorfinanciering van investeringsuitgaven. Op basis van verwachtingen rond de renteontwikkeling en de liquiditeitsprognose zal de voorfinanciering met kort geld zonodig worden omgezet naar financiering met langlopende geldleningen.

Hieronder is de geschatte kasgeldlimiet per kwartaal opgenomen.

(bedragen x € 1 mln)	1 ^e kwartaal 2023	2 ^e kwartaal 2023	3 ^e kwartaal 2023	4 ^e kwartaal 2023
Kasgeldlimiet	23	23	23	23
Schuld in rekening-courant	13	17	13	19
Kasgeldleningen				
Ruimte onder de norm	10	6	10	4

Toetsing renterisico's

In de Wet Fido zijn de renterisico's gesplitst in normering voor de financiering van de vlottende schuld en de vaste schuld. Het renterisico van de vlottende schuld wordt genormeerd door de zogenaamde kasgeldlimiet. Het renterisico van de vaste schuld door de renterisiconorm. De renterisico's worden door de toezichthouder (de provincie) bewaakt. Zoals reeds eerder genoemd is de doelstelling de kasgeldlimiet niet te overschrijden. Met de renterisiconorm wordt bedoeld het bedrag aan vreemd vermogen waarover in de toekomst een hogere dan wel lagere rente moet worden betaald dan nu bestuurlijk wenselijk wordt geacht. Als norm hiervoor wordt een percentage van het begrotingstotaal (totale lasten) per 1 januari van het begrotingsjaar aangehouden. Voor waterschappen bedraagt dit percentage 30%. De percentages van ons waterschap over de meerjarenperiode 2023-2026 zijn als volgt:

2023: 13%

2024: 13%

2025: 14%

2026: 13%

Met bovenstaande percentages blijft het waterschap ruimschoots binnen de renterisiconorm. Bij een gelijkmatige opbouw van de leningportefeuille, waarbij niet in enig jaar een onevenredig groot deel van de leningenportefeuille geherfinancierd behoeft te worden, wordt het renterisico op de vaste schuld gespreid over de jaren.

Voorziene transacties

Uit de begroting en vorenstaande beschouwingen zijn de volgende financieringstransacties te ontlenen:

- Financiering van het investeringsvolume naar rato van de realisatie van dit volume.
- Herfinanciering van de aflossingen van de leningen.
- Gebruik maken van de kasgeldlimiet voor de financiering van kortlopende liquiditeitstekorten.
- Voorfinanciering van investeringsuitgaven binnen de kasgeldlimiet.
- Het bewaken van de mogelijkheid tot vervroegde aflossingen.

Rentevisie

De verwachting is dat, zolang de inflatie ruim boven de 2% blijft, de rente blijft stijgen. In de begroting 2023 is hiermee rekening gehouden. In hoeverre de huidige situatie van stijgende inflatie en rentestijgingen zal aanhouden is afhankelijk van mondiale en economische ontwikkelingen in de tijd.

Mandaat

Op grond van de hiervoor genoemde voorziene transacties wordt door het algemeen bestuur mandaat verstrekt aan het dagelijks bestuur. De doormandatering van het dagelijks bestuur aan de secretaris-directeur is hieraan gelijk. De secretaris-directeur is belast met mandatering aan het afdelingshoofd Personeel, Financiën en Bedrijfsvoering en bewaking door middel van informatievoorziening.

L. Risicoparagraaf

De risicoparagraaf geeft een inventarisatie van de risico's waarvoor slechts gedeeltelijk maatregelen zijn en kunnen worden getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn voor de financiële positie van het waterschap. De risico-inschatting is gebaseerd op subjectieve aannames, waarbij het inzicht sterk afhankelijk is van vele onzekere toekomstige factoren. Aangezien deze onzekerheden niet vooraf te kwantificeren zijn, kan er geen voorziening worden gevormd.

Het weerstandsvermogen geeft aan hoeveel financiële ruimte er is om substantiële tegenvallers op te vangen, zonder dat het beleid moet worden aangepast en/of doelstellingen niet kunnen worden gerealiseerd. De omvang van het weerstandsvermogen wordt bepaald door:

- de risico's;
- de weerstandscapaciteit (de algemene reserve).

De risico's relevant voor het weerstandsvermogen zijn die risico's die niet anderszins zijn ondervangen. Reguliere risico's – risico's die zich regelmatig voordoen en die veelal vrij goed meetbaar zijn – maken geen deel uit van de risico's in het onderdeel weerstandsvermogen. Hiervoor kunnen immers verzekeringen worden afgesloten of voorzieningen worden gevormd. Bij investeringsprojecten zijn de reguliere risico's onderdeel van de kostenraming die de basis vormt voor het aan te vragen investeringskrediet.

Wij hanteren voor het identificeren en kwantificeren van bedrijfsvoeringsrisico's een systematiek die het risico uitdrukt in de kans op optreden vermenigvuldigd met het gevolg, waarbij een onderscheid wordt gemaakt naar strategische, compliance (voldoen aan wet en regelgeving) of operationele gevolgen. Daarbij wegen we, indien mogelijk en van toepassing, ook het financiële aspect mee.

Met deze risicosimulatie hebben we bepaald dat het weerstandsvermogen circa € 2,5 miljoen moet zijn. De algemene reserve bedraagt per 1 januari 2023 ca. € 14,4 miljoen en is derhalve ruimschoots toereikend voor de gesignaleerde risico's.

Als een crisis bijvoorbeeld als gevolg van een natuurramp of een terroristische aanslag zich voordoet, is het de vraag of Hunze en Aa's aansprakelijk kan worden gesteld voor de financiële gevolgen. Het waterschap zal in dergelijke gevallen hoogstwaarschijnlijk over onvoldoende weerstandsvermogen beschikken om de financiële gevolgen te kunnen dragen. De verwachting is dat het Rijk bij een grote crisis zal bijdragen. Dit is bijvoorbeeld geregeld in de Wet tegemoetkoming schade bij rampen en zware ongevallen (Wts). Deze wet geeft regels over de tegemoetkoming in schade en kosten in geval van overstromingen door zoet water, aardbevingen en andere rampen en zware ongevallen. Waterschap Hunze en Aa's houdt geen rekening met disproportionele risico's bij het bepalen van de benodigde weerstandscapaciteit. Indien het weerstandsvermogen ontoereikend zou zijn voor de gevolgen van risico's leidt dit tot tariefverhoging.

De laatste actualisatie vond plaats bij de meerjarenraming 2023-2026 (zie AB 29 juni 2022). Ten opzichte van de meerjarenraming 2023-2026 zijn in de paragraaf slechts kleine aanpassingen gedaan.

De belangrijkste **risico's** zoals die momenteel worden gezien betreffen, ingedeeld naar strategisch, compliance en operationeel:

STRATEGISCH

Omgevingsgerichtheid en imago

Onze omgeving stelt steeds hogere eisen aan de uitvoering van onze taken, terwijl wij in essentie een op inhoud gerichte organisatie zijn en onze kerntaken vaak een lastig te meten of ervaren langetermijneffect hebben. Hierdoor lopen wij de kans om onvoldoende te voldoen aan de eisen en verwachtingen die onze omgeving stelt. Er zal adequaat moeten worden ingespeeld op maatschappelijke ontwikkelingen en het voldoende bewust zijn van de omgeving om bijvoorbeeld projecten te kunnen realiseren. Het heeft onze blijvende aandacht om dit verder te verbeteren.

Beschikbaarheid van ICT / informatievoorziening en de verwerking van persoonsgegevens

De ontwikkelingen in dit vakgebied gaan heel snel en grijpen diep in op de processen. De afhankelijkheid van ICT en van passende informatievoorziening maken de organisatie kwetsbaar. Adequate informatiebeveiliging, digitalisering en basisgegevens zijn noodzakelijk voor zekerheid in de bedrijfsvoering en het voorkomen van datalekken. Ook de rechtmatige verwerking van persoonsgegevens heeft onze aandacht. Hiervoor zijn al maatregelen in uitvoering; ook de komende jaren zullen op dit gebied resultaten worden geboekt. Het uitvoeren van maatregelen “achteraf” sluiten we echter niet uit.

Beschikbaarheid van technologie

Het op de juiste wijze uitvoeren van onze kerntaken is sterk afhankelijk van technische oplossingen, van de mogelijkheid om ontwikkelingen hierin te volgen en om uitval en storingen op te vangen. Voor de komende jaren ligt er daarnaast een grote opgave voor zowel de primaire als de regionale kerntaken. Hiervoor is kennis, kunde en capaciteit nodig die mogelijk niet voldoende in de organisatie aanwezig is. Technisch personeel kan in deze behoefte voorzien, maar het arbeidsaanbod is diffuus waardoor het lastig wordt te voldoen aan de toenemende technische vraagstukken. Deze afhankelijkheid van technologie en de geringe beschikbaarheid van technisch personeel geven een extra risico. Het waterschap geeft in de komende periode dan ook vorm en inhoud aan een bijgestelde personeelsplanning (periode 2023-2026), met de bedoeling om goed en voldoende personeel te krijgen en te houden.

Samenwerking

We zoeken de samenwerking met andere waterschappen en met de gemeentes in ons gebied om onze doelen te realiseren. Hierdoor ontstaat een grotere bestuurlijke complexiteit én afstand tot het concrete proces. Een voorbeeld hiervan is de beoogde samenwerking in de waterketen. De samenwerking in de waterketen levert besparingen op zoals afgesproken in het Bestuursakkoord Water. De samenwerking vergt continue aandacht. Zorgpunt hierbij is het besef van urgentie, maar ook de mogelijke wettelijke belemmeringen (zoals de btw en de vennootschapsbelasting).

Fonds Oude leidingen

Het Fonds Oude Leidingen maakt onderdeel uit van de Gemeenschappelijke Regeling met waterschap Noorderzijlvest en is bedoeld voor het opruimen van oude en buiten gebruik gestelde persleidingen. Het fonds wordt gevoed via het rendement op het fonds. Het fonds wordt beheerd door Noorderzijlvest. Als de omvang van het fonds ontoereikend is dragen beide waterschappen naar evenredigheid bij in de kosten.

Aanspraken op externe garantstelling door derden

Voor de garantstelling voor een lening van verbonden partijen bestaat het risico dat het waterschap wordt aangesproken. Op dit moment hebben we enkel een garantstelling verstrekt op het doorlopende krediet ten behoeve van de Unie van Waterschappen en de huisvesting van de Unie.

Belastingsamenwerking: Noordelijk Belastingkantoor

Het waterschap staat garant voor eventuele tekorten van het Noordelijk Belastingkantoor voor zover dit de begrotingspositie overschrijdt. Het Noordelijk Belastingkantoor kent geen eigen vermogen.

ICT-samenwerking: Het Waterschapshuis

Het waterschap staat garant voor eventuele tekorten van het Waterschapshuis voor zover dit de begrotingspositie overschrijdt. Het Waterschapshuis kent geen eigen vermogen

Aardbevingen

Ten gevolge van de aardbevingen kan schade ontstaan aan de bestaande infrastructuur. Ook voor de nieuw aan te leggen infrastructuur is het niet duidelijk welke maatregelen genomen moeten worden voor het aardbevingsbestendig bouwen. Naast een technisch risico, is er ook een financieel risico aan verbonden.

Veenkoloniale afvalwaterleiding (VKA)

Voor het transport van zout bedrijfsafvalwater uit de Veenkoloniën is in het verleden een afvalwaterleiding (VKA) naar de Waddenzee aangelegd. Het waterschap beschouwt deze VKA niet als een overheidstaak en hierover heeft enige tijd onenigheid bestaan tussen het waterschap en de betrokken bedrijven. Om dit geschil te beslechten is bij de rechter een oordeel gevraagd over deze kwestie. De rechtbank heeft vastgesteld dat het beheer en onderhoud van de VKA geen publieke taak van het waterschap is. Daarnaast heeft de rechtbank aangegeven dat het waterschap een redelijke termijn in acht moet nemen voor de overdracht van de VKA, zodat bedrijven hierop kunnen anticiperen. Momenteel vinden constructieve gesprekken plaats met de bedrijven met de intentie om tot een oplossing te komen. Hierbij worden afspraken gemaakt over het eigendom, beheer en onderhoud van de VKA. Het streven is om deze afspraken dit jaar af te ronden.

COMPLIANCE

Juridische procedures, schadeclaims en geschillen met aannemers

Ten tijde van het opstellen van de begroting 2023 lopen een aantal juridische procedures en schadeclaims die ertoe kunnen leiden dat het waterschap aansprakelijk wordt gesteld en tot betaling van deze financiële claims over moet gaan. De verschillende zaken bevinden zich in diverse stadia van de procedure (claims, beroep of hoger beroep). De procedures hebben betrekking op verschillende aansprakelijkheden zoals nadeelcompensatie, meerwerk of schade. Onze inschatting is vooralsnog dat de procedures niet in ons nadeel zullen uitvallen.

Ontwikkelingen rondom Programmatische Aanpak Stikstof (PAS)

We staan in Nederland voor een grote opgave om de stikstofneerslag terug te brengen. In het voorjaar van 2020 heeft het kabinet daarom een aantal maatregelen aangekondigd die leiden tot een vermindering van de stikstofuitstoot. Om duurzaam perspectief voor natuur én economische ontwikkeling mogelijk te maken in Nederland blijven aanvullende stikstofreductiemaatregelen en middelen voor alle sectoren nodig.

Voor de waterschappen is eind 2019 een noodwet opgesteld die ervoor moet zorgen dat de waterveiligheidsprojecten ondanks de strengere stikstofregels door kunnen gaan.

De uiteindelijke verdere gevolgen van de PAS voor ons waterschap zijn nog onduidelijk.

OPERATIONEEL

Schade door inzet (nood)bergingsgebieden

Ondanks het feit dat ons watersysteem robuust is kan het in uitzonderlijke gevallen van extreme neerslagsituaties noodzakelijk zijn om (nood)bergingsgebieden in te zetten. In dit geval vindt er door het waterschap moedwillig een beheerste inundatie plaats van deze vooraf ingerichte gebieden. Op basis van afspraken die hierover zijn gemaakt in een schaderegeling zal de daarbij veroorzaakte schade door het waterschap vergoed moeten worden. Hiervoor is in 2010 door het dagelijks bestuur de "Beleidsregel schadevergoeding bergingsgebieden 2010" vastgesteld op grond van de door het algemeen bestuur vastgestelde "Procedureverordening schadevergoeding 2010". De keuze voor (nood)bergingsgebieden is historisch ingegeven door een kosten- batenanalyse. Geconcludeerd is destijds dat inrichting en inzet van bergingsgebieden een bedrijfseconomisch voordeliger variant is dan het bouwen van (overgedimensioneerde) gemalen. De eventueel te maken kosten voor schade is derhalve een direct gevolg van de gemaakte keuze. Hoewel het hier feitelijk om kosten van beheermaatregelen voor een adequaat waterbeheer gaat, is gezien het (onvoorspelbare) karakter van deze post ervoor gekozen deze niet jaarlijks in de begroting (en daarmee in het tarief) op te nemen, maar onderdeel te laten zijn van de risicoparagraaf en de claim op het weerstandsvermogen. Naast inzet van reguliere (nood)bergingsgebieden met een eigen vastgesteld vergoedingsregime kan het in uitzonderingssituaties noodzakelijk zijn, als de gehele capaciteit is benut, een ander gebiedsdeel aanvullend te inunderen (in opdracht van de Commissaris van de Koning). Gezien het feit dat dit niet is ingericht en gereguleerd met infrastructurele maatregelen, zal de schade naar verwachting hoger zijn dan bij inzet van reguliere (nood)bergingsgebieden, de kans op noodzaak tot inzet is echter vele malen kleiner.

Toetsing primaire waterkering op aardbevingsbelasting

In 2016 hebben we een toets op de stabiliteit van de primaire waterkering met betrekking tot de aardbevingen uitgevoerd. De laatste stand van zaken is dat we geen schade van betekenis verwachten als gevolg van aardbevingen. We blijven het volgen maar gaan geen versterkingen op voorhand uitvoeren.

Toetsing primaire waterkering en regionale keringen

De technische beoordelingen met het doel om 2050 de waterveiligheid te garanderen in het achterliggend gebied zijn afgerond in 2022.

De grondkering van de primaire waterkering is volledig afgekeurd op grond van hoogte, stabiliteit en dijkbekleding. De kunstwerken zijn in deze toetsronde wel goedgekeurd, met een aantal aandachtspunten. Met behulp van het Hoogwater Beschermingsprogramma (HWBP) moeten de primaire waterkeringen in Nederland uiterlijk 2050 in goede toestand worden gebracht.

Het Masterplan Kaden zorgt ervoor dat de regionale kaden in ons beheergebied weer voldoen aan de hoogtenormen. Hiervoor is jaarlijks groot onderhoud nodig aan een deel van de kaden. De provincie Groningen heeft in 2014 de uitgangspunten voor het toetsen van de regionale keringen vastgesteld. Alle boezemkeringen zijn formeel getoetst (zoals bij de zeedijk), waarbij naast op hoogte ook wordt getoetst op: macro- en microstabiliteit, piping/heave, bekleding en dergelijke. Met de provincie Groningen zijn afspraken gemaakt over het vervolg van de beoordeling van de regionale keringen.

Per afgekeurd kadetraject zal er een verbetermaatregel worden uitgewerkt en als projectvoorstel aan het algemeen bestuur worden aangeboden. Intussen zijn voor de regionale waterkeringen bij het Winschoterdiep (en Rensel), de Pekel Aa, het Drents Diep en Tusschenklappen investeringen gedaan of opgenomen in de MJJ.

Binnen enkele jaren moeten investeringsprojecten worden opgepakt langs de Borgsloot, het Winschoterdiep (Eekerpolder) en bergingsgebied Lappenvoort en het Afwateringskanaal Duurswold (ten zuiden van Schildmeer).

Belastingopbrengsten

Door de economische situatie (denk aan faillissementen) kunnen de belastingopbrengsten en kwijtscheldingen zich anders ontwikkelen dan we in de begroting en meerjarenraming meenemen.

(Economische) situatie in de wereld

Als gevolg van de sterk aantrekkende wereldeconomie in de eindfase van Covid-19 is de vraag naar goederen en grondstoffen in 2021 sterk gestegen. Daardoor is sprake geweest van een oplopende inflatie. De inflatie is in 2022 als gevolg van de oorlog in Oekraïne verder sterk opgelopen. Met name op de energie- en oliemarkt zijn de prijzen sterk gestegen. Het is onzeker hoe dit zich verder gaat ontwikkelen. In de begroting 2023 is, op basis van het CPB en andere (markt)verwachtingen, een inschatting gemaakt van de gevolgen voor ons waterschap. De economische situatie in de wereld raakt het waterschap op veel verschillende manieren. Er zijn een aantal factoren dominant maar ook onzeker. Te denken valt onder meer aan de ontwikkeling van (de inbaarheid van) onze belastinginkomsten, de stijgende prijzen op goederen en diensten en het vinden van voldoende personeel.

Daarnaast kunnen de operationele risico's bestuurlijke impact hebben. Voorbeelden hiervan zijn het niet voldoen aan wet- en regelgeving (NBW of KRW), het niet op orde hebben van het watersysteem of niet nakomen van bestuurlijke afspraken (bijv. verwachtingen die gewekt zijn in het Waterbeheerprogramma of in de studie Droge Voeten 2050).

M. Verbonden partijen

Het waterschap is uit beleidsoverwegingen samenwerkingsverbanden aangegaan met een aantal partijen.

Definitie verbonden partij: een privaatrechtelijk of publiekrechtelijke organisatie die een bijdrage levert aan onze doelstellingen en waarin het waterschap een bestuurlijk en financieel belang heeft.

De belangrijkste worden hieronder genoemd.

Gemeenschappelijke regeling met Noorderzijlvest

In de reglementen van de waterschappen Hunze en Aa's en Noorderzijlvest is bepaald dat het waterschap samenwerkt met een of meer andere waterschappen ten behoeve van een doelmatige uitoefening van grootschalige taakonderdelen en dat daartoe een regeling wordt aangegaan.

In de vorm van een gemeenschappelijke regeling wordt voor de volgende onderwerpen samengewerkt met waterschap Noorderzijlvest:

- Het beheer van zuiverings-technische werken met grensoverschrijdend afvalwater.
- De verwerking van primair zuiveringsslib.
- Het ontwateren van zuiveringsslib.
- De eindverwerking van zuiveringsslib.
- Het beheer van het fonds buiten gebruik gestelde leidingen.
- Het beheer en bediening van coupures te Delfzijl.
- Het laboratorium.

Ontwikkelingen in 2023

NZV

In 2019 is een begin gemaakt met de vervanging van vijf kamerfilterpersen op RWZI Garmerwolde, met als doel een betere ontwatering van zuiveringsslib. De vijf kamerfilterpersen zijn vervangen voor drie membraanfilterpersen. Inmiddels draaien alle drie membraanfilterpersen maar deze voldoen niet aan de gestelde eisen met betrekking tot de ontwatering. Een mogelijke oplossing is dat er een vierde nieuwe membraanfilterpers wordt aangeschaft om zo wel te kunnen voldoen aan de gestelde eisen. Op dit moment wordt hier een voorstel voor geschreven door NZV. In 2023 zijn hierover concrete stappen te verwachten.

Sinds 2021 is er een nieuwe contractpartij voor de eindverwerking van ontwaterd zuiveringsslib. Dit is de SNON (Slibverwerking Noord Oost Nederland). Het nieuwe contract is ingegaan op 1-1-2021 en kent een looptijd van minimaal 20 jaar. Fosfaatterugwinning uit de as van het slib en nuttig hergebruik van de energie-inhoud van het slib maken onderdeel uit van het contract. De SNON bouwt hiervoor een 4e lijn naast de bestaande fabriek in Farmsum. In 2022 moeten hiervoor de benodigde vergunningen verkregen worden, waarna in 2023 met de bouw kan worden gestart.

Laboratorium

De volgende ontwikkelingen kunnen bij het laboratorium genoemd worden:

- Het continue implementeren en uitbreiden van analysemethoden voor medicijnresten, gewasbeschermingsmiddelen en nieuwe stoffen;
- Vervangingsinvestering in apparatuur t.b.v. de analyse van nutriënten vanwege mogelijke informatiebeveiligingsrisico's door gebruik verouderde software;
- Selectie en aanbesteding nieuw LIMS (Laboratorium Informatie Management Systeem) ten behoeve van de laboratorium bedrijfsvoering;
- Continuering van uitvoeren monsternamen COVID en mogelijke andere gezondheidsparameters in opdracht van VWS en RIVM in het kader van afgesloten Bestuursvereenkomst Nationale afvalwater surveillance;
- De informatiebeveiliging en privacy aspecten moet op niveau worden gebracht. Aanvullende en nieuwe wetgeving maakt dat we moeten voldoen aan een aantal landelijke wetgevingsverplichtingen. Dit leidt tot extra taken die binnen de huidige formatie niet tot onvoldoende zijn te realiseren. Aan de laboratorium formatie zal 1 fte worden toegevoegd ten behoeve van onderzoek, voorbereiding en advisering voor wat betreft de informatieveiligheid en informatie-architectuur mede in relatie tot het nieuwe LIMS.

Financieel belang:

Geraamde bijdrage aan NZV	€ 9.696.000,-
Geraamde bijdrage van NZV (lab.)	€ 1.729.000,-

Gemeenschappelijke regeling Noordelijk belastingkantoor

De waterschappen Noorderzijlvest, Hunze en Aa's, Wetterskip Fryslân en de gemeente Groningen hebben uit overwegingen van kwaliteit, continuïteit en efficiency besloten tot samenwerking bij de uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken en de heffing en invordering van waterschaps- en gemeentelijke belastingen in het Noordelijk Belastingkantoor (NBK).

Het NBK is een bedrijfsvoeringsorganisatie, als bedoeld in artikel 8, derde lid, in samenhang met artikel 62 van de Wet gemeenschappelijke regelingen.

Het Noordelijk Belastingkantoor heeft tot taak het uitvoeren van:

- a. heffing en invordering van alle belastingen op grond van artikel 113 Waterschapswet die door de deelnemende waterschappen aan het samenwerkingsverband zijn overgedragen;
- b. heffing en invordering van alle belastingen op grond van artikel 219 Gemeentewet die door deelnemende gemeenten (Groningen en Eemsdelta) aan het samenwerkingsverband zijn overgedragen;
- c. de Wet waardering onroerende zaken.

Onder de taken worden mede begrepen de daartoe behorende ondersteunende processen.

Het NBK verzorgt ook de afhandeling van kwijtscheldingsaanvragen voor een groot aantal gemeenten in Noord-Nederland.

Ontwikkelingen in 2023

Een van de belangrijkste doelstellingen voor 2023 is het uitbreiden van de dienstverlening aan nieuwe gemeenten. De gemeente Noordenveld heeft besloten om op het belastinggebied te gaan samenwerken met het NBK. De WOZ-taken en het heffen van gemeentelijke belastingen wordt door het NBK uitgevoerd. Daarnaast wordt met andere gemeenten gesproken om vanaf 2024 gebruik te maken van de dienstverlening door het Noordelijk belastingkantoor.

Financieel belang:

Geraamde bijdrage aan NBK: € 2.536.000,-.

Gemeenschappelijke regeling Het Waterschapshuis (HWH)

Als deelnemer in de Gemeenschappelijke Regeling (GR) Het Waterschapshuis (HWH) nemen we deel aan diverse programma's.

Als waterschap dragen we bij aan de instandhoudingskosten van HWH en nemen we een aantal producten die HWH levert af. De kosten van de instandhouding worden door alle deelnemers gezamenlijk gedragen. De kosten van de projecten worden op basis van deelnameovereenkomsten doorbelast aan de diverse deelnemers/afnemers. Op grond van een afweging op basis van kosteneffectiviteit nemen we producten van Het Waterschapshuis af. Ook nemen we producten af als er sprake is van een gezamenlijk in Unieverband afgesproken activiteit of product.

Ontwikkelingen in 2023

Geen bijzonderheden. Het HWH blijft ons faciliteren en ondersteunen op de door ons gewenste thema's.

Financieel belang:

Geraamde bijdrage aan HWH: € 820.000,-

Unie van Waterschappen

De Unie van Waterschappen behartigt op nationaal en internationaal niveau de belangen van de waterschappen en stimuleert kennisuitwisseling en samenwerking. Binnen de Unie ligt de nadruk op lobby, communicatie en landelijke regievoering. Daarnaast zorgt de Unie voor de ontwikkeling van een gezamenlijke visie en het bepalen van gezamenlijke standpunten van haar leden en het ondersteunen van haar leden. Het dagelijks bestuur van de Unie bestaat uit een aantal bestuurders (dijkgraven of leden van het dagelijks bestuur van een waterschap) van waterschappen. Besluiten worden genomen in de ledenvergadering waarin alle dijkgraven zitting hebben.

De Unie doet toezeggingen namens alle waterschappen. Besluiten met financiële gevolgen worden over het algemeen door alle waterschappen uitgevoerd. Het is aan de waterschappen zelf te bepalen hoe daar mee om te gaan. Het financiële risico van de leden is in eerste instantie beperkt tot de contributie. Het belang van Hunze en Aa's is circa 4%.

Ontwikkelingen in 2023:

Geen bijzondere ontwikkelingen. De Unie blijft ons faciliteren en ondersteuning op veel terreinen.

Financieel belang:

Geraamde bijdrage aan UvW: € 415.000,-

Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA)

De STOWA is het kenniscentrum van regionale waterbeheerders in Nederland. De kennis kan liggen op toegepast technisch, natuurwetenschappelijk, bestuurlijk-juridisch en sociaalwetenschappelijk gebied. De STOWA draagt bij aan kennisvergroting van het waterschap over het waterbeheer. Daarnaast ondersteunt STOWA in een aantal gevallen intern onderzoek door ons waterschap. Onze dijkgraaf is (op persoonlijke titel) voorzitter van het bestuur van de stichting.

In de uitgebrachte strategienota Energie in synergie van de STOWA is aangegeven dat de STOWA haar onderzoek in de periode 2019-2023 clustert in vijf maatschappelijke opgaven: klimaatadaptatie, waterveiligheid, waterkwaliteit, energietransitie en circulaire economie.

De vijf benoemde opgaven omvatten belangrijke vragen voor de waterbeheerders.

Hoe zij die effectief en efficiënt kunnen beantwoorden, is niet op voorhand te zeggen. Daar is kennis en innovatie voor nodig. STOWA gaat hier samen met de waterbeheerders, kennisleveranciers en haar omgeving voor zorgen. Naast kennisontwikkeling en innovatie zijn de overdracht van kennis en het gebruik ervan in de praktijk onmisbare stappen bij het succesvol aanpakken van de uit de opgaven voortvloeiende watervraagstukken. Ook deze laatste stappen zijn een belangrijk aandachtspunt voor STOWA.

Financieel belang:

Geraamd financieel belang: € 280.000,-

Nederlandse Waterschapsbank (NWB)

De NWB financiert overheden, instellingen voor de volkshuisvesting, de gezondheidszorg en het onderwijs. Alle aandelen van de NWB zijn in handen van overheden. Waterschap Hunze en Aa's beschikt over 1915 aandelen A en 175 aandelen B met een nominale waarde van € 240.350,-. De leningenportefeuille van Waterschap Hunze en Aa's bestaat grotendeels uit leningen die bij de NWB zijn afgesloten.

De NWB Bank streeft geen winstmaximalisatie na maar het maken van een passende winst is wel noodzakelijk om de ambities van de bank te kunnen realiseren en om een passend dividend uit te kunnen keren.

De directie van de NWB streeft naar een bestendig dividendbeleid door de uitkering van een jaarlijks gelijk bedrag, met als drie belangrijkste uitgangspunten:

- de toekomstbestendigheid van de bank;
- het streven naar een pay-out ratio tussen 40-60% van de nettowinst;
- periodieke evaluatie van het dividendbeleid.

Naar verwachting zal de NWB ook in 2023 dividend uitkeren. In de begroting 2023 gaan wij uit van een dividenduitkering over 2022 van € 1,6 miljoen.

Daarnaast zijn er nog een aantal lichte samenwerkingsverbanden met de waterschappen Drents Overijsselse Delta (Financieel belang: € 492.000,- per saldo te ontvangen) en Vechtstromen (Financieel belang: € 1.349.000,- te betalen) inzake het zuiveren over de grens.

N. Bedrijfsvoering

De bedrijfsvoering wordt op hoofdlijnen bepaald door de samenhang tussen het beheerprogramma, het coalitieakkoord en de begroting. Het bestuur bepaalt het “wat” en de directeur bepaalt het “hoe” qua beleidsvoorbereiding en bedrijfsvoering. In deze paragraaf wordt aangegeven hoe wij de realisatie van onze doelen willen vormgeven.

De paragraaf bedrijfsvoering gaat in op de volgende onderwerpen:

1. Informatie naar maatschappij en veiligheid
2. Personeel
3. Communicatie
4. Juridisch / inkoop

1. Informatie naar maatschappij en veiligheid

Zorgen voor schoon, veilig en voldoende water is de kern van het waterschapswerk.

De uitvoering van ons waterschapswerk is datagedreven, doordat we intensief gebruik maken van informatie en digitale technologie voor planning, besturing en monitoring. Het werkveld informatie en digitalisering is volop in beweging, ook bij het waterschap.

We hebben te maken met wet- en regelgeving waar we aan moeten voldoen. Een paar voorbeelden hiervan zijn:

- Aansluiten op het Digitale Stelsel Omgevingswet (DSO);
- Bescherming van privacy gevoelige informatie conform de AVG;
- Informatiebeveiliging volgens de BIO;
- Dienstverlening conform de Dienstenwet;
- Openbaarheid van informatie volgens de Wet Open Overheid (WOO)

Daarnaast worden de opgaven waar het waterschap voor staat steeds complexer. Om goed voorbereid te zijn op de huidige en toekomstige gevolgen van de klimaatverandering is onderzoek nodig, zodat we ons watersysteem en ons beheer daar adequaat op in kunnen richten. Voldoende en betrouwbare data wordt steeds belangrijker om een goede vertaalslag te kunnen maken naar informatie waarop bestuurders keuzes kunnen maken. Datagedreven werken vraagt inzet van nieuwe technieken zoals kunstmatige intelligentie en het ontwikkelen van applicaties.

Al deze ontwikkelingen zorgen dat we bij de uitvoering van ons waterschapswerk steeds afhankelijker worden van betrouwbare informatie en systemen waar deze informatie is opgeslagen. Het is dan ook zaak om de beschikbaarheid, integriteit en vertrouwelijkheid van informatie en systemen te borgen. Dit betekent dat we onze data op orde moeten hebben en dat we onze informatie en systemen beveiligen tegen bedreigingen van buitenaf.

Acties 2023:

Om bovenstaande ontwikkelingen op een goede wijze uit te voeren is het IBP (Informatie BedrijfsvoeringsPlan) opgesteld. Dit plan is de leidraad voor de uitvoering van diverse projecten op het gebied van:

1. Informatiearchitectuur en systeemarchitectuur;
2. Informatieveiligheid en privacy;
3. Basis op orde;
4. Digitale Dienstverlening;
5. Open Overheid;
6. Digitale Stelsel Omgevingswet;
7. ICT-trends en ontwikkelingen;
8. Bedrijfsvoering.

Het IBP wordt jaarlijks geactualiseerd op nieuwe ontwikkelingen.

Langs deze 8 thema's voeren we ook in 2023 de nodige acties uit.

Daarnaast is er bijzondere aandacht voor de Wet Open Overheid (WOO). Deze wet is op 1 mei 2022 van kracht geworden en schrijft onder andere voor dat we een 'openbaarheidsparagraaf' opnemen in de begroting en de jaarrekening. Hierin geven we aan wat de voortgang van de implementatie van deze wet is. Uitgangspunt van deze wet is dat in principe overheidsinformatie openbaar is. Hiervoor moeten we de informatiehuishouding toegankelijker maken. Dat vergt de komende jaren een aanzienlijke inzet. Jaarlijks informeren we via de 'openbaarheidsparagraaf' hierover. Zie hiervoor onderdeel O van hoofdstuk 3.

BIO en AVG

Voor de informatiebeveiliging (BIO) en de privacy (AVG) worden afzonderlijk jaarplannen opgesteld. De insteek is om het volwassenheidsniveau voor beide onderwerpen te verhogen. Hiervoor worden organisatorische en technische maatregelen uitgewerkt en vastgelegd. Het interne toezicht op de naleving van deze maatregelen via de CISO (Chief Information Security Officer) en de FG (Functionaris Gegevensbescherming) krijgt verder vorm.

2. Personeel

Een goede taakinvulling kan alleen met een goede kwalitatieve en kwantitatieve personeelsbezetting. Ervaren goed opgeleide medewerkers die specifieke kennis en ervaring hebben zijn onmisbaar voor een goede kwaliteit van ons werk. Willen wij onze positie als waterautoriteit waar blijven maken dan betekent dit dat wij blijvend moeten investeren in onze medewerkers. Daarnaast zijn wij op een aantal plekken kwetsbaar waar het om kennis gaat. Dit betekent dat er blijvend wordt ingezet op zowel kennis verdieping als kennisdeling.

Acties 2023:

- Het continue ontwikkelen van de benodigde personele kennis en competenties om de ontwikkelingen op te vangen en vorm te geven. Dit wordt gerealiseerd middels een actualisatie van het kwaliteitsplan per afdeling.
- Extra inspanning wordt verricht op het domein instroom. Ingezet wordt op stagiaires, afstudeerders, opleidingen en informele onderhandse werving om de ontstane vacatures adequaat te vervullen.

3. Communicatie

In 2021 is een nieuw beleidsplan Communicatie bestuurlijk vastgesteld. Vanuit dit beleidsplan krijgt in 2023 onze communicatie verder invulling. In de kern willen we met de wijze waarop we als

waterschap Hunze en Aa's communiceren, bijdragen aan de realisatie van het waterbeheerprogramma en het coalitieakkoord. De doelstellingen van ons communicatiebeleid zijn:

- bijdragen aan contact, verbinding en samenwerking met onze omgeving;
- stimuleren zichtbaarheid van waterschap Hunze en Aa's in de richting van onze omgeving;
- waterschap Hunze en Aa's presenteren:
 - als functionele overheid die belast is met de zorg voor schoon water, voldoende water en waterveiligheid;
 - in lijn met de houdingen uit het waterbeheerprogramma;
 - als nuchter, eerlijk, toegankelijk, transparant en participatief;
- bijdragen aan maatschappelijk draagvlak voor ons werk en begrip voor de keuzes die we maken;
- bijdragen aan legitimiteit richting onze belastingbetalers;
- stimuleren watervriendelijk gedrag.

De koers van de afgelopen jaren zetten we door. Maar met een nieuw waterbeheerprogramma, het coalitieakkoord 'Door water verbonden' en ontwikkelingen in onze omgeving, hebben we in het nieuwe beleidsplan Communicatie op onderdelen aangepaste keuzes gemaakt. Met aandacht voor:

- versterken digitale communicatie;
- projectcommunicatie;
- zichtbaarheid 'in het veld';
- stimuleren watervriendelijk gedrag;
- versterken communicatief vermogen en ambassadeurschap;
- educatie en voorlichting;
- brede publiekscommunicatie;
- actieve omgang met de pers;
- issuemanagement;
- democratische legitimiteit.

Acties 2023:

In de tweede helft van 2022 zullen we een jaarplan voor 2023 opstellen. In ieder geval zullen we in 2023:

- inzetten op onze zichtbaarheid in het veld met de uitvoering van het bebordingsproject (onder meer op hotspots zoals Nieuwe Statenzijk);
- invulling geven aan verkiezingscommunicatie op basis van de in 2022 opgestelde aanpak, in aansluiting op de landelijke campagne van de waterschappen, waarbij we zijn gericht op het laten zien dat en wat er te kiezen valt;
- participeren in landelijke publiekscommunicatie;
- communiceren over nieuwswaardige bestuurlijke besluitvorming;
- extra aandacht hebben voor interne communicatie rondom organisatieontwikkelingsthema's;
- onze social media aanpak vernieuwen;
- een nieuwe animatie vervaardigen (vergelijkbaar met de droogteanimatie die in 2021 tot stand is gekomen);

4. Juridisch / inkoop

Juridisch

- Omgevingswet. In 2023 wordt een begin gemaakt met het opstellen van de waterschapsverordening 2.0. Waar de eerste versie van de waterschapsverordening een beleidsneutrale omzetting was van de Keur, is er in de tweede versie van de waterschapsverordening wel ruimte voor inhoudelijke wijziging van de regels.
- De Wet open overheid (Woo) is op 1 mei 2022 gedeeltelijk in werking getreden. De verplichtingen uit de Woo om documenten behorende tot 11 informatiecategorieën binnen 14

dagen actief openbaar te maken treden nog niet in werking. De komende jaren zal deze verplichting gefaseerd in werking treden. Voor meer informatie over de Woo zie ook de openbaarheidsparagraaf.

Inkoop

Wij beseffen ons dat het inkoopvolume een aanzienlijke deel uitmaakt van de totale uitgaven en dat daardoor het totale inkoopproces (waaronder aanbesteden, bestellen/factureren en contractmanagement) een belangrijke invloed uitoefent op het realiseren van de organisatiedoelstellingen. Dit betekent enerzijds dat het inkoop-en aanbestedingsproces op een verantwoorde, effectieve en efficiënte wijze ingericht dient te zijn. Anderzijds impliceert dit een optimale verhouding tussen prijs en kwaliteit en het doorvertalen van organisatiedoelstellingen.

In 2022 zijn er stappen gezet op het verder digitaliseren van het bestelproces en het nader inrichten van het contractbeheersysteem. Naast voorgenoemde acties is het (concept) inkoopbeleid geactualiseerd op basis van interne (o.a. duurzaamheidsbeleid) en externe ontwikkelingen (o.a. wetgeving en informatieveiligheid).

Acties 2023:

- Vaststellen en implementeren (concept) inkoopbeleid, waarbij er extra aandacht is voor eigenaarschap, een nadrukkelijke adviesrol van de inkoopafdeling binnen het inkoopproces en meer bewuste afwegingen maken op het gebied van duurzaamheid (o.a. DGWW & lokaal en regionaal inkopen);
- Opschonen contractbeheer en contracttemplates;
- Vaststellen en implementeren (concept) contractmanagementbeleid, waarbij er meer aandacht wordt geschonken aan de leveranciersprestatie en leveranciersrelatie. Het uitrollen van dit beleid heeft nauwe raakvlakken met o.a.: het inkoopbeleid, het behalen van de leveranciers gerelateerde onderdelen in het duurzaamheidsbeleid (lees ook: strategie duurzaam opdrachtgeverschap) en het terugbrengen van risico's o.a. binnen de AVG & (informatie) veiligheid.

O. Openbaarheidsparagraaf

De Wet open overheid (Woo) is op 1 mei 2022 in werking getreden en verplicht een bestuursorgaan onder andere tot actieve openbaarmaking van informatie. Uitgangspunt van de wet is dat overheidsinformatie openbaar is, tenzij een uitzondering van toepassing is. Het doel van de wet is om overheidsinformatie sneller toegankelijk te maken. De Woo verplicht ons bepaalde informatie actief openbaar te gaan maken. In de Woo zijn 11 categorieën informatie - bijvoorbeeld wetten, convenanten, bestuursstukken en onderzoeksrapporten – opgenomen die verplicht actief openbaar gemaakt moeten worden. Dit mag gefaseerd gebeuren. De wet stelt een fasering van deze categorieën voor tot 2027.

De actieve openbaarmaking van al deze categorieën informatie is een omvangrijke operatie en zal daarom stap voor stap worden ingevoerd. Dit vergt namelijk de nodige aanpassingen in onze informatiehuishouding. Wij volgen de landelijk voorgestelde fasering van invoering. De invoering van de Woo is opgenomen in ons IBP-project.

Op grond van artikel 3.5 van de (Woo) zijn wij ook verplicht om jaarlijks in de begroting en de jaarrekening aandacht te besteden aan de beleidsvoornemens en uitvoering van de Woo.

In deze paragraaf wordt op hoofdlijnen een kwalitatieve beschrijving gegeven van de activiteiten die worden uitgevoerd in 2023 op de thema's actieve en passieve openbaarmaking en verbetering van de informatiehuishouding. Voor het uitvoeren van deze wet zijn door het rijk financiële middelen

(incidenteel en structureel) beschikbaar gesteld. Het rijk heeft hierbij als voorwaarde gesteld dat we verantwoording afleggen over de besteding van deze middelen. Hiervoor is aansluiting gezocht bij de belangrijkste onderdelen van de wet.

Dit is een eerste versie van de “openbaarheidsparagraaf”. Uiteindelijk zal de definitieve voorgeschreven vorm landen het Besluit Begroting en Verantwoording Waterschappen (BBVW). Hierin staan alle voorschriften voor de begroting en de jaarrekening.

1) Actieve openbaarmaking voor de 11 verplichte categorieën documenten (artikel 3.3 Woo)

Onder actieve openbaarmaking verstaan we de activiteiten die vanuit het waterschap worden ondernomen om informatie op eigen initiatief openbaar te maken voor de samenleving. Om te stimuleren dat het waterschap (feitelijk alle bestuursorganen) uit eigen beweging meer informatie openbaar toegankelijk gaan maken bepaalt de Woo dat in ieder geval 11 categorieën van documenten verplicht binnen de voorgeschreven termijn (fasering) openbaar gemaakt moeten worden. In 2023 worden hiervoor de volgende categorieën gegevens gepubliceerd conform de voorgestelde fasering:

- Eigen wet en regelgeving (verordeningen bv),
- Organisatiegegevens en bereikbaarheidsgegevens van het waterschap op de website,
- Vergaderstukken van ons algemeen bestuur,
- Jaarplannen en verslagen.

Feitelijk zijn dit gegevens die wij grotendeels sowieso al publiceerden via het officiële publicatiekanaal (officiële bekendmakingen of het waterschapsblad) en onze website.

Het grote verschil is dat straks openbaarmaking zal moeten plaatsvinden via het landelijke Platform Open Overheids Informatie (PLOOI), een door het ministerie van BZK ontwikkeld platform voor actieve openbaarmaking van overheidsinformatie. Ten aanzien van de aansluiting op Plooi (in verband met het grote aantal deelnemende organisaties) volgen we de lijn van de Unie van Waterschappen. Conform de voorgestelde fasering hoeven we in 2023 nog geen invulling te geven aan actieve publicatie van Woo-verzoeken en de beslissingen hierop (wettelijk verplicht vanaf 2025). We gaan hiertoe over zodra de inrichting hiervan gereed is. Met deze inrichting beginnen we wel in 2023.

2) De inspanningsverplichting tot openbaarmaking voor andere documenten dan de 11 verplichte categorieën (artikel 3.1 Woo)

Op grond van artikel 3.1 Woo moeten bestuursorganen informatie over de uitvoering van beleid actief openbaar maken. Dit is een algemene inspanningsverplichting. Hier kunnen we voorlopig nog geen invulling aan geven, omdat het voldoen aan de actieve informatieverplichting voor de 11 verplicht voorgeschreven categorieën al het nodige aan inspanning vergt. Qua documenten moeten we met name denken aan beleidsstukken (inclusief voorbereiding, uitvoering, naleving, handhaving en evaluatie van dat beleid). Voorbeelden: beleidsnota's op het gebied van duurzaamheid, inkoop en onderhoud. Zodra we hiertoe de mogelijkheid zien zullen we zeker overgaan tot openbaarmaking.

3) Passieve openbaarmaking (openbaarmaking op verzoek; hoofdstuk 4 Woo)

Onder passieve openbaarmaking verstaan we het openbaar maken van (publieke) informatie naar aanleiding van een verzoek uit de samenleving. Dit wordt een Woo verzoek genoemd. We houden daarmee rekening met het anonimiseren van persoonsgegevens en wettelijke uitzonderingsgronden.

4) De informatiehuishouding (Hoofdstuk 6 Woo)

Voor de verbetering van de informatiehuishouding worden in 2023 de volgende activiteiten gestart en zo mogelijk gerealiseerd:

- Ons Document Management Systeem (DMS) zal worden heringericht en daarmee tevens voldoen aan de Woo.
- Er wordt een pilot voor het anonimiseren van documenten gestart (ook van Geo-informatie).
- We starten met een pilot om metadata toe te passen.

- We werken aan het verder optimaliseren van systemen en procedures. Beleid en werkafspraken op het gebied van de informatiehuishouding en informatievoorziening worden geactualiseerd.

5) Aanstelling en het in dienst hebben van een Woo-contactpersoon (artikel 4.7 Woo)

De Woo schrijft voor dat ieder bestuursorgaan één of meer contactpersonen heeft om vragen van burgers te beantwoorden over de beschikbaarheid van publieke informatie. Ons waterschap heeft de rol Woo-contactpersoon toegewezen aan een aantal functionarissen. Hiermee is de beschikbaarheid van een Woo-contactpersoon gewaarborgd.

6) Eventuele andere activiteiten om de Woo te implementeren

Naast de hierboven genoemde inzet zijn er geen extra activiteiten voorzien. In de begroting 2023 is 1 FTE extra beschikbaar gesteld om onder meer bij te dragen aan het uitvoeren van de implementatie van de Woo.

P. EMU-saldo

Nederland moet zich als deelnemer aan de Economische en Monetaire Unie houden aan een aantal spelregels. Eén van de spelregels is dat het nationale overheidstekort in een jaar niet meer dan 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) mag bedragen. Als meer dan 3% tekort ontstaat, dreigen normaal gesproken sancties vanuit Brussel. De overheidsfinanciën profiteren na het herstel uit de coronacrisis in 2022 van tijdelijke factoren (bijvoorbeeld extra inkomsten uit de winstbelasting). In 2023 is het tekort duidelijk hoger door de maatregelen in de Miljoenennota. De verwachting is dat het EMU-saldo in 2022 negatief uitkomt met – 1,1%. In 2021 was het EMU-saldo nog – 2,6%. In 2023 neemt dit overheidstekort, door de maatregelen, naar verwachting weer toe tot een negatief EMU-saldo van - 2,5%.

Het overheidstekort wordt niet alleen bepaald door de nationale overheid, ook decentrale overheden dragen bij in het bepalen van het tekort. Van de decentrale overheden spelen de waterschappen hierin een bescheiden rol. Doordat voor het bepalen van het EMU tekort een andere boekhoudmethode wordt toegepast, is het goed mogelijk dat bij een sluitende begroting wel een overheidstekort kan bestaan.

In de Wet HOF zijn de spelregels opgenomen hoe Nederland een EMU-saldo van 0% kan bereiken en welke bijdrage van de decentrale overheden wordt verwacht. Omdat de taken van de waterschappen belangrijk zijn voor de veiligheid, woonbaarheid, volksgezondheid en bedrijvigheid in ons land, moeten de waterschappen voldoende mogelijkheden hebben om te kunnen investeren. Daarom hebben de waterschappen, samen met de provincies en de gemeenten, in het kader van de Wet houdbare overheidsfinanciën, voldoende ruimte in het Nederlandse EMU-saldo nodig. Met het huidige kabinet is voor het jaar 2023 een ruimte van 0,4% BBP afgesproken. Voor de jaren 2024 t/m 2026 moeten in 2023 nog afspraken worden gemaakt. Hierbij zal de Unie samen met VNG en IPO inzetten op voldoende ruimte, zodat de waterschappen, gemeenten en provincies voor de gehele kabinetsperiode zekerheid hebben over de ruimte die zij binnen het EMU-saldo hebben en hun investeringen kunnen blijven uitvoeren.

Voor alle waterschappen samen gaan we in 2023 uit van een toegestaan tekort van ongeveer € 500 miljoen, dat is -0,05%. Voor Hunze en Aa's is een "referentiewaarde" te bepalen van ongeveer € 14 miljoen.

Uit de berekening van ons EMU saldo blijkt een saldo van € 4,6 miljoen negatief. Dit is ruim onder onze referentiewaarde van ongeveer € 14 miljoen negatief.

Berekening EMU saldo 2023

(bedragen x € 1.000,-)

1. EMU exploitatiesaldo		-3.837
2. Invloed investeringen		
-/-	netto investeringsuitgaven	17.000
+	investeringsubsidies	
+	verkoop materiële en immateriële activa	
+	afschrijvingen	16.611
3. Invloed voorzieningen		
+	toevoegingen aan voorzieningen t.l.v. exploitatie	883
-/-	onttrekkingen aan voorzieningen t.b.v. exploitatie	
-/-	betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	1.255
	eventuele externe vermeerderingen van	
+	voorzieningen	
4. Invloed reserves		
-/-	betalingen rechtstreeks uit reserves	
+	eventuele externe vermeerderingen van reserves	
5. Deelnemingen en aandelen:		
-/-	boekwinst	
+	boekverlies	
EMU SALDO VOLGENS BEGROTING 2023		-4.598

Hoofdstuk 4. Begroting naar kosten- en opbrengstensoorten (in €)

nr	omschrijving	begroting 2023	begroting 2022	rekening 2021
1	rentelasten	4.113.007	4.240.550	4.710.962
2	afschrijvingen	16.611.455	16.305.143	16.971.200
3	personeelslasten	32.735.579	30.868.216	29.495.633
4	goederen	2.757.219	2.640.038	2.892.426
5	energie	4.482.419	4.008.422	4.159.564
6	huren, pachten en lease	1.732.999	1.612.620	1.483.177
7	verzekeringen	316.890	307.660	307.079
8	belastingen	136.859	132.873	141.277
9	onderhoud door derden	5.202.576	4.300.459	4.264.753
10	overige diensten door derden en bijdragen aan derden	31.244.439	29.670.816	27.962.974
11	toevoegingen aan voorzieningen	883.000	584.000	469.319
12	onvoorzien	117.942	112.283	0
13	ten laste van reserves			
	Totaal	100.334.384	94.783.080	92.858.364

nr	omschrijving	begroting 2023	begroting 2022	rekening 2021
1	rentebaten	557.626	444.492	640.263
2	dividend	1.590.000	1.400.000	1.590.524
3	baten in verband met salarissen en sociale lasten	42.402	40.771	124.034
4	opbrengsten goederen, werken en diensten voor derden	3.830.529	3.007.356	4.023.535
5	opbrengst uit eigendommen	63.591	73.208	55.497
6	waterschapsbelastingen	91.480.524	88.462.288	91.046.464
	Af: kwijtscheldingen	2.750.000	2.570.000	2.447.572
		88.730.524	85.892.288	88.598.892
7	bijdrage van derden	1.682.712	1.560.965	6.536.135
8	onttrekking aan reserves			
	algemene reserves	2.991.000	1.476.000	340.940
	bestemmingsreserves	846.000	888.000	139.000
9	exploitatieresultaat	0	0	-9.589.636
10	onttrekking aan voorziening	0	0	399.179
	Totaal	100.334.384	94.783.080	92.858.364

Toelichting op de begroting naar kosten- en opbrengstensoorten

Hieronder volgt een analyse van de begroting 2023 op kosten- en opbrengstensoorten. De verschillen met de begroting 2022 worden hieronder verklaard. In de analyse worden alleen de grotere afwijkingen genoemd. De bedragen zijn op duizendtallen afgerond.

	Begroting 2023	Begroting 2022		Vershil
- Netto lasten	94.472.000	89.938.000	N	-4.534.000
Dekking:				
- Waterschapsbelastingen	91.481.000	88.462.000		3,4%
- Onttrekking algemene reserves	2.991.000	1.476.000		
Totaal	<u>94.472.000</u>	<u>89.938.000</u>		5,0%

De hogere netto last ten opzichte van de begroting 2022 is als volgt samengesteld:

	Begroting 2023	Begroting 2022		Vershil
Lasten				
1 kapitaallasten	20.724.000	20.546.000	N	-178.000
2 personeelslasten	32.736.000	30.869.000	N	-1.867.000
3 goederen	2.757.000	2.640.000	N	-117.000
4 energie	4.483.000	4.008.000	N	-475.000
5 huren, pachten en lease	1.733.000	1.613.000	N	-120.000
6 verzekeringen en belastingen	454.000	438.000	N	-16.000
7 onderhoud door derden	5.203.000	4.300.000	N	-903.000
8 overige diensten door derden en bijdragen aan derden	31.245.000	29.671.000	N	-1.574.000
9 toevoeging aan voorzieningen	883.000	584.000	N	-299.000
10 onvoorzien	118.000	112.000	N	-6.000
	<u>100.336.000</u>	<u>94.781.000</u>	N	<u>-5.555.000</u>
Baten				
11 rentebaten	558.000	444.000	V	114.000
12 dividend	1.590.000	1.400.000	V	190.000
13 baten i.v.m. salarissen / sociale lasten	42.000	41.000	V	1.000
14 opbrengst goederen, werken en diensten voor derden	3.831.000	3.006.000	V	825.000
15 opbrengst uit eigendommen	64.000	73.000	N	-9.000
16 bijdragen van derden	1.683.000	1.561.000	V	122.000
17 kwijtscheldingen	-2.750.000	-2.570.000	N	-180.000
18 onttrekking bestemmingsreserves	846.000	888.000	N	-42.000
	<u>5.864.000</u>	<u>4.843.000</u>	V	<u>1.021.000</u>
Netto lasten	<u>94.472.000</u>	<u>89.938.000</u>	N	<u>-4.534.000</u>

1 Kapitaallasten (N € 178.000)

11 Rentebaten (V € 114.000)

Betreft:

- afschrijvingen	N	-306.000
- rentelasten	V	128.000
- rentebaten	V	114.000
	N	<u><u>-64.000</u></u>

Afschrijvingen

De afschrijvingen zijn, op basis van de actuele berekeningen, € 306.000 hoger.

Dit wordt veroorzaakt door de in exploitatienamen van diverse nieuwe projecten.

Rentelasten

Momenteel is sprake van oplopende rentes en ook hier is het, volgens het CPB en DNB, onzeker op welke wijze dit zich verder zal ontwikkelen.

Het renteomslagpercentage blijft in 2023 gelijk en bedraagt opnieuw 2,0%.

Voor de toekomst geldt namelijk dat de jaarlijks aangetrokken leningen met name zijn voor de financiering van de aflossingen op bestaande leningen. Dit betekent dat het opnieuw financieren van de in het verleden aangetrokken "duurdere" leningen wordt gefinancierd met leningen tegen de huidige rentepercentages. Eventuele rentestijgingen (in kleine stapjes) hebben op het renteomslagpercentage geen nadelig effect zolang de herfinanciering tegen een lager percentage is. Wanneer het rentepercentage hierboven ligt, zal het renteomslagpercentage met kleine stapjes gaan stijgen.

Rente over eigen financieringsmiddelen (bespaarde rente)

Door het systeem van totaalfinanciering worden de reserves ingezet voor de financiering en niet afzonderlijk op de bank gezet. Om de totale financieringskosten (rentelasten) in beeld te houden wordt administratief een verrekening gemaakt tussen rentelasten en rentebaten. De berekende administratieve rente over de reserves wordt als rentebate verantwoord en opgeteld bij de rentelasten.

2 Personeelslasten (N € 1.867.000)

	Begroting 2023	Begroting 2022	Vershil
- salarissen en sociale lasten	30.967.000	29.200.000	N -1.767.000
- overige personeelslasten	1.411.000	1.322.000	N -89.000
- personeel van derden	358.000	347.000	N -11.000
	<u>32.736.000</u>	<u>30.869.000</u>	<u>N -1.867.000</u>

Salarissen en sociale lasten

De stijging van de salarissen en sociale lasten bestaat uit:

- reguliere stijging	N	-1.167.000	-4,0%
- verhoging formatie met 6,5 fte	N	-600.000	-2,1%
Totale stijging	N	<u><u>-1.767.000</u></u>	<u><u>-6,1%</u></u>

Reguliere stijging

Voor de jaarlijkse stijging van de salarissen en sociale lasten is uitgegaan van 4%. Met dit percentage kunnen naar verwachting reguliere ontwikkelingen, zoals aanpassingen in de sociale lasten (o.a. sociale- en pensioenpremies), de verhoging van de salarissen (cao-uitkomsten) en de reguliere loonrondes worden gedekt.

Verhoging formatie

Als gevolg van ontwikkelingen en wetgeving op het gebied van onder meer informatieveiligheid, AVG en de Wet Open Overheid zijn 6,0 fte extra opgenomen. Het voldoen aan nieuwe en aanstaande wetgeving en beveiligingseisen voor onze ICT-infrastructuur is namelijk niet binnen de bestaande formatie uit te voeren.

Van deze 6,0 fte kan 1,5 fte via de personeelsplanning (functieverandering en opleiding) worden gedekt.

De overige 4,5 fte zijn als extra loonkosten in de begroting opgenomen. Door bijdragen van derden (Rijk en NZV) betekent dit per saldo een lastenverzwaring van € 250.000,-.

Tezamen met de uitbreiding van 2,0 fte (1 fte bemonstering Covid-19 en 1 fte certificering nieuwe analyseapparatuur), welke reeds in meerjarenraming gemeld is, betekent dit per saldo een uitbreiding aan formatie met 6,5 fte (4,5 fte + 2,0 fte) ten opzichte van de begroting 2022.

Overige personeelslasten

Personeel derden

De stijging betreft met name de inflatie en een aantal kleinere bijstellingen.

3 Goederen (N € 117.000)

Tussen de post onderhoud derden en goederen bestaat een relatie doordat het onderhoud deels door eigen personeel wordt uitgevoerd en deels wordt uitbesteed. Bij uitbesteding worden de totale kosten verantwoord op onderhoud derden, inclusief de door de derde gebruikte materialen. Het nadeel ad € 117.000 wordt in de analyse van de post onderhoud door derden meegenomen.

4 Energie (N € 475.000)

De totale energiekosten ten opzichte van de begroting 2022 zijn € 475.000 hoger. Dit is als volgt opgebouwd:

- Hogere gaskosten	N	-200.000
- Hogere elektriciteitskosten	N	-160.000
- Hogere dieselkosten	N	-100.000
- Bijkomende kosten	N	-15.000
	N	-475.000

Hogere gaskosten

In de begroting 2023 is rekening gehouden met voortzetting van ons huidige Gazprom-contract (nu SEFE Energy onder Duitse controle) met bijbehorende gastarieven tot en met mei 2023.

Eind april is in het vijfde sanctie-pakket van de EU tegen Rusland een volledig verbod opgenomen op de deelname van Russische bedrijven en burgers aan overheidsopdrachten in de EU. Dit sanctiepakket geldt dus ook voor de Nederlandse waterschappen. In de praktijk betekende dit dat ons contract voor oktober 2022 moest worden beëindigd. Medio september heeft het ministerie van Economische Zaken en Klimaat echter middels een kamerbrief laten weten tot in ieder geval 1 januari 2023 ontheffing te verlenen. Dit naar aanleiding van kamervragen over de effectiviteit van de sanctie (mede gezien de verschillende toepassing in de diverse lidstaten). De komende periode wordt de Europese commissie om nadere duiding gevraagd over het al dan niet toepassen van de sanctiemaatregel. Op basis hiervan wordt besloten of de sanctie richting SEFE Energy vanaf 1 januari 2023 weer gaat gelden of wordt afgeschaft. De minister blijft momenteel nog steeds bij het standpunt dat SEFE Energy onder de sanctie valt. Mede hierdoor is in de begroting 2023 uitgegaan van voortzetting van de sanctie in 2023. Mocht de sanctie weer gaan gelden, dan zal ons waterschap samen met andere waterschappen middels het energiecollectief een aanbesteding gaan starten. Mede gezien de doorlooptijd van een aanbesteding is daarom uitgegaan van een nieuw contract per 1 juni 2023. De extra kosten hiervan bedragen voor 2023 € 200.000.

Hogere elektriciteitskosten

De raming is gebaseerd op het werkelijk verbruik over voorgaande jaren en de vastgelegde prijsafspraken over 2023 met de energieleverancier. De energietarieven stijgen licht.

Tot slot is rekening gehouden met reeds genomen en nog te nemen maatregelen m.b.t. besparing en opwekking.

Hogere dieselkosten

De dieselprijzen zijn de eerste maanden van 2022 als gevolg van de situatie in Oekraïne sterk gestegen. In de loop van 2022 zijn, gezien de toename van de olieproductie, de dieselprijzen weer gedaald. In de begroting 2023 is uitgegaan van het prijsniveau van dieselolie voorafgaand aan de invasie in Oekraïne. Dit prijsniveau is nog altijd hoger dan voorheen, maar minder extreem. Het budget is als gevolg hiervan in 2023 structureel met € 100.000 verhoogd (dit is ongeveer 15% van het totale dieselbudget).

5 Huren, pachten en lease (N € 120.000)

Dit nadeel betreft voor het grootste gedeelte (€ 72.000) de lease van voertuigen in verband met de Covid-19 bemonstering. Hier staat een opbrengst tegenover (zie post 14 diensten voor derden). Het overige deel van het nadeel (€ 48.000) betreft de meegenomen inflatie op de budgetten huren, pachten en lease.

6 Verzekeringen en belastingen (N € 16.000)

Het nadeel betreft inflatie en een paar kleinere aanpassingen.

7 Onderhoud door derden (N € 903.000)

Het nadeel bedraagt	N	-903.000
Nadeel op Goederen (zie post 3 Goederen)	N	-117.000
Per saldo nadeel	N	<u>-1.020.000</u>

De kosten ten opzichte van de begroting 2022 zijn € 1.020.000 hoger. Dit is als volgt opgebouwd:

- Onderhoud beken	N	-150.000
- Prijsstijgingen onderhoud technische installaties	N	-600.000
- Prijsstijgingen onderhoud materieel	N	-50.000
- Bemonstering Covid-19, staat bijdrage tegenover	N	-20.000
- Reguliere inflatie en diversen	N	-200.000
	N	<u>1.020.000</u>

Onderhoud beken

In de loop van de jaren zijn veel van de beken middels herinrichtingsprojecten teruggebracht in hun oorspronkelijke beekloop. Dit is gebeurd in het kader van de KRW. De beken hebben naast de natuurwaarden ook een grote hydrologische functie voor de water aan- en afvoer. Deze beken groeien echter dicht en er ontstaat een te diep en te smal stroomprofiel wat niet gunstig is voor de KRW waarden. Daarom zijn voor alle beken onderhoudsmaatregelen opgesteld voor het regulier onderhouden van de beken. De kosten voor het onderhouden van deze beken bedragen € 150.000.

Prijsstijgingen onderhoud technische installaties

Jaarlijks zijn budgetten opgenomen voor onderhoudswerkzaamheden aan zuiveringstechnische werken en kwantiteitsobjecten. Door aanhoudende prijsstijgingen lopen de kosten echter niet meer in lijn met de beschikbare budgetten. Met name de prijzen van hout, staal, ijzerwaren en elektrische componenten zijn explosief gestegen. De extra onderhoudskosten in verband met prijsstijgingen voor de zuiveringstechnische werken bedragen over het gehele jaar 2022 naar verwachting € 400.000 en voor de kwantiteitsobjecten € 200.000. In de najaarsrapportage 2022 is hierover gerapporteerd De verwachting is dat deze prijzen ook in 2023 op hetzelfde hoge niveau zullen liggen. Derhalve is in totaal € 600.000 aan extra onderhoudskosten in de begroting 2023 verwerkt.

Prijsstijgingen onderhoud materieel

Ook bij het onderhoud van het materieel zien we dergelijke prijsstijgingen. De extra kosten bedragen hier € 50.000.

Bemonstering Covid-19

Vanaf de begroting 2023 zijn de compensatie en de kosten budgettair neutraal verwerkt.

Tegenover het nadeel onder onderhoud door derden (€ 20.000) staat dus eenzelfde bijdrage (zie post 14 diensten voor derden).

8 Overige diensten door derden en bijdragen aan derden (N € 1.574.000)

De kosten ten opzichte van de begroting 2022 zijn € 1.574.000 hoger.

Diverse afwijkingen:

- Hogere bijdrage het Waterschapshuis (HWH); conform ontwerpbegroting	N	-60.000
- Hogere bijdrage NBK; conform vastgestelde begroting NBK	N	-132.000
- Kennisimpuls waterkwaliteit	V	26.000
- GEO-registraties	N	-50.000
- Technische inspectie windketels, éénmalig in 2022	V	51.000
- Aquatische ecologie	V	30.000
	N	-135.000

De bijzondere afwijkingen zijn:

- Zuiveren afvalwater door Noorderzijlvest	N	-574.000
- Bemonstering Covid-19, staat bijdrage tegenover	N	-487.000
- Sanering asbestdaken	V	38.000
- Lagere bijdrage WOZ	V	235.000
- Slibtransport	N	-150.000
- Inflatie en diversen	N	-501.000
	N	-1.439.000

Totaal

N -1.574.000

Zuiveren afvalwater door Noorderzijlvest

De concept begroting 2023 GR Noorderzijlvest geeft voor ons een hogere bijdrage 2023 van € 574.000 ten opzichte van onze bijdrage 2022. Deze hogere bijdrage is met name het gevolg van een grote onderhoudsopgave die Noorderzijlvest op zich af ziet komen. Hierdoor, en door de prijsstijgingen, lopen de onderhoudskosten in 2023 fors op.

Bemonstering Covid-19

In het huishoudelijk afvalwater zijn ziekteverwekkers te meten, omdat die met uitwerpselen (ontlasting) in het rioolwater terecht komen. Dit geldt ook voor het Covid-19 virus. Daar waar een rwzi een forse stijging laat zien, zou de betreffende Veiligheidsregio in dat gebied passende maatregelen kunnen nemen.

Om dit te meten vinden bemonsteringen plaats op alle rwzi's in Nederland.

Vanuit het Rijk vindt compensatie plaats voor deze bemonsteringen. Per bemonstering ontvangen de waterschappen een vergoeding. Hierover wordt verantwoording afgelegd richting het Rijk.

Vanaf de begroting 2023 zijn de compensatie en de kosten budgettair neutraal verwerkt.

Tegenover het nadeel onder diensten derden (€ 487.000) staat dus eenzelfde bijdrage (zie post 14 diensten voor derden).

Sanering asbestdaken

In de begroting 2022 was voor asbestsanering van met name de daken van de werkplaats Veele een bedrag opgenomen van € 125.000. In 2022 vindt echter enkel de asbestsanering van de daken van de locaties Siddeburen en Termunterzijl plaats. De kosten hiervan bedragen € 38.000. De asbestsanering op de locatie Veele wordt in samenhang met het project rondom de verduurzaming van werkplaats Veele uitgevoerd (in 2023) en het grootste gedeelte van de voorziene asbestsanering zal derhalve niet in 2022, maar in 2023 plaatsvinden. In de najaarsrapportage 2022 is € 87.000 (€ 125.0000 - € 38.000) afgeraamd en dit bedrag is opgenomen in de begroting 2023.

Lagere bijdrage WOZ

Waterschappen betalen net zoals het Rijk en de gemeenten een bijdrage voor de uitvoering van de Wet WOZ, met name voor de waardering van gebouwde objecten door de gemeenten. De Unie van Waterschappen is van mening dat de bijdrage van de waterschappen in verhouding tot die van de gemeenten en het Rijk te hoog is en zet sinds 2016 in op verlaging van deze bijdrage. Uit het Coalitieakkoord van het huidige kabinet Rutte IV blijkt dat deze inzet succes heeft gehad: in de kabinetsperiode 2022 t/m 2025 is jaarlijks € 10 miljoen beschikbaar gesteld om de waterschappen een korting te verlenen. Voor ons waterschap betekent dit dat onze bijdrage aan de basisregistratie WOZ jaarlijks € 235.000 lager is dan eerdere jaren.

Slibtransport

Dit jaar heeft een nieuwe aanbesteding voor het slibtransport plaatsgevonden. Momenteel is het nog onduidelijk of deze opdracht gegund gaat worden of dat de huidige overeenkomst verlengd wordt. De winnende inschrijving leidt, net als het verlengen van de huidige overeenkomst (met behoorlijke indexatie), tot ongeveer € 150.000 aan extra slibtransportkosten.

9 Toevoeging aan voorzieningen (N € 299.000)

Het nadeel betreft o.a. de dotatie van € 200.000 aan de voorziening baggeren Havenkanaal Assen. Uit jaarlijkse metingen blijkt namelijk dat hier een sliblaag aangroeit en het noodzakelijk is om eenmaal per 8 jaar te gaan baggeren. De kosten hiervan bedragen € 1,6 miljoen. Aan de voorziening moet jaarlijks € 200.000 worden toegevoegd (€ 1,6 miljoen / 8 jaar) om voldoende middelen beschikbaar te hebben om de baggerwerkzaamheden uit te voeren.

Daarnaast betreft dit een hogere dotatie aan de voorziening oninbaar van € 99.000. Als gevolg van de economische situatie in het algemeen (hoge inflatie) en in het bijzonder de situatie voor huishoudens (zeer hoge energiekosten) verwachten wij, in overleg met het NBK, dat meer mensen in de problemen komen om hun belastingaanslag van het waterschap te kunnen voldoen. Uiteraard heeft dit ook gevolgen voor de kwijtscheldingen. Dit wordt onder punt 17 toegelicht.

11 Rentebaten (V € 114.000)

De rentebaten zijn in samenhang met de rentelasten toegelicht (zie punt 1).

12 Dividend (V € 190.000)

In deze begroting wordt, op basis van de uitkeringen in de afgelopen drie jaren, uitgegaan van een dividenduitkering van in totaal € 45 miljoen. Dit betekent voor ons € 1,6 miljoen. Het voordeel ten opzichte van de begroting 2022 bedraagt € 190.000. De dividenduitkering is afhankelijk van de gerealiseerde winst en kan jaarlijks fluctueren.

14 Opbrengst goederen, werken en diensten voor derden (V € 825.000)

De opbrengsten zijn € 825.000 hoger. Dit is als volgt opgebouwd:

- Bijdrage uitvoeren Covid-19 bemonsteringen	V	667.000	
- Hogere bijdrage Noorderzijlvest in de kosten van ons laboratorium	V	154.000	
- Lagere bijdrage onttrekking en lozing	N	-55.000	
- Inflatie en diversen	V	59.000	
	V	<table border="1"><tr><td>825.000</td></tr></table>	825.000
825.000			

De bijdrage voor Covid-19 is budgettair neutraal verwerkt onder lease (€ 72.000), onderhoud door derden (€ 20.000), diensten door derden (€ 487.000) en het overige deel onder de salarissen en sociale lasten (€ 88.000).

16 Bijdragen van derden (V € 122.000)

Dit betreft met name een bijdrage in de kosten voor de wet open overheid (voordeel € 152.000). Verder bestaat dit uit diverse gewijzigde opbrengsten (per saldo nadeel € 30.000).

17 Kwijtscheldingen (N € 180.000)

Als gevolg van de economische situatie in het algemeen (hoge inflatie) en in het bijzonder de situatie voor huishoudens (zeer hoge energiekosten) verwachten wij, in overleg met het NBK, dat meer mensen in de problemen komen om hun belastingaanslag van het waterschap te kunnen voldoen. In eerste instantie verwachten wij dat meer mensen een aanvraag voor kwijtschelding zullen doen. De raming voor kwijtscheldingen is derhalve verhoogd met € 180.000 naar € 2.750.000. De gevolgen voor de raming oninbaar zijn onder punt 9 behandeld.

18 Onttrekking bestemmingsreserves (N € 42.000)

Ingaande 2015 wordt een aantal uitgaven niet meer geactiveerd. Dit betreft de eigen uren van de projectleiders, de bouwrente en de jaarlijks terugkomende ICT uitgaven van kleinere hardwareposten. Afsgesproken is dat deze extra lasten worden gedekt uit de bestemmingsreserves afkoopsommen. Aangezien de afkoopsommen volledig de taak watersysteembeheer betreffen kan ook alleen het deel van de extra lasten van deze taak ten laste van de afkoopsommen worden gebracht.

Rekening houdende met de lagere afschrijvingen als gevolg van het niet meer activeren, bedraagt de aanwending uit de afkoopsommen € 846.000. Deze aanwending zal jaarlijks dalen als gevolg van de jaarlijks hogere besparing op de afschrijvingen.

Hoofdstuk 5. Vaststellen begroting 2023

Het algemeen bestuur van het Waterschap Hunze en Aa's;

Gezien de door het dagelijks bestuur van het Waterschap Hunze en Aa's opgemaakte ontwerpbegroting voor het jaar 2023:

Overwegende:

- Dat de ontwerpbegroting gedurende 14 dagen ter inzage gelegd is, nadat daarvan openbare kennisgeving heeft plaatsgevonden.
- Dat tegen het ontwerp van de begroting geen bezwaren zijn ingebracht c.q. de ingebrachte bezwaren zijn overwogen.
- Gelet op artikel 101 van de Waterschapswet.

Besluit:

1. De begroting 2023 van het Waterschap Hunze en Aa's als volgt vast te stellen overeenkomstig het door het dagelijks bestuur aangeboden ontwerp,

A. De netto-kosten per programma:

Programma veiligheid	€ 11.639.180,-
Programma watersysteembeheer	€ 60.432.878,-
Programma organisatie	€ 27.278.420,-
Waarvan doorberekend aan veiligheid en watersystemen	€ 7.869.954,-

Totaal netto-kosten programma's € 91.480.524,-

B. De netto-kosten per taak:

Watersysteembeheer	€ 50.145.359,-
Zuiveringsbeheer	€ 41.335.165,-

Totaal netto-kosten te dekken uit de heffingen € 91.480.524,-

C. Kosten- en opbrengstensoorten

Totaal lasten	€ 100.334.384,-
Totaal baten (excl. de heffingen)	€ 11.603.860,-
Totaal heffingen	€ 91.480.524,-
Verwachte kwijtschelding	€ -2.750.000,-
Totaal baten (incl. de heffingen)	€ 100.334.384,-

2. De geplande investeringen 2023 (bijlage 1) als volgt vast te stellen:

a. Voor de investeringen in de categorie C kredieten beschikbaar te stellen van € 9.179.000,-.

b. Definitieve besluitvorming van de investeringsvoornemens onder categorie E1 zal plaatsvinden via afzonderlijk voor te leggen kredietvoorstellen.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van het algemeen bestuur van het Waterschap Hunze en Aa's d.d. 16 november 2022.

Harm Küpers
secretaris-directeur

Geert-Jan ten Brink
dijkgraaf

BIJLAGEN BEGROTING 2023

BIJLAGE 1: INVESTERINGSSCHEMA 2023

Categorie A - Projecten waar reeds besluitvorming over heeft plaatsgevonden
 Getoond worden de geplande uitgaven van reeds beschikbaar gestelde kredieten.

		2023
	Omschrijving / projectnaam	Investering
	Programma Veiligheid	
230	Aanleg Meerstad	350.000
500	Masterplan Kaden	1.760.000
757	Versterken boezemkades Tusschenklappen	50.949
853	Veiligheid sluizen Termunterzijl	350.000
880	Kadeversterking Lappenvoort-Oosterland	150.000
917	Versterking Borgsloot	453.000
	Subtotaal	3.113.949
	Programma Watersystemen	
076	Herinrichting midden Groningen	8.907
115	Landinrichting Laaghalen	449.241
306	Ecologische Hoofdstructuur	59.509
624	WKK Scheemda	1.788.589
724	WKK Assen	733.238
742	Maatregelen waterlichaam Drentsche Aa	500.000
744	Maatregelen waterlichaam Hunze	1.350.000
745	Maatregelen waterlichaam Zuidlaardermeer	500.000
773	DAW bijdrage regionale regeling	198.874
799	Fosfaatverwijdering RWZI's	106.000
812	Watersysteem Hunze BHP 2022-2027	1.241.000
816	Natuurvriendelijke oevers BHP 2022-2027	100.000
861	Baggeren Mussel Aa kanaal	900.000
918	DAW Drenthe	200.000
919	DAW Groningen	360.000
	Subtotaal	8.495.358
	Programma Organisatie	
751	Vervanging onderhoudsbeheersysteem	12.856
763	Vervangen daken	135.000
810	Zonnecarports parkeerterrein	450.557
832	Vernieuwing/verduurzaming werkplaats Veele	1.300.000
	Subtotaal	1.898.413

	Omschrijving / projectnaam	2023
		Investering
	Prijsstijgingen projecten	
928	Prijsstijgingen projecten	869.770
	Subtotaal	869.770
	Totaalvolume investeringen per jaar:	14.377.490

BIJLAGE 1: INVESTERINGSSCHEMA 2023

Categorie C - Nieuwe projecten die overeenkomstig de lijn van onderhoud en beheer als normale vervangingen / aanpassingen gelden en beheersmatige investeringen die elk jaar in één keer ter besluitvorming worden voorgelegd bij het aanbieden van de begroting.

	Omschrijving / projectnaam	2023
		Investering
	Programma Veiligheid	
602	Vervanging hekwerk zeedijk	60.000
692	Herprofilen boezemkades	600.000
718	Groot onderhoud zeeobjecten	250.000
853	Veiligheid sluizen Termunterzijl	150.000
	Subtotaal	1.060.000
	Programma Watersystemen	
426	Baggeren stedelijk gebied	225.000
467	Groot onderhoud stuwen	200.000
496	Groot onderhoud sluizen	250.000
688	Cultuurhistorisch erfgoed	150.000
749	Renovatie RGM's	570.000
753	Vervanging online metingen	150.000
758	Versterken boezem- en kanaaloevers oeverfixaties	500.000
775	Vervanging bellenbeluchting zuiveringen	609.000
801	Vervanging telemetrie onderstations kwantiteit	100.000
802	Vervanging telemetrie onderstations kwaliteit	100.000
804	RWZI's groot onderhoud	700.000
806	Onderhoudsmachines	1.200.000
807	Stedelijk waterbeheer	100.000
808	Oplossen knelpunten landelijk gebied	250.000
809	Vervangen diverse beschoeiingen	500.000
862	Kadeverbetering zuidzijde Zuidlaardermeer	400.000
865	Bijdrage gemalen Drentsche Hoofdvaart	50.000
870	Zuiveringen civiel op norm brengen	330.000
915	Graafwerende maatregelen bever	100.000
922	Windketels vervangen	120.000
	Subtotaal	6.604.000
	Programma Organisatie	
746	Landmeetapparatuur	20.000
763	Vervangen daken	50.000
805	ICT investeringen	595.000
833	Financieel systeem/projectadministratie	250.000
839	Beheer BGT	40.000

	Omschrijving / projectnaam	2023
		Investering
841	Aanschaf laboratoriumapparatuur	200.000
927	Ontwikkeling dijkinspectie app	60.000
931	Renovatie interne faciliteiten	300.000
	Subtotaal	1.515.000
	Totaalvolume investeringen per jaar:	9.179.000

Toelichting C investeringen begroting 2023

Programma Veiligheid

602 Vervanging hekwerk zeedijk (€ 60.000,-)

Bij het gereedkomen van de zeedijk ca.30 jaar geleden zijn er veel hekwerken geplaatst. Deze bestonden uit hardhouten palen met gaas. Nu, na al die jaren, zijn de palen grotendeels ingerot en is het hekwerk toe aan een grootschalige vervanging. Het budget is bedoeld om materialen in te kopen, zodat we zelf buiten het maaiseizoen in eigen beheer het nieuwe hekwerk kunnen plaatsen.

692 Herprofileren boezemkaden (€ 600.000,-)

We hebben de veiligheid van onze regionale keringen geanalyseerd en hierover gerapporteerd aan de Provincie Groningen. Om onze boezemkeringen op hoogte en stabiel te houden moeten ze periodiek opgehoogd en geherprofileerd worden als gevolg van autonome zetting.

De in 2023 aan te pakken trajecten worden naar aanleiding van toetsingen en inspecties geprioriteerd. Op dit moment komt meer dan 50 kilometer regionale kering als gevolg van afnemende stabiliteit en/of hoogte in beeld om geherprofileerd te worden.

718 Groot onderhoud zeeobjecten (€ 250.000,-)

In 2014 zijn vijf zeeobjecten zowel civiel, bouwkundig, mechanisch als elektrisch geïnspecteerd en op tijd en geld weggezet. In 2015 zijn de overige zeeobjecten, nog zes stuks, op dezelfde wijze inzichtelijk gemaakt. De uitkomst van deze inspecties is enerzijds een stuk achterstallig onderhoud en anderzijds de uitvoering van groot onderhoud voor de komende jaren inzichtelijk te maken. De komende jaren wordt het groot onderhoud geraamd op € 250.000,- per jaar. In 2023 staan o.a. de volgende werkzaamheden op de planning:

- Van de schutsluis te Termunterzijl worden de beneden en bovendeuuren gereviseerd en wordt de oude inlaat hersteld.
- Bij Duurswold wordt de computerbesturing van de systeempompen vernieuwd.

853 Veiligheid sluizen Termunterzijl (€ 150.000,-)

Tijdens inspecties van de zeedijk en de installaties die daarvan onderdeel uitmaken, is geconstateerd dat de betonnen constructies rondom de keersluis, de stalen damwanden, het remmingswerk en de voegen van de sluizen Termunterzijl in steeds slechtere staat verkeren. In de begroting 2021 is hiervoor op basis van een globale raming een c-investering van € 350.000,- opgenomen. In de voorbereiding is echter gebleken dat naar verwachting € 500.000,- nodig is om het voorgaande te realiseren. Voor de uitvoering van de werkzaamheden in 2023 is derhalve € 150.000,- extra benodigd.

Programma Watersystemen

426 Baggeren stedelijk gebied (€ 225.000,-)

Het waterschap is verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van de hoofdwatgangen in het stedelijk gebied. Hiervoor heeft het waterschap onderhoudsovereenkomsten met bijna alle gemeenten afgesloten voor het stedelijk water (alleen Pekela/ Veendam nog niet). Het beheer en onderhoud bestaat voornamelijk uit peilbeheer, maaionderhoud en baggerwerkzaamheden. We voeren het baggerwerk op een projectmatige wijze en in overleg met de gemeenten uit. In 2023 zijn hiervoor de watgangen en vijvers in Groningen gepland.

467 Groot onderhoud stuwen (€ 200.000,-)

Jaarlijks wordt van een aantal relatief oude stuwen de kleppen of schuiven en de verdere constructie geïnspecteerd en indien nodig gereviseerd of vervangen.

Uit de inspecties blijkt vooral dat van de oudere stuwen (ouder dan ca. 35 jaar) de onder- en zijafdichtingen, de ophanging- en scharnierpunten, de staalkabels, de gebruikte bouten en moeren en de conservering aan vervanging toe zijn. Ook de oude houten kleppen worden vervangen voor rvs. Naast het bovengenoemde werktuigbouwkundige gedeelte heeft ook het civiele- en elektrotechnisch gedeelte aandacht nodig. Hierbij gaat o.a. om vervangen van damwanden en verouderde besturing. De afgelopen jaren zijn voornamelijk de brede stuwen (breder dan 4,5 meter) gereviseerd. Momenteel worden de werkzaamheden aan kleinere stuwen ook opgepakt (smaller dan 4,5 meter). De komende jaren is het groot onderhoud geraamd op € 200.000,- per jaar. Er heeft een prioritering plaatsgevonden op basis van aangegeven functionaliteit vanuit beheer en inspecties.

496 Groot onderhoud sluizen (€ 250.000,-)

Op basis van regelmatige inspecties en een onderhoudsschema worden de prioriteiten bepaald.

De werkzaamheden worden buiten het vaarseizoen uitgevoerd.

Het plan voor 2023 omvat onder andere het herstel van de bovendeuuren van het 4^e verlaat van Stadskanaal, het herstel van de beneden deuren van sluis Eeserveen en bekabeling en leidingwerk van meerdere sluizen.

688 Cultuurhistorisch erfgoed (€ 150.000,-)

In ons beheergebied hebben we zowel actieve als ook inactieve waterstaatskundige objecten die vallen onder cultuurhistorisch erfgoed. In veel gevallen gaat het om monumenten, Rijksmonumenten en gemeentelijke monumenten. Onderhoud aan deze objecten voeren we uit met zorg voor het erfgoed en is daarom vaak kostenverhogend ten opzichte van strikt functioneel onderhoud.

Voor 2023 staan er onderhoudswerkzaamheden gepland aan meerdere objecten. Deze werkzaamheden bestaan voornamelijk uit het herstellen van voegen en metselwerk en verven van stalen onderdelen.

749 Renovatie RGM's (€ 570.000,-)

Uit een uitgebreide inventarisatie blijkt dat er in de periode 2020 t/m 2024 32 rioolgemalen, deels of geheel, gerenoveerd moeten worden. Jaarlijks zal, op basis van inspecties, storingsgeschiedenis en informatie uit het onderhoudsbeheersysteem (OBS), een planning worden gemaakt van de werkelijk aan te pakken delen van rioolgemalen. Er zal jaarlijks in de jaarrekening gerapporteerd worden welke gemalen het afgelopen jaar gerenoveerd zijn en wat de kosten daarvan geweest zijn. Voor 2023 zijn de rioolgemalen Drouwenereveen, Hooghalen, Westerbroek en Yde De Punt gepland voor (deel) renovaties.

753 Vervangen online metingen (€ 150.000,-)

De onlinemeetapparatuur, zoals fosfaatmeters, nitraatmeters en zuurstofmeters, die voor de procesbesturing en –beheersing essentieel zijn, zijn aan het eind van hun technische levensduur.

Op basis van status en prioritering worden ze vervangen.

Dit betreft aanschaf, uitwisselen, programmeren en inregelen van de apparatuur. In 2022 is er een aanbesteding geweest voor aanschaf en onderhoud van deze apparatuur. Per RWZI worden alle online metingen de komende jaren vervangen.

758 Versterken boezem- en kanaaloevers oeverfixaties (€ 500.000,-)

De trajecten worden geselecteerd naar aanleiding van de dijkinspecties en de oeverinspecties. De werkzaamheden bestaan voornamelijk uit het herstellen van bestaande (onderwater) beschoeiingen en stortsteen constructies. Daar waar mogelijk kiezen we voor de meest natuurlijke/ groene oplossing. De trajecten worden geprioriteerd vanuit de jaarlijkse dijkinspecties. In 2023 worden oevers langs onder andere het Termunterzijldiep, Westerwoldse A en het Oldambtmeer hersteld.

775 Vervanging bellenbeluchting zuiveringen (€ 609.000,-)

De plaatbeluchting (bellenbeluchting) van de rwzi Scheemda zit aan het eind van zijn technische levensduur. Deze dient vervangen te worden. De rwzi Scheemda is het tweede deelproject van een reeks vervangingen van de bellenbeluchting. Wij streven ernaar om de roestvrijstalen frames te hergebruiken.

801 en 802 Vervanging telemetrie onderstations (€ 200.000,-)

Het waterschap maakt gebruik van een hoofdpostsysteem. Dit is een centraal systeem om het waterkwantiteits- en waterkwaliteitsbeheer vanaf een afstand te kunnen monitoren en sturen. Om te kunnen communiceren met dit systeem zijn een aantal objecten in het veld uitgerust met onderstations. Gemiddeld worden 20 onderstations per jaar, van de bestaande 360, vervangen. Hiervoor is jaarlijks € 200.000,- opgenomen.

804 Rwzi's groot onderhoud (€ 700.000,-)

Volgens het programma Groot Onderhoud Rwzi's wordt voor diverse installatiedelen vervanging of levensduur verlengend groot onderhoud voorzien.

Het gaat hierbij om gepland onderhoud van:

- Nabezinktanks – inspectie/revisie en conservering;
- Vuilroosters – revisie of vervanging n.a.v. inspectie.

Vervanging van:

- droge stofmetingen;
- Frequentie-omvormers;
- Dakbedekking n.a.v. inspectie;
- Looprand Nabezinktank rwzi Stadskanaal;
- PLC vervanging rwzi Hoogezand.

Daarnaast zullen een aantal zaken, afhankelijk van de feitelijke toestand, worden gereviseerd of vervangen, zoals aandrijvingen, voortstuwvers, en pompen.

806 Onderhoudsmachines (€ 1.200.000,-)

Op basis van het aantal draai-/gebruiksuren en onderhoudshistorie wordt jaarlijks een aantal onderhoudsmachines vervangen.

807 Stedelijk waterbeheer (€ 100.000,-)

Met de overdracht van het stedelijk water van gemeenten naar ons waterschap zijn ook investeringen gemoeid om de situatie te laten voldoen aan de eisen. Het betreft dan vooral werkzaamheden aan waterbodems en kunstwerken. In overleg met de gemeenten wordt beoordeeld welke investeringen noodzakelijk zijn en op basis hiervan zal een prioritering worden gemaakt. De investeringen vloeien voort uit de notitie stedelijk waterbeheer.

808 Oplossen knelpunten landelijk gebied (€ 250.000,-)

Betreft het aanbrengen van eenvoudige verbeteringen aan het watersysteem, waarmee knelpunten voor ingelanden in het landelijk gebied snel kunnen worden opgelost. Het gaat dan bijvoorbeeld om het leggen van een duiker, het verdiepen van een watergang of het aanbrengen van een eenvoudige stuw.

809 Vervangen diverse beschoeiingen (€ 500.000,-)

Voor de noodzakelijke vervanging van diverse beschoeiingen wordt jaarlijks € 500.000,- gepland. Onderzocht is wat de beste methode is om oevers te fixeren. De resultaten van dit onderzoek zijn in het bestuursvoorstel van 3 oktober 2012 (beheer en onderhoud oevers langs hoofdwatgangen) verwerkt en kunnen leiden tot een aangepaste planning op langere termijn. De trajecten liggen verspreid in ons beheersgebied. Grotere trajecten in 2023 zijn enkele watgangen langs de zeedijk, en de Oude Ae en Eerste Exloërmond.

862 Kaderverbetering zuidzijde Zuidlaardermeer (€ 400.000,-)

Aan de zuidzijde van het Zuidlaardermeer zijn de afgelopen jaren meerdere projecten opgepakt. Tusschenwater is afgerond en Noordma wordt het komend jaar opgepakt. Enkele waterkeringstrajecten die op de genoemde projectgebieden aansluiten worden het komend jaar ook verbeterd met de middelen uit dit krediet. Dit betreft verhoging van dijktrajecten en onderhoud van kademuuren en afsluitvoorzieningen die bij hoogwater worden geplaatst.

865 Bijdrage gemaal Drentse Hoofdvaart (€ 50.000,-)

In 2018 is een waterakkoord gesloten met de waterschappen Vechtstromen, Drents Overijsselse Delta, Noorderzijvest en het Wetterskip Fryslan. Dit akkoord gaat onder andere over de wateraanvoer via de Drentse Hoofdvaart, waarbij afspraken zijn gemaakt over de kostenverdeling van het groot onderhoud van deze gemalen. Omdat met deze gemalen het water aangevoerd wordt voor het watersysteem van Hunze en Aa's betalen wij een bijdrage in de investeringen om deze objecten in goede toestand te houden. Deze werkzaamheden zijn gepland voor 2023 en worden aanbesteed door waterschap Drents Overijsselse Delta of waterschap Vechtstromen. Hunze en Aa's is vertegenwoordigd in de werkgroep waarin afspraken worden gemaakt over de werkzaamheden. Hierbij wordt kritische afweging gemaakt met betrekking tot de doelmatigheid van de objecten.

870 Zuiveringen civiel op norm brengen (€ 330.000,-)

Dit betreft groot civiel onderhoud, wat niet in de bestaande onderhoudsplannen van de installaties zat. Naar aanleiding van een inspectie in 2019 op de rwzi Assen en inventarisatie van overige civiele objecten op zuiveringen, is de lijst met op norm brengen van civiele delen samengesteld. Voor 2023 staan verschillende reparaties van betonschade aan nabezinktanks in de planning. Er zal een kap aangebracht worden op de slibbuffer te Foxhol en er zullen enkele dakbedekkingen van bedrijfsgebouwen worden vervangen.

915 Graafwerende maatregelen bever (€ 100.000,-)

De provincies Groningen en Drenthe hebben een beverbeheerplan voor de beheergebieden van Hunze en Aa's en Noorderzijvest vastgesteld. Met dit beverbeheerplan kan het waterschap effectief ingrijpen in conflicterende situaties met bevers (bijvoorbeeld graafschade in waterkeringen en dammen in hoofdwatgangen). Bij herhaaldelijke graafschade in waterkeringen is het voor de waterveiligheid beter de kering of oever graafwerend te maken door gaas in te graven of andere maatregelen te nemen.

922 Windketels vervangen (€ 120.000,-)

Op basis van inspecties en toestand van de huidige windketels zullen er windketels in de komende periode vervangen moeten worden. Als eerste is de windketel van Borger aan de beurt. Hierna volgt de windketel van Hooghalen.

746 Landmeetapparatuur (€ 20.000,-)

Vervanging van landmeettoestellen. Deze worden breed in de organisatie gebruikt voor meet, controle- en uitzetwerk. De te vervangen apparatuur voldoet niet meer aan de huidige eisen.

763 Vervangen daken (€ 50.000,-)

De asbestsanering op de locatie Veele wordt in samenhang met het project rondom de verduurzaming van werkplaats Veele uitgevoerd in 2023. Het grootste gedeelte van de voorziene asbestsanering zal derhalve niet in 2022, maar in 2023 plaatsvinden. Het budget van € 50.000,- is bedoeld voor het aanbrengen van de nieuwe dakbedekking ter vervanging van de bestaande dakbedekking.

805 ICT investeringen (€ 595.000,-)

Dit betreft de volgende investeringen.

PC's, laptops en tablets (€ 65.000,-)

Een deel van de PC's en laptops die binnen de organisatie gebruikt worden zijn nu vijf jaar of ouder. Om betrouwbaarheid te garanderen, is het noodzakelijk om deze te vervangen voor een nieuw model. Elk jaar wordt er een deel vervangen.

Vervanging modems locaties (€ 30.000,-)

De modems die zorgen voor de verbinding met het hoofdpststelsel (telemetrie) zijn van een dusdanige leeftijd dat de werking niet langer gegarandeerd kan worden. Na een groot deel van deze modems afgelopen jaren te hebben vervangen, staat de rest voor komende jaren op de planning. Het huidige beheer hierop is arbeidsintensief en het is niet mogelijk om digitale inbraken (hack pogingen) te detecteren. Vanuit het oogpunt van beheer en veiligheid is vervanging noodzakelijk, ook om te voldoen aan de BIO (Baseline Informatiebeveiliging Overheid).

Vervanging netwerkcomponenten (€ 200.000,-)

De huidige netwerkcomponenten worden in 2023 vijf jaar oud en dan is de ondersteuning van de leverancier verlopen op de hardware en software. Om de bedrijfscontinuïteit te waarborgen worden de componenten in 2023 vervangen.

Informatiebeleidsplan (€ 250.000,-)

Om de actiepunten uit het IBP (informatiebedrijfsvoeringplan) uit te voeren is budget nodig. Deze investering wordt met name gebruikt t.b.v. de digitaliseringslag van de overheid. Zoals bijvoorbeeld de Omgevingswet, Wet Open Overheid en de invoering van de BIO en AVG.

Onderzoek en softwareontwikkeling (€ 50.000,-)

Voor de software van onze onderstations willen we zoveel mogelijk standaardsoftware gebruiken. Uitzonderingen op de standaard zijn lastig te beheren en je hebt meer kennis nodig voor storingsanalyse. Het doel is om tot een standaard softwareoplossing te komen zodat de stabiliteit toeneemt en de beheerlast afneemt. Voor deze ontwikkeling zijn we deels afhankelijk van externen om ons hierbij te ondersteunen.

833 Financieel systeem / projectadministratie (€ 250.000,-)

Dit betreft de vervanging van het financieel systeem en de projectenadministratie. Het huidige financieel systeem is vanaf 2000 in gebruik. Enkele jaren later is hier de projectenadministratie als maatwerk aan toegevoegd. Inmiddels is het systeem zodanig technisch verouderd dat een goede werking op termijn niet meer kan worden gegarandeerd.

Tevens wordt het steeds moeilijker gewenste aanpassingen als gevolg van gewijzigde informatiebehoefte aan te brengen. Daar komt bij dat de leverancier heeft aangegeven dat het systeem binnen een termijn van vijf jaar wordt uitgefaseerd. In 2022 heeft de selectie en aanschaf van het nieuw systeem plaats gevonden. In 2023 zal de implementatie plaats vinden, waarna vanaf 2024 gebruik wordt gemaakt van het nieuwe systeem. De totale kosten voor initiële aanschaf en implementatie bedragen € 1.000.000,-. Hiervan is reeds € 750.000,- aan krediet beschikbaar. Voor de implementatie is in 2023 nog € 250.000,- benodigd.

839 Beheer BGT (€ 40.000,-)

Voor het bijhouden van wijzigingen/mutaties van de Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT) in het kader van uniformering van deze BGT is het noodzakelijk om e.e.a. in samenwerking met inliggende gemeenten en provincies gezamenlijk uit te laten voeren.

841 Aanschaf laboratoriumapparatuur (€ 200.000,-)

We nemen jaarlijks € 200.000,- op aan vervangingsinvesteringen/ beheersmatige investeringen voor het laboratorium. In 2023 is het noodzakelijk te investeren in de aanschaf van analyseapparatuur ten behoeve van het analyseren van Nutriënten (DA analysers). De huidige apparatuur kan niet meer voldoen aan de eisen van de BIO. De aanschaf zal begin 2023 plaatsvinden.

927 Ontwikkeling dijkinspectie app (€ 60.000,-)

Doel van de nieuwe dijkinspectie app is om beter beeld te krijgen van de schades en gemakkelijker herstelwerkzaamheden uit te zetten. Dit moet leiden tot een toename van de waterveiligheid in ons gebied. Het budget wat hiervoor nodig is, bedraagt € 60.000,- voor 2023.

931 Renovatie interne faciliteiten (€ 300.000,-)

Na een uitnutting van circa 20 jaar betreft dit het herstellen, vervangen en vernieuwen van diverse interne faciliteiten in het hoofdkantoor, waaronder de pantry's, vergaderzalen en het meubilair in de vergaderzalen.

BIJLAGE 1: INVESTERINGSSCHEMA 2023

Categorie E 1 - Nieuwe projecten waarvan de kredietvoorstellen in de loop van 2023 ter besluitvorming worden voorgelegd.

		2023
	Omschrijving / projectnaam	Investering
	Programma Watersystemen	
844	Duurzaamheidsmaatregelen coalitieacckoord	700.000
903	Modificaties RWZI Veendam	1.075.000
920	Gemaal Groningen zuid	350.000
	Subtotaal	2.125.000
	Programma Organisatie	
828	Verkiezingen 2023	400.000
929	Vervanging LIMS	500.000
	Subtotaal	900.000
	Totaalvolume investeringen per jaar:	3.025.000

TOTAALOVERZICHT INVESTERINGEN 2023

	Totaal generaal categorie A, C en E1:	26.581.490
	Per programma:	
	Programma Veiligheid	4.173.949
	Programma Watersystemen	17.224.358
	Programma Organisatie	4.313.413
	Prijsstijgingen projecten	869.770
	Totaal per programma:	26.581.490

BIJLAGE 2 STAAT VAN RESERVES EN VOORZIENINGEN

Omschrijving	Stand 1-1-2023	Mutaties 2023		
		Vermeerderingen		
		Interne		Externe
		Rente	Overige	
A ALGEMENE RESERVES				
Algemene reserve watersysteembeheer	10.524.499			
Algemene reserve zuiveringsbeheer	3.854.963			
Totaal algemene reserves	14.379.462			
B BESTEMMINGSRESERVES				
Bestemmingsreserve bodemsaneringen	14.850			
Bestemmingsreserve HWBP	3.945.000		700.000	
Bestemmingsreserve duurzaamheid/innovatie	108.000			
Bestemmingsreserve bodemdaling	5.050.000	101.000		667.000
Totaal bestemmingsreserves	9.117.850	101.000	700.000	667.000
C AFKOOPSOMMEN				
- afkoopsommen algemeen	9.352.937			
Totaal afkoopsommen	9.352.937			
D Rekeningresultaat	0			
Totaal rekeningresultaat	0			
Totaal Eigen Vermogen	32.850.249	101.000	700.000	667.000
E VOORZIENINGEN				
Wachtgelden/pensioenen voormalig personeel en bestuur	912.065	18.241		
Baggeren Havenkanaal Assen	800.000		200.000	
Baggeren oude RWZI's	172.000			
Totaal Voorzieningen	1.884.065	18.241	200.000	
Totaal Eigen Vermogen en Voorzieningen	34.734.314	119.241	900.000	667.000

Mutaties 2023		Stand 31-12-2023	Berekende rente die niet aan de reserves / voorzieningen is toegevoegd	
Verminderingen			Bedrag	Exploitatierekening
Interne	Externe			
2.075.000		8.449.499	210.490	31207
916.000		2.938.963	77.099	31307
2.991.000		11.388.462	287.589	
	14.850	0	297	31207
108.000		4.645.000	78.900	31207
50.000		5.768.000	2.160	31207/31307
158.000	14.850	10.413.000	81.357	
846.000		8.506.937	187.059	31207
846.000		8.506.937	187.059	
		0		
3.995.000	14.850	30.308.399	556.005	
	200.000	730.306	16.000	31307
172.000		1.000.000	3.440	31307
172.000	200.000	1.730.306	19.440	
4.167.000	214.850	32.038.705	575.445	

BIJLAGE 3 STAAT VAN PERSONEELSLASTEN

ORGANISATIE EENHEID	PERSONEELSLASTEN					
	BEGROTING 2023 FORMATIE IN F.T.E	Salarissen eigen personeel	Sociale lasten eigen personeel	Overige personeels- lasten eigen personeel	Personeel van derden	Totaal
Directie/staf	7,85	741.843	183.822			925.665
Veilig en Voldoende Water	123,52	7.238.390	1.985.082			9.223.472
Schoon Water	56,84	4.009.923	1.132.976			5.142.899
Beleid, Projecten en Laboratorium	64,95	4.981.519	1.339.562			6.321.081
Personeelszaken, Financiën en Bedrijfsvoering	79,84	5.864.933	1.583.227			7.448.160
Trainees	5,00	235.320	60.620			295.940
Subtotaal	338,00	23.071.928	6.285.289	-	-	29.357.217
Bestuur		732.455	20.144			752.599
Actief bovenformatief personeel		682.327	174.426			856.753
Overige personeelskosten				1.411.436		1.411.436
PERSONEEL VAN DERDEN					357.574	357.574
Totalen	338,00	24.486.710	6.479.859	1.411.436	357.574	32.735.579